

Ajankäytön muutokset

1980-luvulla

Iiris Niemi – Hannu Pääkkönen

Ajankäytön muutokset

1980-luvulla

Iiris Niemi – Hannu Pääkkönen

Tiedustelut:
Iris Niemi
Hannu Pääkkönen
Kansikuva Jyri Niemi

Helsinki 1989, Painokaari Oy

Esipuhe

Tilastokeskus teki ensimmäisen ajankäyttötutkimuksen syksyllä 1979. Uusi aineisto kerättiin 1.4.1987 ja 31.3.1988 välisenä aikana. Tavoitteena oli niin ajankäytön rakenteessa tapahtuneiden muutosten selvittäminen kuin entistä monipuolisempien tietojen saaminen eri väestöryhmien ajankäytöstä koko vuodelta.

Tässä tutkimusprojektin ensimmäisessä julkaisussa kuvataan, mitä muutoksia väestön ajankäytön rakenteessa on tapahtunut kahdeksan vuoden aikana. Vertailussa on mukana uudesta aineistosta vain syksyä koskeva otos. Myöhemmin julkaistaan koko vuotta koskevat tiedot.

Tilastokeskus asetti syksyllä 1986 projektin, jonka johtoryhmään nimitettiin puheenjohtajaksi Heikki Salmi, jäseniksi Päivi Keinänen, Pentti Pietilä ja Harri Särkimäki ja sihteeriksi Iiris Niemi. Projektiryhmään määrättiin vetäjäksi Iiris Niemi, jäseniksi Jarmo Lauri ja Hannu Pääkkönen sekä sihteeriksi Veli Rajaniemi.

Aineiston keruuta ovat rahoittaneet Opetusministeriö, Sosiaali- ja terveysministeriö, Sosiaalhallitus, Helsingin, Espoon ja Vantaan kaupungit sekä Helsingin seutukaavaliitto.

Aineiston merkintätöön ovat hoitaneet Marja Leminen, Sinikka Björklund, Esa Janatuinen, Harri Kähönen, Nina Cairenius, Päivi Seppälä ja Antti Seppänen. Tallennustyön ovat tehneet Tuula Kyllönen, Anneli Toivonen ja Irmeli Aulisto.

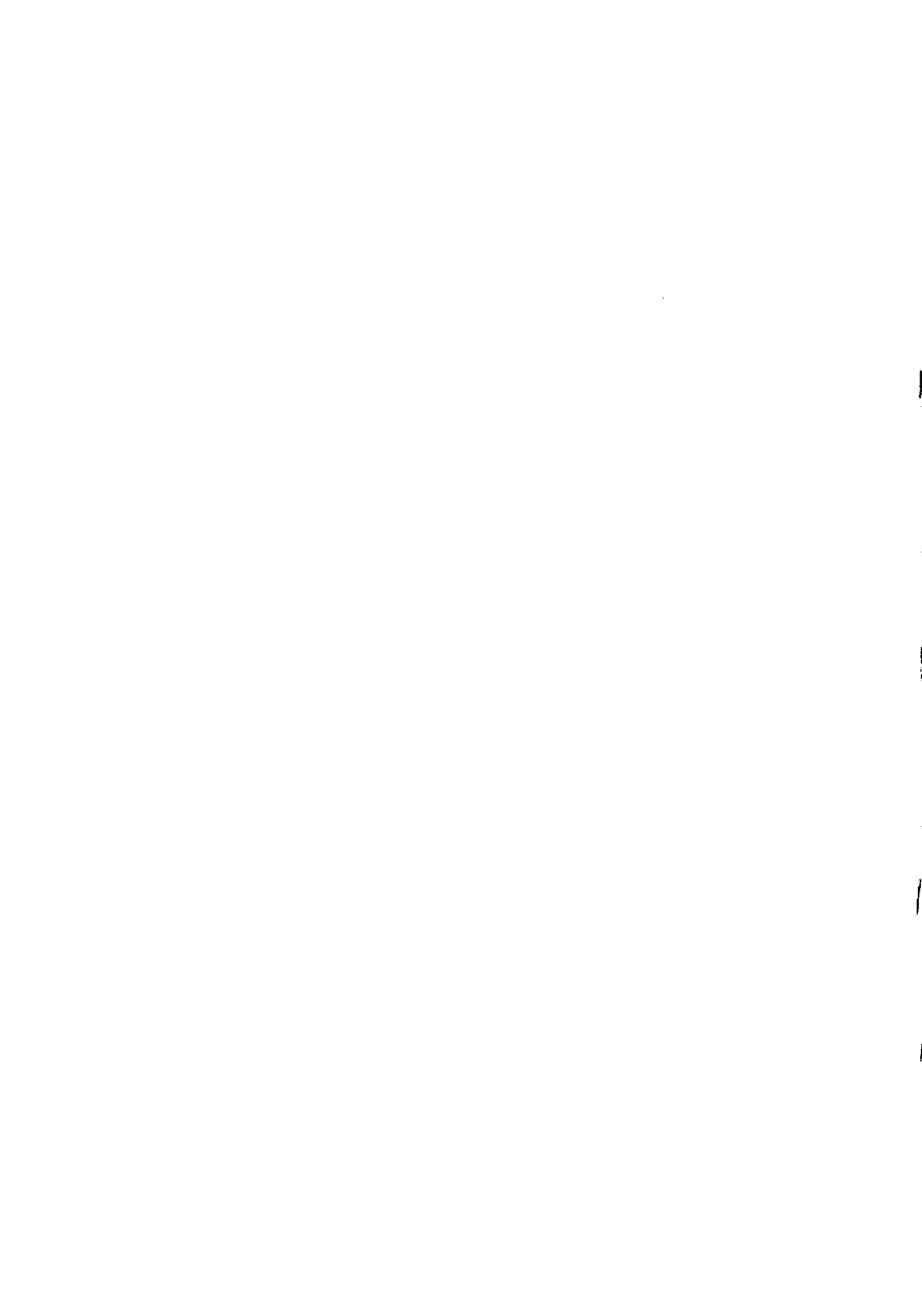
Tämän julkaisun tekstiosan ovat kirjoittaneet Iiris Niemi ja Hannu Pääkkönen (ajankäytön perusrakenne ja vapaa-ajan muutokset). Paavo Väisänen on suunnitellut otoksen luonnin ja kirjoittanut otanta-asetelmaa koskevan luvun. Seppo Laaksonen on konsultoinut väestörakenteen vakiointia koskevissa analyyseissä ja kirjoittanut käytetystä menetelmästä laatuselosteeseen. Jarmo Lauri on vastannut atk-suunnittelusta ja toteutuksesta. Veli Rajaniemi on laatinut julkaisun kuvat.

Tutkimuksen suunnittelua ja toteutusta ovat tukeneet monet tutkijat ja suunnittelijat, joille haluamme osoittaa yhteisesti lämpimät kiitokset.

Helsingissä toukokuussa 1989

Olavi E. Niitamo

Päivi Keinänen

Sisällysluettelo

Ajankäytön muutokset teollistuneissa maissa	7
Tutkimuksen tausta ja toteuttaminen	10
Ajankäytön perusrakenne	12
Ansiotyön muutokset	19
Kotityön muutokset	27
Ansio- ja kotityöhön käytetty kokonaisaika	36
Vapaa-ajan muutokset	42
Päivärytmin muutokset	55
Esimerkkinä lapsiperheen arkipäivä	59
Yhteenveto	63
Liitetaulukot	67
Laatuseloste	93
Kirjallisuus	113

Ajankäytön muutokset teollistuneissa maissa

Ajankäyttötutkimuksilla selvitetään, miten väestö käyttää vuorokauden 24 tuntia, paljonko aikaa menee nukkumiseen ja muihin henkilökohtaisiin tarpeisiin, ansio- ja kotityöhön ja erilaisiin vapaa-ajan toimintoihin. Mittayksikkönä on toimintoihin käytetty aika, mutta mittauksen kohteena on ihmisten käyttäytyminen ja siinä tapahtuvat muutokset.

Ensimmäiset ajankäyttötutkimukset on tehty jo 1800-luvun lopulla, jolloin Englannissa ja Ranskassa selvitettiin tehdastyöläisten elinoloja. Perheet pitivät tilikirjaa tuloistaan ja kulutuksestaan. Näiden pohjalta havaittiin kuitenkin hankalaksi tehdä johtopäätöksiä kulutukseen vaikuttavista inhimillisistä tekijöistä ja motiiveista. Siksi ryhdyttiin rahan kuluttamisen ohella mittaamaan ajan kuluttamista ja saatiin huomattavasti monipuolisempi kuva ihmisten käyttäytymisestä. (Szalai 1966.)

Ajankäytön muutoksia voidaan kuitenkin tarkastella vasta 1920-luvulta, jolloin tehtiin vertailukelpoisia tutkimuksia. Neuvostoliitossa on ajankäytön muutoksia tarkasteltu 1920-luvulta ja Yhdysvalloissa sekä Englannissa 1930-luvulta lähtien (Zuzanek 1980, Robinson & Converse 1972, Gershuny 1983).

Ajankäytön tutkiminen oli kuitenkin vähäistä aina 1960-luvun loppupuolelle saakka, jolloin tehtiin 12 maan vertaileva tutkimus (Szalai 1972). Hankkeessa oli mukana niin sosialistisia kuin kapitalistisiakin valtioita. Projektin huomattavin merkitys oli tutkimusmenetelmien ja luokitusten yhtenäistäminen, joka johti vertailukelpoisten tutkimusten tekkoon eri puolilla maailmaa.

Bathin yliopistoon on perustettu 1980-luvulla ajankäyttötutkimusarkisto, johon kootaan eri maissa tehtyjen tutkimusten tiedostoja ajankäytön muutosten kansainvälistä tutkimusta varten. Arkistossa on kahdeksassa eri maassa tehtyjä tutkimusaineistoja 1960 - 1980-luvuilta (Gershuny 1988).

Ajankäytön muutoksia voidaan siis eri maissa tehtyjen tutkimusten pohjalta tarkastella runsaan 50 vuoden ajalta. Työajan pituus muuttui hyvin vähän 1920-luvulta aina 1960-luvulle. Ansiotyöhön käytettiin 1960-luvun alussa suunnilleen saman verran aikaa kuin 1920- ja 1930-luvuilla. Työaika oli pisimmillään toisen maailmansodan jälkeen.

Kotityöhön käytetty aika pysyi samana Neuvostoliitossa ja lisääntyi hieman Yhdysvalloissa aina 1960-luvun puoliväliin. Gershuny (1983) havaitsi, että kotityöt lisääntyivät Englannissa keskiluokkaan kuuluvilla perheenemännillä, kun he

menettivät kotiapulaisensa. Työväenluokan perheissä kotityöhön käytetty aika kääntyi laskuun 1950-luvulla ja keskiluokan perheissä vasta 1960-luvulla.

Selvimmät työajan muutokset ajoittuivat 1960- ja 70-lukujen taitteeseen. Siirtyminen viisipäiväiseen työviikkoon vapautti aikaa muuhun ajankäyttöön. Miehet osallistuivat enemmän kotitöihin, naiset sen sijaan käyttivät vähemmän aikaa rutiiniluontoisiin kodinhoitotehtäviin, kuten siivoamiseen, ruuanlaittoon ja astianpesuun. Norjassa todettiin, että näitä tehtäviä siirtyi miehille: he osallistuivat entistä ahkerammin ruuanlaittoon, siivoamiseen ja astianpesuun (Lingsom & Ellingsaeter 1983). Kansainvälisen ajankäyttöarkiston tutkimuksesta ilmenee, että kotitöistä ovat lisääntyneet lastenhoitoon ja ostoksiin käytetty aika (Gershuny 1988).

1970-luvun loppupuolelta lähtien työajan lyheneminen on eri maissa hidastunut tai työaika on jopa pidentynyt, kuten Unkarissa (Idömerleg 1977 es 1986 tavasza, 1987). Kotitöihin käytetty aika on naisilla yhä vähentynyt ja miehillä hieman lisääntynyt (Gershuny 1988). Latviassa on kotityöhön käytetty aika tasoittunut niiden kesken, jotka ovat tehneet eniten ja vähiten kotitöitä (Eglite & Zarins 1988).

Ansi- ja kotityöstä koostuva kokonaistyöaika on muuttunut. Norjassa naisten ansiotyöpanos kasvoi 1970-luvulla yleistyneen työssäkäynnin seurauksena, kun taas miesten ansiotyöpanos vähentyi työajan lyhentymisen takia. Samanaikaisesti lisääntyi miesten osuus perheen kotityöstä. Tämä ei ollut seurausta niinkään siitä, että he olisivat tehneet huomattavasti enemmän kotitöitä kuin aikaisemmin - kasvu oli lievää - vaan siitä, että naiset tekivät selvästi vähemmän kotitöitä kuin ennen. Näin naisten ja miesten kokonaistyöajan rakenteet samanlaistuuivat. (Lingsom & Ellingsaeter 1983, 89.) Tämä muutos näkyy myös muissa teollistuneissa maissa (Gershuny 1988, 119).

Ansi- ja kotityön muutokset heijastuvat vapaa-ajan määrään, joka on lisääntynyt hitaasti ja jaksottain. 1960-luvun lopulla vapaa-ajan kasvu johtui viikkotyöajan lyhenemisestä. 1970-luvulta vapaa-aika on lähinnä lisääntynyt naisilla, joiden kotityöt ovat vähentyneet. Miesten ja naisten aikabudjetit ovat samanlaistuneet myös vapaa-ajan määrän osalta. Naisilla kun on perinteisesti ollut vähemmän vapaa-aikaa kuin miehillä.

Vapaa-ajan käyttötavat ovat muuttuneet vuosikymmenien varrella. Yhteinen muutossuunta havaitaan kaikissa teollistuneissa maissa: television mullistava vaikutus vapaa-aikaan. Tämä näkyi Yhdysvalloissa jo 1950-luvulla ja muualla hieman myöhemmin. Televisio vähensi radion kuuntelua, aikakauslehtien lukemista, elokuvissa käyntiä ja kyläilyä (Robinson & Converse 1972).

Vapaa-ajanvieton suuntautuminen kotiin tai kodin ulkopuolelle on vaihdellut eri vuosikymmeninä. 1960-luvulla vapaa-aikaa vietettiin huomattavasti enemmän kodin ulkopuolella kuin 1970-luvun lopulla, jolloin vetäydyttiin koteihin perhekeskeiseen seurusteluun ja television ääreen. Yleissuuntauksena on ollut passiivisten kotitoimintojen kasvu vapaa-ajan lisääntyessä. Tähän elämäntapaan on toisaalta liittynyt liikuntaharrastuksen elpyminen. (Gershuny 1988.)

Yhteenvedona teollistuneiden maiden ajankäytön muutoksista voimme havaita seuraavat:

- Työaika lyhenee, mutta hitaasti.
- Kotityöaika vähenee naisilla, lisääntyy hitaasti miehillä.
- Ostoksiin ja lastenhoitoon käytetty aika lisääntyy.
- Ruokailuun ja nukkumiseen käytetty aika supistuu.
- Vapaa-aika lisääntyy ja painottuu kotikeskeisiin harrastuksiin.

Tutkimuksen tausta ja toteuttaminen

Tutkimusongelmat

Tilastokeskus teki ensimmäisen laajan ajankäyttötutkimuksen vuonna 1979. Sen jälkeen on yhteiskunnassa tapahtunut sellaisia muutoksia, joiden arvellaan muuttaneen väestön ajankäytön rakennetta, ja uuden tutkimuksen tekeminen on koettu tarpeelliseksi.

Suomessa on tehty 1980-luvulla työaika- ja vapaa-aikajaksia, joilla työaikaa on lyhennetty. Ajankäyttötutkimuksella voidaan tarkastella, miten nämä toimenpiteet heijastuvat ihmisten arkielämään. Käytetäänkö ansiotyöhön vähemmän aikaa kuin aikaisemmin vai korvautuuko työajan lyheneminen yli- ja sivutöillä?

Koululaisten työssäkäynnin yleistymisestä on viime aikoina keskusteltu. Mutta käyttävätkö koululaiset todella enemmän aikaa ansiotyöhön kuin aikaisemmin?

Kotitalouksien koneistuminen on jatkunut, astianpesukoneet ja mikroaaltouunit ovat selvästi yleistyneet 1980-luvulla. Ovatko nämä vähentäneet kotitaloustöihin käytettyä aikaa?

Ostoksilla käynteihin ja lastenhoitoon käytetään entistä enemmän aikaa muissa maissa. Voimme olettaa, että tämä suuntaus näkyy myös meillä.

Kotitöiden jakamisesta sukupuolten kesken on keskusteltu aina 1960-luvulta lähtien. Näkyykö asennemuutos arkielämän käyttäytymisessä eli osallistuvatko miehet myös meillä ahkerammin kodin arkiaskareisiin? Ovatko naisten kotityöt samanaikaisesti vähentyneet?

Vapaa-aika suuntautui 1960-luvulla kodin ulkopuolelle, mutta kotikeskeiset harrastukset lisääntyivät 1970-luvulla. Mitä Suomessa on tapahtunut 1980-luvulla? Onko yksityistyminen jatkunut?

Mitä väestön liikuntaharrastuksille on tapahtunut 1980-luvulla? Onko 1970-luvulla elpynyt liikuntaharrastus voimistunut vai tasaantunut 1980-luvulla?

Kotitietokoneita on perheisiin hankittu 1980-luvulla. Ovatko ne muuttaneet nuorten vapaa-ajankäyttöä? Väritelevision omistuksen on arvioitu lisäävän television katselua. Suomessa väritelevisio on yleistynyt tällä vuosikymmenellä. Myös videolaitteita on ahkerasti hankittu. Onko television katselu samanaikaisesti lisääntynyt?

Vuoden 1979 ajankäyttötutkimuksen perusteella television ohjelmatarjonta, varsinkin iltauutiset, säätelee ihmisten nukkumisrytmiä. Vuonna 1981 aloitti Mainostelevisio uutislähetyksensä kello 22. Onko suomalaisten nukkumaanmeno siirtynyt myöhäisemmäksi ja päivärytmi muuttunut?

Edellä on olettamuksia siitä, mihin suuntaan ajankäyttö olisi muuttunut kahdeksan vuoden aikana. Uudella tutkimuksella selvitetään, onko ihmisten käyttäytyminen muuttunut ennako-odotusten suuntaisesti, mitkä muutokset ovat odotusten vastaisia ja miltä osin ihmisten käyttäytyminen on pysynyt muuttumattomana?

Tutkimuksen toteuttaminen

Edellinen ajankäyttötutkimus tehtiin syys - marraskuussa 1979. Vuodenaikojen vaihtelut vaikuttavat olennaisesti elämäntapaamme. Tämän takia päätettiin uusi tutkimus kohdistaa koko vuoteen. Aineisto kerättiin 1.4.1987 - 31.3.1988.

Muutosten tutkimiseen käytetään vertailukelpoisuuden takia kuitenkin vain syksyn aineistoa, jota suurennettiin lokakuun osalta. Aineiston keruu toteutettiin samalla tavoin kuin edellisellä kerralla. Suurin ero koskee otoskokoa, joka oli vuonna 1979 peräti 7 355 henkeä. Uuden tutkimuksen vuosiotos on yhteensä 9 900 henkeä, josta syys - marraskuun osuus oli 3 089. Syksyn otoksesta piti päiväkirjaa 2 406 henkeä eli 77,9 prosenttia (tarkemmin laatuselosteessa). Tutkimusaineisto edustaa 10 - 64-vuotiasta väestöä. Koko vuoden aineistossa ovat mukana myös 65 vuotta täyttäneet, mutta heidät jätettiin pois muutostutkimuksesta, koska eläkeikäisiä ei ollut edellisessä tutkimuksessa.

Tilastohaastattelijat keräsivät aineiston. Haastattelussa kysyttiin vastaajien taustatietoja ja opastettiin täyttämään päiväkirjaa. Kunkin vastaajan tutkimuspäivät oli valittu satunnaismenetelmällä.

Vastaajat pitivät kirjaa kahdelta peräkkäiseltä vuorokaudelta. He kirjoittivat päiväkirjaan omin sanoin 10 minuutin tarkkuudella (kello 0 - 5 puolen tunnin tarkkuudella), mitä tekivät pääasiassa ja mitä muuta samanaikaisesti. Lisäksi kirjattiin yhdessäolo perheenjäsenten ja tuttavien kanssa.

Päiväkirja palautettiin postitse haastattelijoiden kautta Tilastokeskukseen. Syksyn tutkimusaineistossa on mukana yhteensä 4 764 vuorokauden ajankäyttötiedot. Aineisto koodattiin ja tallennettiin Tilastokeskuksessa, jossa ajankäytön luokittelun runkona oli vuoden 1979 toimintoluokitus.

Ajankäytön perusrakenne

Ajankäyttöä tutkittaessa perusluokituksena käytetään yleensä seuraavaa ajallisen sitovuuden asteeseen perustuvaa jakoa (ks. esim. Ås 1978, 133-135):

- henkilökohtaisiin tarpeisiin liittyvä välttämätön aika
- ansiotyöhön ja opiskeluun liittyvä sovittu aika
- kotityöhön liittyvä sidottu aika
- vapaa-aika.

Henkilökohtaisiin tarpeisiin liittyvät esimerkiksi nukkuminen, ruokailu ja peseytyminen. Työhön ja koulunkäyntiin liittyvään aikaan lasketaan varsinaisen työajan lisäksi työmatkat. Koulunkäyntiin rinnastetaan ammattiin valmistava opiskelu, harrastusluonteinen opiskelu luetaan vapaa-aikaan. Kotityö sisältää kotitaloustyöt, kodin huoltotyöt, lastenhoidon ja asioinnin.

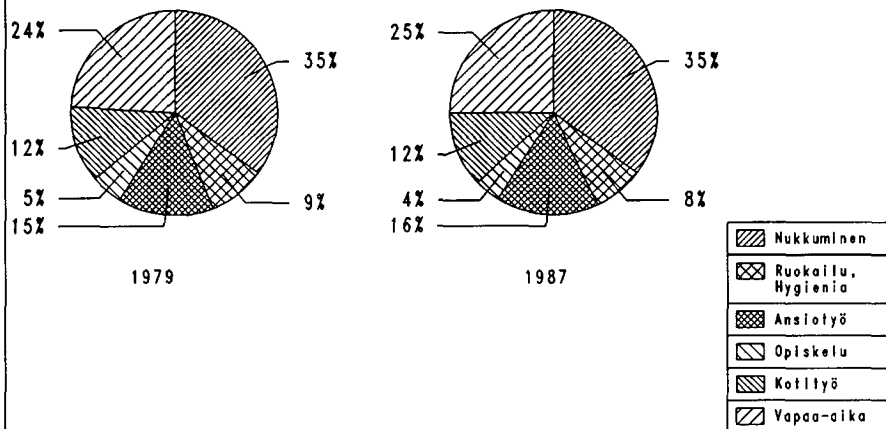
Vapaa-aika on se aika vuorokaudesta, joka jää jäljelle kun nukkumiseen, ruokailuun, ansio- ja kotityöhön sekä koulunkäyntiin käytetty aika on vähennetty. Vapaa-aika määritellään näistä toiminnoista vapaaksi ajaksi.

Tässä luvussa käsitellään ajankäytön muutoksia näiden perusluokkien tasolla. Yksityiskohtaisemmin muutoksia käsitellään seuraavissa luvuissa. Lisäksi tässä luvussa tarkastellaan väestörakenteen muutoksia 1980-luvulla ja niiden vaikutuksia ajankäyttöön.

Ajankäytön perusrakenteen muutokset

Kuviosta 1 nähdään, että koko väestön ajankäyttö on pysynyt perusrakenteeltaan lähes muuttumattomana 1980-luvulla. Henkilökohtaisten tarpeiden tyydyttäminen vie yli 40 prosenttia kaikesta ajasta. Nukkumiseen käytetään runsas kolmasosa, ruokailuun ja hygieniaan vajaa kymmenesosa ajasta. Ansiotyö ja opiskelu vievät yhteensä viidesosan ajasta. Kotityöhön menee runsas kymmenesosa ajasta ja loppu neljännes jää vapaa-aikaan.

Kuvio 1. Ajankäytön perusrakenne vuosina 1979 ja 1987

Ajankäytön jakautuminen karkealla tasolla on siis pysynyt samankaltaisena 1980-luvulla. Seuraavaksi tarkastellaan toimintoihin käytettyä aikaa. Nyt havaitaan, että joitakin muutoksia on tapahtunut.

Taulukko 1. Ajankäyttö vuosina 1979 ja 1987. Tunteja ja minutteja vuorokaudessa(1)

	1979	1987	Muutos
Nukkuminen	8.30	8.24	-0.06
Ruokailu, hygienia	2.04	1.59	-0.05
Ansiotyö	3.41	3.53	+0.12
Opiskelu	1.12	1.01	-0.11
Kotityö	2.47	2.47	+0.00
Vapaa-aika	5.44	5.53	+0.09
Yhteensä	24.00	24.00	

(1) Taulukon luvut ovat koko väestöä koskevia keskimääräislukuja. Esimerkiksi ansiotyöhön käytetty aika on laskettu kaikkia 10 - 64-vuotiaita kohti riippumatta siitä, ovatko he tehneet ansiotyötä.

Suurimmat muutokset ovat ansiotyöhön käytetyn ajan lisääntyminen ja opiskeluun käytetyn ajan vähentyminen. Myös vapaa-ajan määrä on kasvanut, kun taas nukkumisen, ruokailun ja hygienian viemä aika on pienentynyt. Ruokailuun käytetty aika ei ole kuitenkaan vähentynyt, kun myös muun toiminnan ohessa tapahtuva ruokailu otetaan huomioon. Näyttää siltä, että nyt ruokaillaan entistä enemmän siten, että samalla tehdään myös jotain muuta. Kotityöaika on koko väestön tasolla pysynyt ennallaan.

Väestörakenteen muutokset 1980-luvulla

Edellä ajankäytön muutoksia on tarkasteltu koko väestön tasolla, ajankäyttö on kuitenkin erilaista eri väestöryhmissä. Niinpä ajankäytön muutokset voivat olla seurausta joko eri väestöryhmien suhteellisten osuuksien muutoksista tai väestön todellisesta käyttäytymisen muutoksesta. Esimerkiksi ansiotyöhön käytetty aika voi kasvaa joko siksi, että entistä suurempi osa väestöstä käy ansiotyössä (rakennemuutos) tai sitten muutos voi olla seurausta siitä, että työssä käyvät tekevät työtä enemmän kuin aikaisemmin (käyttäytymisen muutos). Työaika voi kasvaa luonnollisesti myös molempien tekijöiden samanaikaisesta vaikutuksesta.

Seuraavaksi tarkastellaan väestön ikä-, perhe- ja koulutusrakenteen sekä ansiotyöhön osallistumisen muutoksia 1980-luvulla tarkoituksena selvittää rakennemuutoksen osuutta ajankäytön muutoksesta.

Väestö on keski-ikäistynyt, 35 - 44-vuotiaiden osuus on selvästi kasvanut, samalla kun nuorempien ikäluokkien osuus on supistunut. Tämä vaikuttaa niin perherakenteeseen kuin työssäkäyntiin.

Taulukko 2. 10 - 64-vuotiaan väestön ikärakenne vuosina 1979 ja 1987. Luvut prosentteina

Ikäryhmä	1979	1987
10 - 24 vuotta	31,4	27,4
25 - 34 vuotta	23,7	21,2
35 - 44 vuotta	16,6	22,2
45 - 54 vuotta	15,4	15,1
55 - 64 vuotta	12,9	14,1
Yhteensä %	100,0	100,0
henkeä	3 583 981	3 662 041

Asuntokunnat ovat pienentyneet 1980-luvulla. Yhden tai kahden hengen asuntokunnat ovat yleistyneet. Sellaisten lapsiperheiden määrä, joilla on alle 18-vuotiaita lapsia, on hienman vähentynyt, kun taas niiden perheiden määrä, joilla on kotona tätä vanhempia lapsia, on kasvanut. Tämä muutos näkyy niin aviopari- kuin yksinhuoltajaperheissä. (Asuntokunnat ja perheet.)

Aikuistuneet lapset muuttavat nykyään lapsuudenkodistaan entistä myöhemmin. Tämä on seurausta sekä pidentyneistä opiskeluaajoista että asuntopulasta. Vuonna 1985 peräti 28 prosenttia lapsiperheistä oli sellaisia, joissa oli vain 18 vuotta täyttäneitä lapsia (Asuntokunnat ja perheet). Ajankäyttötutkimuksen haastatteluista ilmenee, että pojat asuvat pitempään vanhempiansa luona kuin tytöt.

Työvoiman määrä on kasvanut 150 000 hengellä kahdeksan vuoden aikana. Työvoiman lisäyksestä on naisia kaksi kolmasosaa. Työvoiman kasvun syynä on naisten työssäkäynnin yleistymisen lisäksi väestön ikärakenteen muutos, työikäisen väestön määrä on kasvanut 120 000 hengellä. (Työvoimatilasto 1987, 32.)

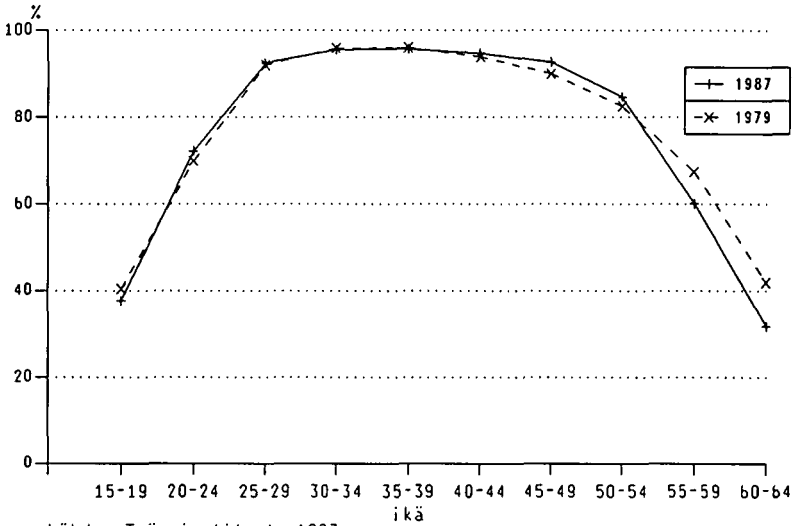
Intensiiviset työvuodet ajoittuvat entistä selvemmin vuosien 25 ja 54 väliin. Tämä näkyy työvoimaosuuden kasvuna naisissä ikäryhmissä. Vanhimmassa ikäryhmässä työvoiman osuus on supistunut, miehet siirtyvät eläkkeelle entistä varhaisemmin.

Palkansaaajaväestön rakenne on myös muuttunut 1980-luvulla. Toimihenkilöiden määrä on ylittänyt työntekijöiden määrän 1980-luvun alussa (Työvoimatilasto 1987, 36).

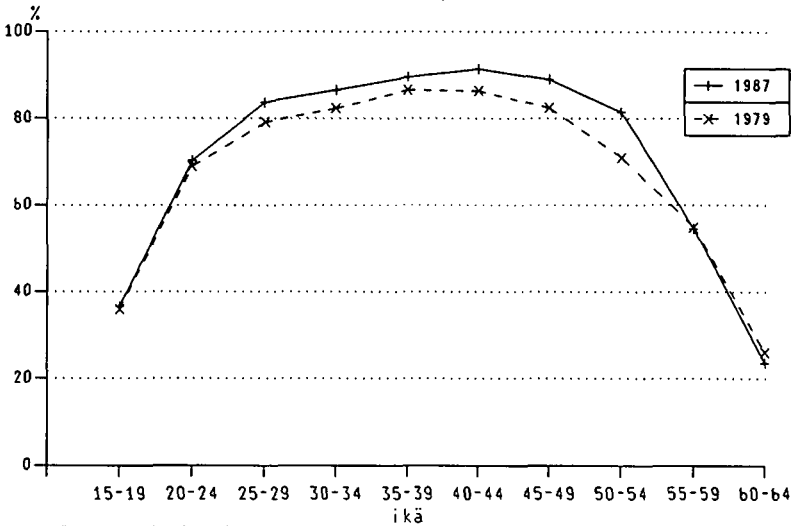
Nuorten ikäluokkien pienentymisen myötä opiskelijoiden määrä on supistunut. Peruskoululaisten määrä on alentunut seitsemän prosenttia vuodesta 1979 vuoteen 1987 ja lukiolaisten määrä kuusi prosenttia. Ammatillisissa oppilaitoksissa oli sen sijaan viisi prosenttia enemmän opiskelijoita ja korkea-kouluissa peräti 17 prosenttia enemmän kuin vuosikymmenen taitteessa. (Suomen tilastollinen vuosikirja 1980 ja 1981; Pojat ja tytöt koulussa 1987.)

Väestön koulutustaso on selvästi noussut kahdeksan vuoden aikana: vuonna 1979 oli tutkinnon suorittaneita 36 prosenttia 15 vuotta täyttäneestä väestöstä, mutta vuonna 1987 jo 48 prosenttia (Suomen tilastollinen vuosikirja 1980, 332; Tilastokeskus, koulutustilastotoimisto).

Kuvio 2. Miesten työvoimaosuudet iän mukaan vuosina 1979 ja 1987

Kuvio 3. Naisten työvoimaosuudet iän mukaan vuosina 1979 ja 1987

Väestörakenteen vakiointi

Väestö on muuttunut rakenteeltaan niin, että muutokset heijastuvat myös ajankäyttöön. Jotta nähtäisiin, missä määrin ajankäytön muutokset ovat seurausta vain väestörakenteen muutoksesta, pidettiin tarpeellisena vakioida rakennemuutokset. Näin mahdollinen käyttäytymisen muutos saadaan selville.

Vakiointi voidaan tehdä usealla eri tavalla (ks. Robinson 1985, 300-306). Yksinkertaisinta on verrata samojen väestöryhmien ajankäyttöä eri ajankohtina. Seuraavissa luvuissa tehdäänkin yleensä näin. Ajankäyttöä tarkastellaan esimerkiksi työssäkäynnin ja perhevaiheen mukaan. Yleensä näin vakioidaan vain yksi tai muutama muuttuja kerrallaan. Tässä luvussa esitetään kuitenkin tuloksia vakioinnista, kun samanaikaisesti otetaan huomioon usean eri muuttujan vaikutus.

Vakioinnissa käytettiin hyväksi regressiomallia, jossa selitettävä muuttuja on kvantitatiivinen (toimintoon käytetty aika) ja selittävät muuttujat ovat kvalitatiivisia (väestörakennetta kuvaavat taustamuuttujat). Väestön rakenne vakioitiin tutkimusaineistossa perhevaiheen ja sosioekonomisen aseman mukaan. Perhevaihe-muuttuja yhdistettiin ikää, siviilisäätyä ja lasten lukumäärää koskevista tiedoista. Vakiointi tehtiin miehille ja naisille erikseen. Tarkemmin vakiointimenettelyä on esitelty laatuselosteessa.

Taulukossa 3 on esitetty vakioinnin tulokset miehillä ja naisilla. Ansiotyöhön käytetty aika on suoraan ilman vakiointia laskettuna kasvanut miehillä 11 minuuttia ja naisilla 10 minuuttia vuorokaudessa. Kun perhevaihe ja sosioekonominen asema vakioidaan, työajan kasvu supistuu miehillä kuuteen minuuttiin ja häviää naisilla kokonaan. Naisten ansiotyöajan kasvu selittyy ilmeisesti pääosin sillä, että naisten työssäkäynti yleistyi vielä 1980-luvulla.

Kotityön määrä on kasvanut selvästi miehillä ja vähentynyt naisilla perhe- ja sosioekonomisen rakenne vakioitunakin. Lastenhoitoon käytetty aika on lisääntynyt kummallakin sukupuolella. Lastenhoitoajan kasvu on vakioinnin jälkeen vielä suurempi kuin ennen vakiointia. Kotityöhön käytetyn ajan muutokset ovat siis seurausta käyttäytymisen muutoksesta eivätkä selity pelkästään väestön rakenteen muutoksella.

Väestön ikärakenteen vakioinnilla ei ole vaikutusta henkilökohtaisiin tarpeisiin käytettyyn aikaan. Sekä miehet että naiset käyttivät aikaa fysiologisiin tarpeisiin kymmenisen minuuttia vähemmän vuonna 1987. Muutos on tilastollisesti erittäin merkitsevä. Voidaan siis sanoa, että suomalaiset nukkuvat vähemmän kuin aikaisemmin.

Opiskeluun käytetty aika on pienentynyt kummallakin sukupuolella, vaikka opiskelijoiden osuus väestöstä pidetään samana eri ajankohtina. Opiskeluun käytetyn ajan vähenemiseen vaikuttaa se, että opiskelijoiden koostumus on muuttunut 1980-luvulla. Peruskoululaisten ja lukiolaisten osuus on vähentynyt ja muiden opiskelijoiden osuus on kasvanut. Peruskoululaiset ja lukiolaiset käyttävät enemmän aikaa opiskeluun kuin korkeakouluopiskelijat. Peruskoululaisilla menee aikaa koulunkäyntiin ja läksyjen lukuun 32 tuntia viikossa, lukiolaisilla 39 tuntia ja ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevilla 38 tuntia. Korkeakouluopiskelijoilla opiskeluun kuluu 30 tuntia viikossa.

Vapaa-ajan määrän muutoksiin väestörakenteen vakioinnilla ei juuri ole vaikutusta. Television katsominen lisääntyi yli 20 minuuttia sekä miehillä että naisilla. Muu vapaa-aika väheni miehillä lähes puoli tuntia ja pysyi naisilla ennallaan. Vapaa-ajan kokonaismäärä pysyi miehillä muuttumattomana, mutta kasvoi naisilla.

Taulukko 3. Miesten ja naisten ajankäyttö vuosina 1979 ja 1987 sekä muutokset vakioimattomina ja väestön perhe- ja sosioekonomisella rakenteella vakioituina. Minuutteja vuorokaudessa

Toiminto	1979		1987		Muutos	
	Vakioimaton	Vakioitu	Vakioimaton	Vakioitu	Vakioimaton	Vakioitu
Miehet						
Ansiotyö	258	260	269	266	+11	+6
Kotityö	101	102	111	109	+10	+7
Lastenhoito	9	8	10	10	+1	+2
Henkilökoht. tarpeet	635	635	625	625	-10	-10
Opiskelu	70	65	57	61	-13	-4
TV:n katselu	87	88	111	111	+24	+23
Muu vapaa-aika	280	281	257	256	-24	-26
Naiset						
Ansiotyö	187	193	197	191	+10	-2
Kotityö	194	192	184	185	-10	-7
Lastenhoito	26	24	31	33	+5	+9
Henkilökoht. tarpeet	633	632	621	622	-11	-10
Opiskelu	74	73	64	65	-9	-8
TV:n katselu	70	69	91	91	+20	+22
Muu vapaa-aika	257	256	251	252	-6	-5

Ansiotyön muutokset

Työajan lyhentäminen 1980-luvulla

Palkansaaajien työaika on lyhennetty 1980-luvulla niin vuosilomia pidentämällä kuin lyhentämällä viikottaista työaika. Vuonna 1984 muutettiin vuosilomalakia siten, että vuosiloma piteni 24 arkipäivästä 30 päivään niillä, joiden työsuhte on kestänyt vähintään vuoden.

Viikottaista työaika lyhennettiin kolmivuorotyössä 38 tuntiin keskeytyvässä ja 36 tuntiin keskeytymättömässä kolmi-
vuorotyössä vuonna 1980.

Pisimpiä viikkotyöaikoja on lyhennetty vuodesta 1986 alkaen. Vuoden 1984 tulopoliittisessa ratkaisussa sovittiin, että 40-tuntista työviikkoa tekevien vuosityöaika lyhennetään 32 tuntia yksityisellä ja 16 tuntia julkisella sektorilla vuonna 1986. Lyhentämistavasta sovittiin liittotasolla. Työajan lyhentämisestä sovittiin myös vuonna 1986 työmarkkinajärjestöjen kesken siten, että vuosityöaika lyhennetään vuosittain 16 tuntia vuosina 1987 - 1989. Vuonna 1990 lyhennys tulee olemaan 20 tuntia (Kauppinen 1986). Nämä lyhennykset merkitsivät vuonna 1987 yksityisellä sektorilla 48 tuntia ja julkisella 32 tuntia vuodessa. Tehdyt sopimukset lyhentävät lähinnä vuosityöaika, koska lyhennys on pääosin toteutettu lomapäivinä (ns. Pekkaspäivät). Joissakin ammattiliitoissa on sovittu viikokkaisen työajan lyhentämisestä.

Vuosityöajan muutokset 1980-luvulla

1980-luvulla toteutetut työaikamuutokset ovat siis kohdistuneet pääosin vuosityöajan lyhentämiseen. Ajankäyttötutkimuksesta ei saada tietoja vuotuisen työajan muutoksista, koska vuoden 1979 tutkimus tehtiin vain syksyllä.

Tilastokeskus tekee kuitenkin kuukausittaista työvoimatutkimusta, josta vuosityöajan kehitystä voidaan seurata. Palkansaaajien keskimääräinen vuosityöaika kuvaa muutoksen suuntaa kaikkien palkansaaajien osalta. Tästä ei voi tehdä johtopäätöksiä esim. vakinaista kokopäivätyötä tekevien työajan kehityksestä, koska laskelmissa ovat mukana myös tilapäistyötä tehneet ja osa-aikaiset. Vuosityöaikaan on laskettu mukaan yli- ja sivutyöt. Poissaolot ja lomat (esim. vuosija äitiyslomat) vähentävät työtunteja.

Taulukko 4. Palkansaajien keskimääräinen vuosityöaika ammat-
tiaseman mukaan vuosina 1979-1987. Tunteja vuodessa

Vuosi	Palkansaajat		Työntekijät
	Yhteensä	Toimihenkilöt	
1979	1765	1727	1819
1980	1764	1740	1803
1981	1738	1715	1776
1982	1711	1683	1751
1983	1715	1697	1734
1984	1716	1700	1734
1985	1712	1699	1729
1986(1)	1687
1987	1701	1685	1719

Lähde: Työvoimatilasto 1987

Palkansaajien vuosityöaika on lyhentynyt vuosina 1979 - 1987 keskimäärin 64 tuntia eli neljä prosenttia. Työntekijät ovat perinteisesti tehneet pitempää työaika kuin toimihenkilöt, mutta ero näyttää kaventuneen. Työntekijöiden vuosityöaika on lyhentynyt enemmän (100 tuntia) kuin toimihenkilöiden (42 tuntia). Tämän takia vuosityöaikojen ero on supistunut 92 tunnista 34 tuntiin vuosina 1979 - 1987.

Vuosityöajan lyheneminen ei tarkoita sitä, että Suomessa tehtäisiin vähemmän työtä kuin aikaisemmin. Samalla kun yksittäisten henkilöiden tekemä vuosityöpanos on vähentynyt, on koko väestön tekemä ansiotyöpanos lisääntynyt neljä prosenttia vuodesta 1979 vuoteen 1987 (Työvoimatilasto 1987, 41). Työpanoksen kasvu johtuu lähinnä työssäkävien määrän lisääntymisestä. Työikäisten määrä kasvoi ja työttömyysaste oli vuonna 1987 hieman alhaisempi (5,1 prosenttia) kuin vuonna 1979 (6,0 prosenttia).

Säännöllisen viikkotyöajan muutokset

Palkansaajien säännöllinen viikkottainen työaika perustuu työehtosopimuksiin ja sen muutoksia seurataan työvoimatutkimuksella.

(1) Virkamieslakon takia tiedot huhtikuun osalta arvionvaraisia eikä tuloksia voi eritellä toimihenkilöiden ja työntekijöiden osalta.

Taulukko 5. Palkansaaajien säännöllinen työaika sukupuolen mukaan vuosina 1981 ja 1987. Luvut prosentteja (%)

Säännöllinen työaika viikossa	Molemmat sexes		Miehet		Naiset	
	1981	1987	1981	1987	1981	1987
1 - 29 tuntia	6,8	6,7	2,2	3,7	11,6	9,9
30 - 39 "	35,1	47,3	19,8	41,5	30,9	53,3
40 "	63,3	40,2	72,6	47,4	53,3	32,8
41+ "	4,6	5,2	5,3	6,9	3,9	3,5
Tuntematon	0,2	0,6	0,1	0,6	0,3	0,5
Yhteensä	100	100	100	100	100	100

Lähde: Työvoimatutkimus 1981 ja 1987 (vuosiosa)

Osa-aikatyötä tehdään nykyisin yhtä paljon kuin vuosikymmenen vaihteessa, vajaa seitsemän prosenttia palkansaaajista tekee alle 30 tunnin työviikkoa. Naisten osa-aikatyö on yleisempää kuin miesten, mutta se on hieman vähentynyt ja miesten taas lisääntynyt. Työviikot ovat pidentyneet osa-aikatyössä, alle 20 tuntia teki 51 prosenttia osa-aikaisista vuonna 1981 mutta vain 37 prosenttia vuonna 1987.

Yleisin työviikon pituus oli kokopäivätyötä tekeville 40 tuntia vuosikymmenen alussa, niin miehillä kuin naisilla. Tässä on tapahtunut huomattava muutos 1980-luvulla: 63 prosenttia palkansaaajista teki 40-tuntista työviikkoa vuonna 1981, kun heitä kuusi vuotta myöhemmin oli enää 40 prosenttia. Niin miehet kuin naiset ovat siirtyneet hieman lyhyempään työviikkoon. Tämä liittyy osaksi työajan lyhentämistä koskeviin sopimuksiin ja osaksi toimihenkilöistymiskehitykseen - toimihenkilöillä on perinteisesti ollut lyhyempi työviikko kuin työntekijöillä. Miehet tekevät aikaisempaa hieman enemmän yli 40 tunnin viikkotyöaika.

Ansiotyöhön käytetty aika

Edellä tarkastelimme työehtosopimusten mukaista säännöllistä viikkotyöaika. Tässä luvussa katsomme, paljonko ihmiset käyttävät aikaa ansiotyöhön lomakauden ulkopuolella syysmarraskuussa ajankäyttötutkimusaineiston perusteella. Ansiotyöhön luetaan pää- ja sivutyöhön käytetty aika ja työmatkat.

Ansiotyön osuus koko väestön ajankäytöstä on hieman kasvanut, kuten havaitsimme ajankäytön perusrakenteen tarkastelusta. Ansiotyön osuus on kasvanut myös työssäkäyvillä.

Taulukko 6. Työllisten ansiotyöhön käyttämä aika vuosina 1979 ja 1987. Tunteja viikossa

	1979	1987	Muutos
Päätyö	36,5	36,6	+0,1
Sivutyö maatalou- dessa	0,5	1,0	+0,5
Sivutyö muualla	0,3	0,8	+0,5
Matkat	2,9	3,1	+0,2
Ansiotyö yhteensä	40,2	41,5	+1,3

Työssäkäyvät käyttivät keskimäärin 1,3 tuntia enemmän aikaa viikossa ansiotyöhön vuonna 1987 kuin vuonna 1979. (1) Nais-
ten ansiotyöpanos on kasvanut vähemmän kuin miesten. Naiset
käyttivät ansiotyöhön yhteensä 37,1 tuntia viikossa vuonna
1987, mikä on 0,8 tuntia enemmän kuin vuonna 1979. Miehillä
ansiotyöhön käytetty aika lisääntyi keskimäärin 1,5 tuntia
ja oli vuonna 1987 yhteensä 45,6 tuntia.

Selvimmän on kasvanut sivutyöhön käytetty aika, yhteensä
tunnin viikossa. Puolet sivutyön kasvusta on oman maatalan
hoitoa sivutoimena. Tilan hoito sivutoimena on hieman
yleistynyt miehillä. Miehet tekevät sivutöistä kaksi kolmas-
osaa maatilalla. Naiset hoitavat maatalan töitä harvemmin
muun työn ohessa, naisten sivutöistä on maataloustyötä vain
kuudesosa.

Työvoimatutkimuksen mukaan teki työssäkävivistä ylitöitä 7,3
prosenttia vuonna 1979 ja hieman useampi eli 8,8 prosenttia
vuonna 1987. Myös sivutöiden tekeminen yleistyi, sivutyötä
tehneiden osuus työssäkävivistä kasvoi samana aikana 5,7
prosentista 6,1 prosenttiin (Työvoimatilasto 1987, 39).

Työmatkoihin käytetään viikossa neljännestunti enemmän aikaa
kuin vuosikymmenen taitteessa, kasvu oli lähes kymmenen
prosenttia.

(1) Ero on tilastollisesti merkitsevä tasolla
p=.06.

Kansantalouden suhdannetietojen mukaan vallitsi vuoden 1979 syksyllä korkeasuhdanteen huippu. 1980-luku oli vakaan kasvun aikaa, mutta syksy 1987 oli jo nousevaa talouskasvua ja vuoden 1988 arvioidaan olleen talouskasvun huippuvuosi (Neljännesvuosittainen kansantalouden tilinpito 1988). Ajankäyttötutkimuksen poikkileikkajankohdat ajoittuvat siis talouskasvun edellisestä huipusta seuraavaan nousuun, mikä merkitsee keskimääräistä suurempaa työvoiman kysyntää kumpanakin ajankohtana.

Työpäivän pituus

Työpäivän pituus on työssäkävillä keskimäärin 8 tuntia 27 minuuttia, josta pää- ja sivutyöhön käytetään yhteensä 7 tuntia 49 minuuttia ja työmatkoihin 38 minuuttia. Ansiotyö-aika on pidentynyt 24 minuuttia ja työmatkoihin käytetty aika kolme minuuttia.

Taulukko 7. Pää- ja sivutyöhön sekä työmatkoihin käytetty aika työpäivinä sukupuolen mukaan vuosina 1979 ja 1987. Tunteja ja minuitteja päivässä

	Ansiotyö		Työmatkat		Yhteensä	
	1979	1987	1979	1987	1979	1987
Molemmat sukupuolet	7.25	7.49	0.35	0.38	8.00	8.27
kokoaikatyö	7.38	7.57	0.35	0.39	8.13	8.36
osa-aikatyö	4.23	5.03	0.28	0.27	4.51	5.30
Miehet						
kokoaikatyö	8.00	8.17	0.35	0.39	8.35	8.56
Naiset						
kokoaikatyö	7.12	7.31	0.35	0.38	7.46	8.09
osa-aikatyö	3.54	4.54	0.27	0.27	4.21	5.21

Kokopäivätyötä tekevien työpäivä on pidentynyt keskimäärin 23 minuuttia ja osa-aikatyötä tekevien 39 minuuttia. Kokopäivätyötä tekevien miesten ja naisten työpäivät ovat pidentyneet saman verran.

Kokopäivätyötä tekevät miehet käyttivät ansiotyöhön vuonna 1987 viikossa (46,2 tuntia viikossa) 1,7 tuntia enemmän aikaa kuin vuonna 1979 (44,5 tuntia). Kokopäivätyötä tekevät naiset käyttivät ansiotyöhön viikossa suunnilleen saman ajan (38,5 tuntia viikossa) kuin vuonna 1979 (38,6 tuntia). Kokopäivätyötä tekevien naisten työviikko ei siis ole pidentynyt, vaan se näyttää tiivistyneen harvempiin, pidentyneisiin työpäiviin.

Osa-aikatyötä tekevät naiset käyttävät ansiotyöhön tunnin verran enemmän aikaa työpäivinä kuin vuosikymmenen taitteessa. Myös työviikot ovat selvästi pidentyneet osa-aikatyötä tekevillä naisilla: he käyttävät viikossa ansiotyöhön 22,6 tuntia vuonna 1987, mikä on 2,9 tuntia enemmän kuin vuonna 1979. Tämä näyttää liittyvän niin säännöllisen työajan pitenemiseen osa-aikatöissä kuin osa-aikaisten yleiseen sivutyön tekemiseen.

Opiskelijoiden työssäkäynti on yleistynyt 1980-luvulla. Ikäryhmittäin tarkastellen havaitsemme, että ansiotyön tekeminen on vähentynyt alle 20-vuotiailla, mutta lisääntynyt vanhemmilla opiskelijoilla. Ajankäyttötutkimuksen mukaan peruskoululaisten ja lukiolaisten työssäkäynti ei ole koko maan tasolla yleistynyt. Tulokset viittaisivat pikemmin korkeakouluopiskelijoiden lisääntyneeseen työssäkäyntiin.

Sosioekonominen asema ja ansiotyöhön käytetty aika

Suomessa yrittäjät käyttivät ansiotyöhön eniten aikaa vuonna 1979 ja ylemmät toimihenkilöt enemmän kuin muut toimihenkilöt. Työntekijät käyttivät ansiotyöhön vähiten aikaa viikossa.

Taulukko 8. Pää- ja sivutyöhön käytetty aika sosioekonomisen aseman ja sukupuolen mukaan. Tunteja viikossa

Molemmat sukupuolet	1979	1987	Muutos
Maatalousyrittäjät	42,7	43,4	+0,7
Muut yrittäjät	40,2	42,7	+2,5
Ylemmät toimihenkilöt	38,2	38,4	+0,2
Alemmat toimihenkilöt	35,8	34,3	-1,5
Työntekijät	36,7	40,4	+3,7
Miehet			
Maatalousyrittäjät	50,9	49,0	-1,9
Muut yrittäjät	45,5	46,9	+1,4
Ylemmät toimihenkilöt	39,4	39,6	+0,2
Alemmat toimihenkilöt	40,2	39,3	-0,9
Työntekijät	39,1	42,1	+3,0
Naiset			
Maatalousyrittäjät	33,0	35,2	+2,2
Muut yrittäjät	31,8	37,3	+5,5
Ylemmät toimihenkilöt	36,5	36,8	+0,3
Alemmat toimihenkilöt	33,6	32,1	-1,5
Työntekijät	33,1	36,5	+3,4

Ansiotyöhön käytetty aika on viikotasolla selvimmin lisääntynyt työntekijöillä ja yrittäjillä. Miehistä käyttävät työntekijät enemmän aikaa ansiotyöhön kuin toimihenkilöt. Naisista sen sijaan ylemmät toimihenkilöt ja työntekijät käyttävät ansiotyöhön viikottain suunnilleen saman verran aikaa, mutta alemmat toimihenkilöt hieman vähemmän. Alempien toimihenkilöiden viikkotyöaika on lyhentynyt.

Edellä havaitsimme, että työntekijöiden ja toimihenkilöiden vuosityöajat ovat lähentyneet, vaikkakin työntekijöiden työaika on vielä jonkin verran pitempi kuin toimihenkilöiden. Kun sen sijaan tarkastelemme työntekoa normaalina työ kautena, havaitsimme, että työntekijöiden ja toimihenkilöiden työaikaerot ovat kasvaneet.

Toimihenkilöt ajoittavat vuosilomapäiviään yleisemmin syksyyn kuin työntekijät. Heillä on sen takia vähemmän varsinaisia työssäolopäiviä tutkimusajankohtana kuin työntekijöillä ja tämä alentaa toimihenkilöiden ansiotyöhön käyttämää aikaa ajankäyttötutkimuksessa ja selittää osin työntekijöiden pitempiä työaikoja.

Viikottainen ansiotyöhön käytetty aika on selvimmin pidentynyt rahoitus- ja vakuutusosalalla, joka on voimakkaasti laajentunut 1980-luvulla. Ansiotyöhön käytetään selvästi enemmän aikaa myös rakennusosalalla ja kaupan alalla. Nämä muutokset näkyvät myös työvoimatutkimuksen päätoimissa tehdyistä työtunneista (Työvoimatutkimus 1984 ja 1987, julkaisemattomat taulukot).

Säännöllistä päivätyötä tekevien viikottainen työaika on pidentynyt. Kolmivuorotyöntekijöiden työajan lyhentäminen vuonna 1980 näkyy myös työhön käytetyn todellisen ajan supistumisena. Viikottaisen työajan lyhentäminen ei ole heillä korvautunut yli- tai sivutöillä. Kolmivuorotyöntekijöillä oli tutkimusajankohtana selvästi enemmän vapaapäiviä kuin muissa työaikamuodoissa työskentelevillä. Kaksivuorotyötä tekevät miehet käyttävät ansiotyöhön enemmän aikaa kuin aikaisemmin, naiset sen sijaan hieman vähemmän.

Yhteenveto

Väestön ansiotyöpanos on kasvanut 1980-luvulla neljä prosenttia työvoimatutkimuksen mukaan. Tämä johtuu työllisen työvoiman kasvusta, samanaikaisesti on nimittäin palkansaajien vuosityöaika lyhentynyt lomien pidentymisen takia.

Säännöllisen viikkotyöajan pituudet ovat hieman muuttuneet, 40-tuntinen viikko on tullut entistä harvinaisemmaksi ja osa-aikatyössä tehdään pitempiä työviikkoja.

Ansiotyöhön käytetty aika poikkeaa jonkin verran säännöllisestä työajasta. Ylitöiden tekeminen on lisääntynyt, mutta eniten on kuitenkin lisääntynyt sivutyöhön käytetty aika. Ansiotyöhön käytetään 1,3 tuntia viikossa enemmän aikaa vuonna 1987 kuin kahdeksan vuotta aikaisemmin. Kasvusta on sivutyön osuus yksi tunti, josta puolet koskee maataloustyötä.

Kokopäivätyötä tekevät miehet käyttävät ansiotyöhön enemmän aikaa kuin vuosikymmenen vaihteessa. Kokopäivätyötä tekevien naisten työviikko on sen sijaan pysynyt samana, mutta osaikatyötä tekevien pidentynyt. Yrittäjät käyttävät ansiotyöhön entistä enemmän aikaa, samoin työntekijät. Alempien toimihenkilöiden työaika on sen sijaan lyhentynyt. Kolmivuorotyössä toteutettu viikottaisen työajan lyhentäminen näkyy myös ansiotyöhön käytetyn ajan vähenemisenä.

Työajan lyhentämisestä huolimatta näyttää viikottainen ansiotyöhön käytetty aika pikemmin kasvavan kuin supistuvan. Työssäkäyvillä näyttää olevan tarvetta eriyttää työ- ja vapaa-aika toisaalta intensiivisiin työjaksoihin, jolloin tehdään entistä pitempiä työpäiviä, ja toisaalta lomajaksoihin, jolloin ollaan kokonaan vapaana ansiotyöstä.

Kotityön muutokset

Kotityöhön luetaan ajankäyttötutkimuksessa kodinhoito- ja huoltotyöt, ostoksilla käynnit ja asioinnit, lastenhoito, muiden perheiden auttaminen ja näihin liittyvät matkat. Kotitöihin käytetty aika on pysynyt muuttumattomana 1980-luvulla, kun tarkastellaan koko 10 - 64 -vuotiaista väestöä. Kotitöihin käytetään 2 tuntia 47 minuuttia vuorokaudessa, mikä on suunnilleen sama kuin vuonna 1979.

Sukupuoli ja kotityöt

Kotityön määrä ei siis ole muuttunut 1980-luvulla. Mutta onko myös kotityön jakautuminen väestöryhmien kesken pysynyt ennallaan? Ensin tarkastelemme, onko Suomessa tapahtunut samansuuntaista kotitöiden uudelleen jakoa kuin muissa länsimaissa, joissa miesten osuus kotitöistä on 1970-luvulta lähtien kasvanut.

Taulukko 9. Kotitöihin käytetty aika sukupuolen mukaan vuosina 1979 ja 1987. Tunteja ja minuutteja vuorokaudessa

	1979	1987	Muutos
Molemmat sukupuolet	2.47	2.47	0.00
Miehet	1.50	2.01	+0.11
Naiset	3.39	3.35	-0.04
% Miehet/naiset	50%	56%	

Miehet käyttävät kotityöhön keskimäärin 2 tuntia 1 minuutin päivässä ja naiset 3 tuntia 35 minuuttia. Miehillä kotitöihin käytetty aika on lisääntynyt 11 minuuttia vuodesta 1979 ja naisilla vähentynyt neljä minuuttia.(1) Naiset tekevät siis yhä valtaosan kotitöistä, mutta miesten osuus kotityöstä on kasvanut myös Suomessa kuten muissa länsimaissa. Miehet käyttivät kotitöihin 50 prosenttia naisten kotityöajasta vuonna 1979, mutta 56 prosenttia vuonna 1987.

(1) Ero on tilastollisesti merkitsevä miehillä (p=.001) mutta ei naisilla (p=.30).

Kotityön sisältö

Tässä luvussa tarkastellaan, käytetäänkö 1980-luvun lopulla saman verran aikaa eri kotitöihin kuin vuosikymmenen taitteessa vai onko kenties tapahtunut muutoksia kotityön sisällössä. Olettamuksen mukaan ovat rutiiniluontoiset kotityöt vähentyneet, kun taas ostoksilla käynti ja lastenhoito ovat lisääntyneet.

Taulukko 10. Ajankäytön muutokset eri tyyppisissä kotitöissä sukupuolen mukaan. Tunteja ja minutteja vuorokaudessa

Molemmat sukupuolet	1979	1987	Muutos
Kotitaloustyö	1.28	1.18	-0.10
Huoltotyöt	0.18	0.18	0.00
Lasten hoito	0.17	0.20	+0.03
Ostokset ja asiointit	0.29	0.35	+0.06
Muut kotityöt	0.14	0.16	+0.02
Yhteensä	2.46	2.47	+0.01
Miehet			
Kotitaloustyö	0.34	0.35	+0.01
Huoltotyö	0.27	0.27	0.00
Lasten hoito	0.08	0.10	+0.02
Ostokset ja asiointi	0.25	0.30	+0.05
Muut kotityöt	0.16	0.19	+0.03
Yhteensä	1.50	2.01	+0.11
Naiset			
Kotitaloustyö	2.18	2.02	-0.16
Huoltotyö	0.10	0.09	-0.01
Lasten hoito	0.25	0.31	+0.06
Ostokset ja asiointi	0.33	0.39	+0.06
Muut kotityöt	0.13	0.14	+0.01
Yhteensä	3.39	3.35	-0.04

Kotitaloustöihin käytetty aika on supistunut 1980-luvulla. Näistä ovat ruokatalouteen liittyvät työt vähentyneet: astianpesuun käytetty aika on vähentynyt 23 prosenttia ja ruuanlaittoaika 15 prosenttia. Astianpesukoneet ovat yleistyneet, samoin mikroaaltouuni ja eineksien käyttö. Astianpesukone oli 36 prosentilla vastanneista ja he selviytyivät ruokailun jälkeisistä toimista hieman nopeammin kuin ne, joilla ei konetta ole. Mikroaaltouuni oli 27 prosentilla vastanneista. Unin omistaminen ei näytä vähentävän ruuanlaittoon käytettyä aikaa.

Asiointi- ja ostosaika on kasvanut 21 prosenttia vuosikymmenen taitteesta. Toinen kotityön lohko, johon aikaa käytetään entistä enemmän on lastenhoito. Vaikka lasten lukumäärä on supistunut, on lastenhoitoaika kasvanut myös Suomessa kuten

muissakin teollistuneissa maissa viime aikoina. Toisten kotitalouksien auttaminen on pikemmin lisääntynyt kuin vähentynyt.

Naiset käyttävät vähemmän aikaa ruuanlaittoon ja astianpesuun, mutta enemmän aikaa lastenhoitoon ja asiointeihin kuin aikaisemmin. Miehillä selvin lisäys on asioinneissa, muilta osin kasvu jakautuu tasaisesti erilaisten kodinhoitotehtävien kesken.

Miehet tekevät entistä enemmän kotitöitä vapaapäivinä. Sunnuntaina miehet tekevät 25 minuuttia enemmän kotitöitä kuin vuonna 1979, lauantaina 18 minuuttia ja arkipäivinä 10 minuuttia enemmän.

Lauantaihin keskittyy yhä suurin osa kotityöstä, silloin miehet ahertavat noin kolme tuntia ja naiset runsaat neljä tuntia. Ero on kaventunut, naiset tekevät 14 minuuttia vähemmän kotitöitä lauantaisin kuin vuosikymmenen vaihteessa. Lauantai on yhä kodin siivouspäivä, vaikkakin sen merkitys ostospäivänä on selvästi kasvanut. Lauantaisin kuluu asiointeihin 10 minuuttia (29 prosenttia) enemmän aikaa kuin vuonna 1979. Tämä liittyy osin siihen, että yhä useampi käy ostoksilla lauantaisin mutta myös siihen, että ostoksilla viivytään pidempään.

Lauantaisin leivotaan vähemmän kuin aikaisemmin. Nykyisin 16 prosenttia naisista leipoo lauantaisin, kun osuus oli vuosikymmenen vaihteessa vielä noin 21 prosenttia. Ruuanlaittoon ja astianpesuun käytetty aika on sen sijaan vähentynyt tasaisesti kaikkina viikonpäivinä.

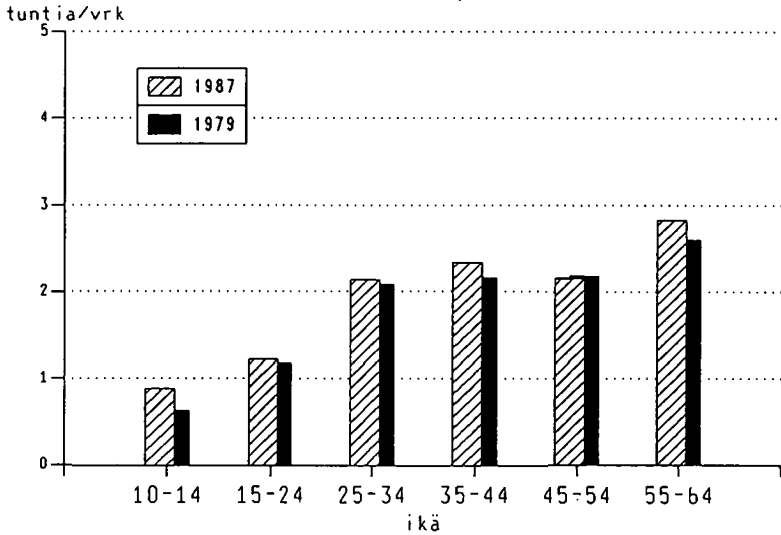
Ikä ja kotityöt

Kotityöt jaetaan siis tasaisemmin miesten ja naisten kesken kuin aikaisemmin. Liittyykö muutos ikään eli tekevätkö nuoret miehet nykyisin enemmän kotitöitä kuin ennen? Vai ovatko asenteet kotitöihin muuttuneet kaikissa ikäryhmissä?

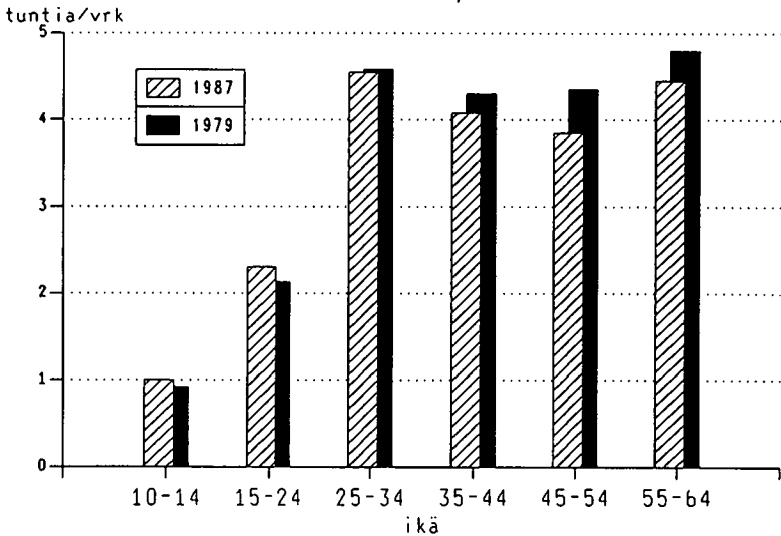
Kuviosta 4 havaitsemme, että miehillä ovat kotityöt lisääntyneet kaikissa muissa ikäryhmissä paitsi 45 - 54-vuotialla. Muutos ei siis koske vain nuoria miehiä, kuten usein luullaan vaan lähes kaikkia ikäryhmiä. Miehillä kotityön tekeminen on jopa muita yleisempää vanhemmissa ikäryhmissä.

Naisilla kotityön muutokset ovat yhteydessä ikään (kuvio 5). Nuoret naiset käyttävät hieman enemmän aikaa kotitöihin kuin aiemmin. Kotityöpanosta ovat selvästi supistaneet vanhimmat naiset, jotka ovat perinteisesti tehneet eniten kotitöitä.

Kuvio 4. Miesten kotitöihin käyttämä aika iän mukaan vuosina 1979 ja 1987

Kuvio 5. Naisten kotitöihin käyttämä aika iän mukaan vuosina 1979 ja 1987

Naisilla ovat kotityöpanoksen erot hieman kaventuneet eniten ja vähiten tekevien ikäryhmien välillä. Ansiotyöpanoksen huomattava kasvu 45 - 54-vuotiaiden ryhmässä näkyy niin naisilla kuin miehillä selvänä kotityön laskuna.

Perhevaihe ja kotityöt

Kotityön määrä riippuu ensisijaisesti perhevaiheesta. Kotona asuvat nuoret tekevät vähiten kotitöitä, kun taas eniten tekevät ne vanhemmat, joilla on pieniä lapsia. Onko kotitöiden jakamisessa tapahtunut muutoksia puolisoitten välillä tai lasten ja vanhempien välillä? Missä perhevaiheissa naiset tekevät vähemmän kotitöitä kuin ennen ja missä perhevaiheissa miehet tekevät enemmän?

Kuvioista 6 ja 7 havaitsemme, että perhevaiheen mukaan ovat eniten lisänneet kotityön tekemistä miehet, joilla on vähintään kaksi lasta. Mutta myös kotona asuvat nuoret, niin tytöt kuin pojat, tekevät ahkerammin kotitöitä kuin aikaisemmin. He osallistuvat kuitenkin edelleen kotitöihin selvästi pienimmällä työpanoksella.

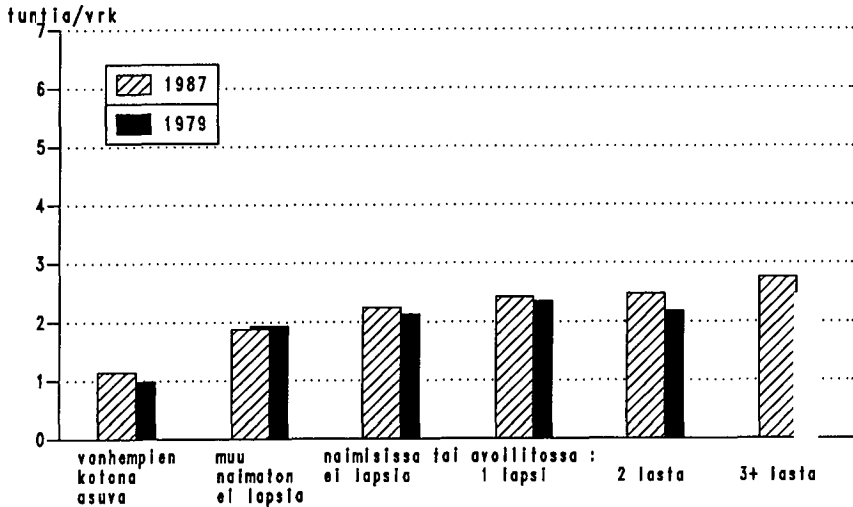
Naisista tekevät eniten kotitöitä ne, joilla on vähintään kolme lasta, ja heillä on myös kotityöaika selvimmin kasvanut. Nämä äidit ovat muita harvemmin ansiotyössä. Esimerkiksi äideistä, joilla on vähintään kolme 3 - 6-vuotiasta lasta, on puolet työvoimaan kuulumattomia (Asuntokunnat ja perheet 1985, 99). Yksinhuoltajaäidit käyttävät kotitöihin suuunnilleen saman verran aikaa kuin vuosikymmenen taitteessa.

Muissa perhevaiheissa naiset tekevät keskimäärin vähemmän kotitöitä kuin aikaisemmin, esimerkiksi naimisissa olevat naiset, joilla on enintään yksi lapsi, käyttävät 1980-luvun loppupuolella kotitöihin 15 minuuttia vähemmän aikaa kuin vuosikymmenen vaihteessa.

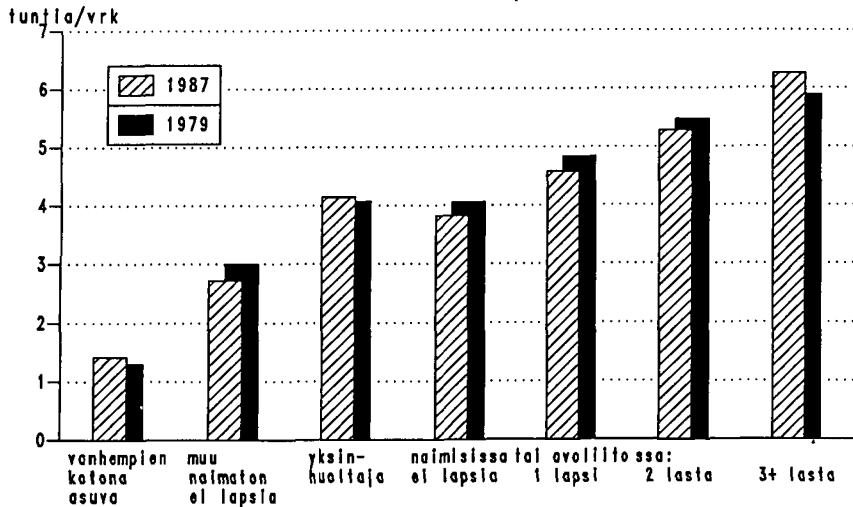
Puolisoiden välistä työnjakoa voimme arvioida vertailemalla, kuinka suuri on naimisissa olevien miesten kotityöpanos verrattuna naisten käyttämään kotityöaikaan:

	1979	1987
Naimisissa, ei lapsia	53 %	59 %
" yksi lapsi	49 %	53 %
" kaksi lasta	40 %	47 %
" vähintään kolme lasta	41 %	44 %

Kuvio 6. Miesten kotitöihin käyttämä aika perhevaiheen mukaan vuosina 1979 ja 1987

Kuvio 7. Naisten kotitöihin käyttämä aika perhevaiheen mukaan vuosina 1979 ja 1987

Naiset tekevät yhä valtaosan perheen kotitöistä, mutta ne jaetaan hieman tasaisemmin puolisoiden kesken kuin ennen. Miesten kotityöosuus on kasvanut riippumatta lasten lukumäärästä. Mitä vähemmän lapsia perheessä on, sitä tasaisemmin kotityöt kuitenkin yhä jakautuvat puolisoiden kesken.

Työssäkäynti ja kotityöt

Edellisessä luvussa havaitsimme, että työssäkäynti on lisääntynyt 1980-luvulla. Johtuuko naisten kotityöpanoksen supistuminen vain työssäkäynnin yleistymisestä vai ovatko myös työssäkäyvät naiset vähentäneet kotityön tekemistä?

Työssäkäyvät naiset käyttävät kotitöihin keskimäärin 10 minuuttia vähemmän aikaa päivässä kuin vuosikymmenen taitteessa. Kotitöiden väheneminen ei siis johdu yksinomaan siitä, että naisten työssäkäynti on lisääntynyt, vaan siitä, että työssäkäyvä nainenkin käyttää nykyisin vähemmän aikaa kotitöihin kuin aikaisemmin.

Entä mitä on tapahtunut niille naisille, jotka hoitavat omaa kotitalouttaan päätoimisesti? He käyttävät kaikista naisista eniten aikaa kotitöihin eli 7 tuntia 41 minuuttia päivässä, mikä on peräti 41 minuuttia enemmän kuin vuonna 1979. Naisten työssäkäynnin yleistymisen myötä on yhä suurempi osa supistuvasta, kotitaloutta hoitavien naisten ryhmästä kotona pienten lasten takia (Työvoimatutkimus 1979 ja 1987). Tästä johtuu, että heidän keskimääräinen työpanoksensa on kasvanut.

Vuoden 1979 ajankäyttötutkimuksessa havaittiin, että työttömillä naisilla ansiotyön puuttuminen korvautui osin kotityöllä. He tekivät päivittäin lähes kuusi tuntia kotitöitä. Miehet käyttivät kotitöihin kolme tuntia. Vuonna 1987 työttömät naiset käyttivät 24 minuuttia vähemmän aikaa kotitöihin, mutta työttömillä miehillä lisääntyi kotityöaika 10 minuuttia. Työttömien naisten ja miesten ajankäyttörakenteet ovat hieman samanlaistuneet.

Sosioekonominen asema ja kotityöt

Sosioekonomisella asemalla on selvä yhteys kotityöhön käytettyyn aikaan työssäkäyvillä. Omalla maatilalla työskentelevät käyttivät muita enemmän aikaa kotitöihin vuonna 1979.

Taulukko 11. Kotityöhön käytetty aika sukupuolen ja sosioekonomisen aseman mukaan. Tunteja ja minuutteja vuorokaudessa

	Miehet		Naiset			
	1979	1987	Muutos	1979	1987	Muutos
Maatalousyrittäjät	1.42	1.36	-0.06	5.11	4.46	-0.25
Muut yrittäjät	1.37	1.50	+0.13	3.52	4.06	+0.14
Ylemmät toimihenkilöt	1.53	2.10	+0.17	3.20	3.22	+0.02
Alemmat toimihenkilöt	1.56	2.17	+0.21	3.37	3.31	-0.06
Työntekijät	2.02	1.58	-0.04	3.43	3.29	-0.14
Työlliset yhteensä	1.56	2.00	+0.04	3.47	3.37	-0.10

Omalla maatilalla työskentelevät naiset ovat vähentäneet päivittäistä kotityöaikaansa eniten eli 25 minuuttia päivässä. Muilla naispuolisilla yrittäjillä kotityöaika on sen sijaan kasvanut. Palkansaajanaaisista käyttivät työntekijät enemmän aikaa kotityöhön kuin toimihenkilöt vuonna 1979. Työntekijät ovat kuitenkin vähentäneet kotityöhön käyttämänsä aikaa enemmän kuin toimihenkilöt, jolloin erot ovat kaventuneet. Vuonna 1987 työntekijät ja alemmat toimihenkilöt käyttivät saman verran aikaa kotitöihin ja ylemmät toimihenkilöt hieman vähemmän.

Miesten kotityöhön käyttämä aika vaihteli melko vähän sosioekonomisten ryhmien välillä vuonna 1979. Työntekijät tekivät eniten kotitöitä ja yrittäjät vähiten. Vuonna 1987 tekevät maatalousyrittäjät ja työntekijät hieman vähemmän kotitöitä kuin aikaisemmin, kun taas muut tekevät entistä enemmän. Vähiten aikaa käyttävät nyt kotitöihin maatalousyrittäjät - ero muihin sosioekonomisiin ryhmiin verrattuna on kasvanut 1980-luvulla.

Miehet käyttävät kotitöihin samaan sosioekonomiseen ryhmään kuuluvien naisten ajasta seuraavat prosenttiosuudet:

	1979	1987
Maatalousyrittäjät	33 %	34 %
Muut yrittäjät	42 %	45 %
Ylemmät toimihenkilöt	56 %	64 %
Alemmat toimihenkilöt	53 %	65 %
Työntekijät	55 %	56 %

Maatiloilla työskentelevät miehet käyttävät kotitöihin kolmasosan siitä ajasta mitä maatilalla työskentelevät naiset. Suhdeluku on pysynyt muuttumattomana 80-luvun taitteesta. Toimihenkilöillä on pienimmät erot sukupuolten välillä, miehet käyttävät kotityöhön 65 prosenttia naisten käyttämästä ajasta.

Yhteenveto

Kotitöitä tehdään 1980-luvun loppupuolella saman verran kuin vuosikymmenen taitteessa. Mutta työn sisältö on muuttunut. Ruuanlaittoon ja astianpesuun käytetään vähemmän aikaa kuin aikaisemmin, kun taas ostoksilla käynti ja lastenhoito vievät entistä enemmän aikaa.

Vaikka kotitöihin käytetään saman verran aikaa kuin aikaisemmin, on kotityön jakautumisessa väestöryhmien kesken tapahtunut muutoksia. Yleissuuntauksena on, että ne, jotka ovat käyttäneet kotitöihin paljon aikaa, ovat niitä vähentäneet, kun taas ne, jotka ovat vähiten käyttäneet kotityöhön aikaa, ovat lisänneet niitä. Näin ovat erot hieman kaventuneet miesten ja naisten sekä vanhempien ja lasten välillä. Naisilla ovat myös erot paljon ja vähän kotitöitä tekevien kesken tasoittuneet. Vanhemmat naiset tekevät vähemmän kotitöitä ja nuoret enemmän kuin aikaisemmin.

Maatilalla työskentelevät naiset ovat eniten supistaneet kotityötä ja palkansaajista työntekijät. Nämä ovat aikaisemmin käyttäneet muita enemmän aikaa kotitöihin. Erot sosioekonomisten ryhmien välillä ovat näin ollen kaventuneet. Miehistä ovat toimihenkilöt lisänneet eniten kotitöiden tekemistä, kun taas maatalousyrittäjät ja työntekijät ovat sitä hieman vähentäneet.

Ansio- ja kotityöhön käytetty kokonaisaika

Kokonaistyöaikaan luetaan ansiotyöhön, opiskeluun ja koti- töihin käytetty yhteisaika. Se kuvaa, miten työn osa-alueet painottuvat eri elämänvaiheissa, opiskelu vaihtuu ansiotyök- si ja kotityön määrä vaihtelee perhetilanteen mukaan. Voimme myös tarkastella kokonaisrasitusta eli sitä, jakautuvatko työt tasaisesti väestöryhmien kesken vai kasautuvatko ne samoille ihmisille? Miten esimerkiksi työelämän ja perheen vaatimukset sovitetaan yhteen?

Taulukko 12. Kokonaistyöaika sukupuolen mukaan vuosina 1979 ja 1987. Tunteja viikossa

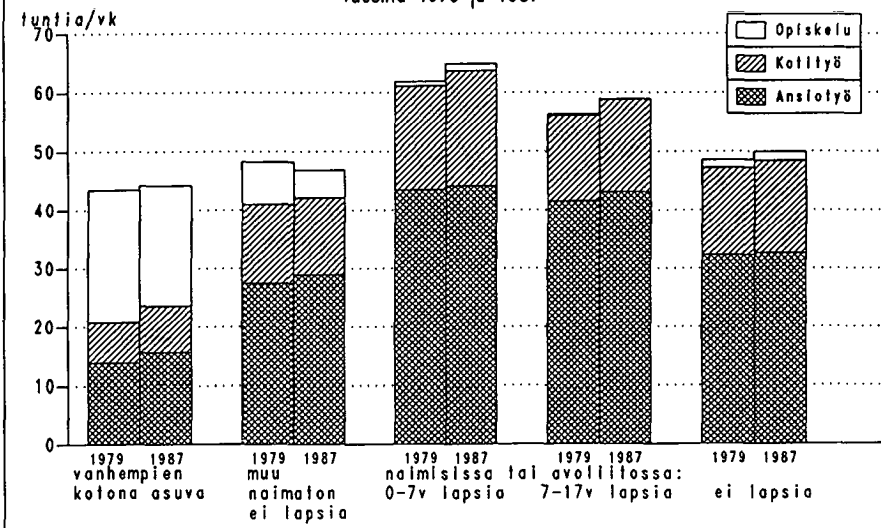
	Mol. sukup.		Miehet		Naiset	
	1979	1987	1979	1987	1979	1987
Ansio työ	26	27	30	31	22	23
Opiskelu	9	7	8	7	9	8
Kotityö	19	20	13	14	25	25
Yhteensä	54	54	51	52	56	56

10 - 64 vuotiaiden kokonaistyöaika on pysynyt 54 tuntina viikossa vuodesta 1979 vuoteen 1987. Naisten kokonaistyöpanos oli keskimäärin 56 tuntia viikossa kumpanakin vuonna ja miesten nousi 51 tunnista 52 tuntiin. Naisten keskimääräinen kokonaistyöaika on siis yhä pitempi kuin miesten, vaikkakin ero on kaventunut viidestä tunnista neljään.

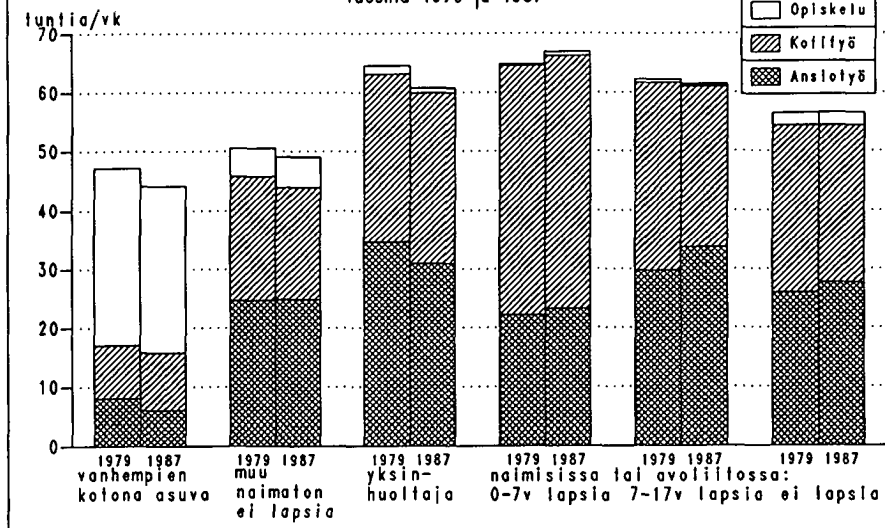
Perhevaihe ja kokonaistyöpanos

Edellisessä ajankäyttötutkimuksessa havaittiin, että naimisissa olevat naiset painottavat työn osa-alueita perheen muuttuvien tarpeiden mukaan. Kotityöpanoksen osuus kasvaa naisilla selvästi lasten ollessa pieniä, mutta vähenee lasten varttuessa ja korvautuu lisääntyvällä ansiotyöpanoksella. Miehillä ei tällaista vaikutusta havaittu, vaan ansiotyöhön käytetty aika pysyi suunnilleen samana lasten iästä riippumatta.

Kuvio 8. Miesten kokonaistyöpanos perhevaiheen mukaan vuosina 1979 ja 1987

Kuvio 9. Naisten kokonaistyöpanos perhevaiheen mukaan vuosina 1979 ja 1987

Kuvioista 8 ja 9 näemme, että kotona asuvan nuorison kokonaistyöpanos koostuu pääosin opiskelusta, tytöillä selvemmin kuin pojilla. Opiskelun osuus kokonaistyöajasta on selvästi pienempi muissa ryhmissä.

Miesten työpanos on kasvanut kaikilla paitsi yksin asuvilla. Isien työpanos on kasvanut lähes kolme tuntia viikossa.

Pienten lasten äitien kokonaistyöpanos on kasvanut kaksi tuntia viikossa, kun se muissa perhevaiheissa on pikemminkin supistunut. Yksinhuoltajien keskimääräinen kokonaistyöaika on alentunut lähes neljä tuntia viikossa. Työssäkävien yksinhuoltajaäitien kokonaistyöaika on supistunut peräti seitsemän tuntia eli 69 tunnista 62 tuntiin viikossa. He käyttävät keskimäärin niin ansiotyöhön kuin kotityöhön vähemmän aikaa kuin aikaisemmin. Parisuhteessa elävien pienten lasten äitien työpanos on kasvanut 65 tunnista 67 tuntiin, vaikkakin pienten lasten isät osallistuvat yhä enemmän kodin arkiaskareisiin - heidän kokonaistyöaikansa nousi 62 tunnista 65 tuntiin.

Pääasiallinen toiminta ja kokonaistyöaika

Kokonaistyöajan pituus ja rakenne vaihtelevat sen mukaan, mitä ihminen pääasiallisesti tekee eli ns. pääasiallisen toiminnan mukaan.

Taulukko 13. Kokonaistyöaika pääasiallisen toiminnan mukaan vuosina 1979 ja 1987. Tunteja viikossa

		Ansiotyö	Kotityö	Opiskelu	Yhteensä
Työllinen	1979	40	20	0	60
"	1987	42	19	0	61
Työtön	1979	3	31	0	34
"	1987	1	29	0	30
Kotitaloutta hoitava	1979	1	49	0	50
	1987	1	54	0	55
Opiskelija	1979	2	7	37	46
"	1987	2	9	34	45

Työssäolevien kokonaistyöaika on keskimäärin 61 tuntia viikossa, mikä on suunnilleen sama kuin vuonna 1979. Heillä on ansiotyön osuus hieman kasvanut. Omaa kotitaloutta hoitavien työpanos, 55 tuntia viikossa, koostuu lähes kokonaan kotitöistä. Heidän kokonaistyöpanoksensa on kasvanut viisi

tuntia viikossa, mikä johtuu siitä, että kotitaloustyötä päätoimenaan tekevien ryhmä koostuu entistä selvemmin pienten lasten äideistä.

Opiskelijat käyttävät opiskeluun keskimäärin 34 tuntia viikossa, mikä on kolme tuntia vähemmän kuin aikaisemmin. Kotityöpanos on hieman kasvanut ja ansiotyön tekeminen pysynyt ennallaan koko opiskelijoiden ryhmässä, johon luetaan myös koululaiset.

Työssäkävien kokonaistyöpanos on siis pisin. Mikä on työssäkävien miesten ja naisten työpanos? Onko ero kaventunut myös heillä kuten koko väestössä? Työssäkävien kokonaistyöpanos koostuu ansio- ja kotityöstä, kuten edellisestä taulukosta näemme.

Taulukko 14. Työllisten kokonaistyöaika sukupuolen mukaan vuosina 1979 ja 1987. Tunteja viikossa

	Ansiotyö	Kotityö	Yhteensä
Miehet			
1979	44	14	58
1987	46	14	60
Naiset			
1979	36	27	63
1987	37	25	62

Työssäkävien miesten kokonaistyöaika on hieman pidentynyt mutta naisten lyhentynyt. Tämä merkitsee sitä, että sukupuolten välinen ero on supistunut viidestä tunnista kahteen tuntiin. Työn kokonaisrasitus jakautuu siis tasaisemmin miesten ja naisten kesken kuin aikaisemmin.

Sosioekonominen asema ja kokonaistyöaika

Pisin kokonaistyöaika on naispuolisilla yrittäjillä niin maataloudessa (68 tuntia) kuin liikeyrityksissä (67 tuntia). Syyinä ei ole pitempi ansiotyöaika vaan se, että he käyttävät kotityöhön enemmän aikaa kuin palkansaajat.

Taulukko 15. Ansio- ja kotityöhön käytetty kokonaisaika sukupuolen ja sosioekonomisen aseman mukaan vuonna 1987. Tunteja viikossa

	Miehet			Naiset		
	Ansio työ	Kotityö	Yhteensä	Ansio työ	Kotityö	Yhteensä
Maatalousyritt.	50	11	61	35	33	68
Muut yrittäjät	51	13	64	38	29	67
Ylemmät toimih.	43	15	58	40	24	64
Alemmat toimih.	42	16	58	35	25	60
Työntekijät	46	14	60	40	24	64

Naisten kokonaistyöaika on pitempi kuin miesten kaikissa sosioekonomisissa ryhmissä. Yrittäjillä on perinteisempi työnjako ansio- ja kotityön jakautumisessa sukupuolten kesken kuin palkansaajilla ja muutokset ovat olleet selvimmät toimihenkilöillä, kuten kotityötä koskevassa luvussa havaitsimme.

Työpäivän kokonaispituus

Yksittäinen työpäivä kuvaa arkielämää havainnollisemmin kuin keskimääräinen työviikko. Siksi katsommekin, miten työpäivän kokonaispituus on työssäkäyvillä muuttunut kahdeksassa vuodessa.

Taulukko 16. Ansio- ja kotityöhön käytetty aika työpäivinä sukupuolen mukaan vuosina 1979 ja 1987. Tunteja ja minuutteja päivässä

	Ansio työ	Kotityö	Yhteensä
Molemmat sukupuolet			
1979	7.59	2.15	10.14
1987	8.27	2.02	10.29
Miehet			
1979	8.31	1.29	10.00
1987	8.52	1.27	10.19
Naiset			
1979	7.24	3.06	10.30
1987	7.56	2.46	10.42

Työpäivän kokonaispituus on 10 tuntia 30 minuuttia. Se on pidentynyt viisitoista minuuttia vuodesta 1979. Ansio työhön käytetään päivittäin puolisen tuntia enemmän aikaa kuin vuosikymmenen taitteessa, mutta kotityöhön viitisentoista minuuttia vähemmän.

Työssäkäyvän naisen kokonaistyöpäivä on pidentynyt 12 minuuttia ja oli keskimäärin 10 tuntia 42 minuuttia vuonna 1987. Miehen keskimääräinen työpäivä on pidentynyt hieman enemmän eli 19 minuuttia ja oli 10 tuntia 19 minuuttia vuonna 1987. Miehet käyttävät ansiotyöhön tunnin verran enemmän aikaa kuin naiset, mutta naiset käyttävät työpäivinä koti- töihin lähes kaksinkertaisen ajan miehiin verrattuna, minkä takia heidän kokonaistyöaikansa venyy keskimäärin 23 minuuttia pitemmäksi.

Yhteenveto

Väestön kokonaistyöpanos on pysynyt samana vuodesta 1979 vuoteen 1987. Naisilla on edelleen pitempi kokonaistyöaika kuin miehillä, vaikkakin ero on hieman kaventunut. Avio- tai avoliitossa olevien pienten lasten vanhempien kokonaistyöaika on kasvanut kun taas yksinhuoltajien on supistunut.

Työpäivät ovat pidentyneet vuodesta 1979 keskimäärin 15 minuuttia ja työpäivän kokonaispituus on keskimäärin 10,5 tuntia, kun mukaan luetaan niin ansio- kuin kotityöhön käytetty aika. Miesten työpäivä on pidentynyt hieman enemmän kuin naisten. Suurin kokonaisrasitus on yrittäjillä, ja heillä on naisten ja miesten perinteinen työnjako ansio- ja kotityön osalta on selvimmin säilynyt. Miespuolisten palkansaajien kokonaistyöpanoksesta on kotityön osuus suurempi kuin yrittäjillä.

Vapaa-ajan muutokset

Vapaa-ajalla tarkoitetaan ajankäyttötutkimuksessa sitä aikaa vuorokaudesta, joka jää jäljelle, kun nukkumiseen, ruokailuun, ansio- ja kotityöhön sekä päätoimiseen opiskeluun käytetty aika on vähennetty. Vapaa-aika on siis näistä toiminnoista vapaata aikaa. Onko vapaa-aika lisääntynyt 1980-luvulla? Taulukossa 17 on esitetty viikottaisen vapaa-ajan kehitys miehillä ja naisilla sekä eri ikäisillä suomalaisilla.

Taulukko 17. Vapaa-ajan määrä viikossa sukupuolen ja iän mukaan vuosina 1979 ja 1987. Tunteja viikossa

	1979	1987	Muutos
10 - 64-vuotiaat	40	41	+1
Miehet	43	43	0
Naiset	38	40	+2
10 - 14-vuotiaat	48	49	+1
15 - 24-vuotiaat	43	43	0
25 - 44-vuotiaat	36	37	+1
45 - 64-vuotiaat	42	44	+2

Vapaa-ajan määrä on kasvanut keskimäärin tunnin viikossa 1980-luvulla. Vuonna 1979 vapaa-aikaa oli 40 tuntia viikossa ja vuonna 1987 41 tuntia. Miesten vapaa-ajan määrä pysyi ennallaan, kun taas naisilla se kasvoi noin kahdella tunnilla viikossa. Miehillä on edelleen enemmän vapaa-aikaa kuin naisilla, mutta ero kaventui viidestä tunnista kolmeen tuntiin.

Vapaa-aikaa on eniten nuorimmilla ja vanhimmilla. Vapaa-aika lisääntyi 1980-luvulla eniten vanhimmissa ikäluokissa, 45 - 64-vuotiailla on nyt viikossa kaksi tuntia enemmän vapaa-aikaa kuin 1970-luvun lopussa.

Työssäkäyvien miesten vapaa-ajan määrä pysyi ennallaan, naisilla se kasvoi hieman.

Vapaa-ajan sisältö

Vapaa-ajan määrä kasvoi siis hiukan 1980-luvulla, mutta onko vapaa-ajan sisältö muuttunut?

Taulukko 18. Vapaa-ajan jakautuminen käyttötavan mukaan vuosina 1979 ja 1987. Luvut prosentteina

Vapaa-ajan käyt- tötapa	Molemmat sukupuolet		Miehet		Naiset	
	1979	1987	1979	1987	1979	1987
Vapaa-ajan opiskelu	1	1	1	1	2	2
Järjestötoiminta	3	2	3	2	3	2
Liikunta ja ulkoilu	10	10	12	12	8	8
Huvit ja kult- tuuri	2	2	2	2	2	2
Lukeminen	14	14	14	14	14	14
Television kat- selu	23	29	24	30	22	27
Radion kuuntelu (pääasiallinen)	2	3	3	3	2	2
Sosiaalinen kanssakäyminen	24	23	23	21	26	27
Harrastukset	8	7	5	6	11	9
Lepäily	8	3	8	4	8	3
Matkustaminen ja ajelut	2	3	3	3	2	3
Erittelemätön	1	1	1	2	1	1
Yhteensä	100	100	100	100	100	100
Vapaa-ajan määrä (t.min/vrk)	5.44	5.53	6.05	6.06	5.25	5.40

Suurin muutos ajankäytön rakenteessa on television katselun osuuden lisääntyminen. Vapaa-ajasta kuluu nyt 29 prosenttia television ääressä. Vuonna 1979 television osuus oli 23 prosenttia. Vastaavasti kun television katselu on lisääntynyt, lepäily on vähentynyt. Lepäily näyttääkin tapahtuvan television ääressä.

Television katsomisen jälkeen toiseksi suurin osuus vapaa-ajasta käytetään perheenjäsenten ja tuttavien kanssa seurustelemiseen. Sosiaaliseen kanssakäymiseen kuluu neljännes vapaa-ajasta. Sosiaalinen kanssakäyminen ei ole vähentynyt 1980-luvulla vastoin olettamuksia. Myöskään lukeminen ei ole vähentynyt kahdeksan vuoden aikana. Lukemiseen käytetään yhtä suuri osuus vapaa-ajasta (14 prosenttia) kuin vuonna 1979. Ulkoilu ja liikunta ovat samoin säilyttäneet 10 prosentin osuutensa vapaa-ajasta.

Miesten ja naisten vapaa-ajan sisällön muutos on ollut pääosin samansuuntaista. Sosiaalisen kanssakäymisen osuus laski kuitenkin miehillä, kun se naisilla kasvoi. Toinen erilainen kehityslinja on harrastusten osuuden väheneminen naisilla ja

hienoinen lisäys miehillä. Muutos on seurausta siitä, että naiset harrastavat käsitöitä vähemmän. Miehillä taas tekniset harrastukset ovat lisääntyneet.

Television katselu

Television katsominen on lisääntynyt kaikkialla teollistuneissa maissa viime vuosikymmeninä. Tosin esimerkiksi Japanissa ja Yhdysvalloissa, missä televisiota katsotaan eniten, kasvun huippu on jo ehkä saavutettu (ks. Niemi 1986, 142-145). Television katselu on lisääntynyt myös Suomessa. Yleisradion seuraamistutkimusten mukaan katselu on ollut suurimmillaan 1980-luvun alkupuolella (Joukkoviestintätilasto, 125). Ajankäyttötutkimuksen mukaan vuonna 1979 televisiota katsottiin päätoimisesti 1 tunti 18 minuuttia vuorokaudessa, vuonna 1987 television ääressä kului 1 tunti 41 minuuttia. Lisäys on 23 minuuttia. Kun myös muun toiminnan ohella tapahtunut television katselu otetaan huomioon, televisio vie kaikkiaan aikaa 1 tunti 50 minuuttia vuorokaudessa (1 tunti 29 minuuttia vuonna 1979).

Suomessa on 1980-luvulla tapahtunut muutoksia, jotka ovat lisänneet television katselua. Yhdysvalloissa väritelevisioiden yleistymisen on huomattu selittävän parhaiten television katselun lisääntymistä (Robinson 1979). Suomessa vuonna 1979 edellisen ajankäyttötutkimuksen aikoihin vajaalla puolella väestöstä oli kotonaan väritelevisio (Joukkoviestintätilasto, 98). Vuonna 1987 jo 89 prosentilla väestöstä oli kotona väritelevisio. Myös videonauhurit yleistyivät Suomessa 1980-luvulla. Vuonna 1979 videonauhureita ei ollut kotikäytössä vielä juuri ollenkaan, mutta vuonna 1987 40 prosentilla suomalaisista oli kotona videonauhuri.

Televisio-ohjelmien tarjonta on lisääntynyt 1980-luvulla. Yleisradion ja MTV:n yhteinen ohjelma-aika on kasvanut toimintakausien 1979/80 ja 1987/88 välillä 4 394 tunnista 5 674 tuntiin. Ohjelma-aika on lisääntynyt 29 prosenttia. (Joukkoviestintätilasto; Yleisradion vuosikirja 1987-1988.)

Ohjelmatarjonta on lisääntynyt myös uusien lähetykskanavien myötä. Eri puolille maata on perustettu kaapelitelevisioyhtiöitä, jotka välittävät pääasiassa satelliittitelevisiolähettyksiä. Ajankäyttötutkimuksen vastaajista 14 prosentilla oli mahdollisuus seurata näitä lähetyksiä syksyllä 1987. Myös Kolmostelevisiion perustaminen on lisännyt ohjelmatarjontaa. Kolmostelevisiion katselualueella asui 27 prosenttia tutkimuksen vastaajista.

Taulukko 19. Television katselu (pääasiallisena toimintona) sukupuolen ja viikonpäivän mukaan vuosina 1979 ja 1987. Tunteja ja minuutteja vuorokaudessa

	1979	1987	Muutos
Arkisin			
Molemmat sukupuolet	1.04	1.27	+0.23
Miehet	1.13	1.36	+0.23
Naiset	0.55	1.18	+0.23
Lauantaisin			
Molemmat sukupuolet	2.04	2.18	+0.14
Miehet	2.08	2.27	+0.19
Naiset	2.01	2.09	+0.08
Sunnuntaisin			
Molemmat sukupuolet	1.46	2.14	+0.28
Miehet	1.58	2.32	+0.34
Naiset	1.35	1.55	+0.20

Miehet ovat perinteisesti katsoneet enemmän televisiota kuin naiset. Ero kasvoi vielä 1980-luvulla. Miesten television katselu lisääntyi 24 minuuttia, naisten 21 minuuttia.

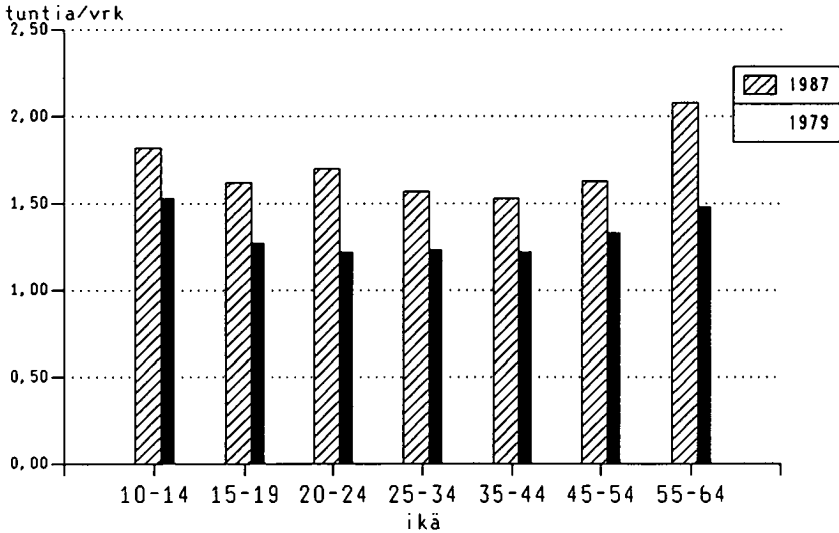
Televiisiota katsotaan yhä eniten lauantaisin (2 tuntia 18 minuuttia), vaikkakin sunnuntaina tapahtuva katselu on lisääntynyt eniten, 28 minuuttia. Niinpä sunnuntaisin katsotaan nyt jo lähes yhtä paljon televisiota (2 tuntia 14 minuuttia) kuin lauantaisin. Arkipäivisin televisiota katsotaan 1 tunti 27 minuuttia.

Television katselu on lisääntynyt eniten niissä väestöryhmissä, joilla on parhaat mahdollisuudet viettää aikaa kotona television ääressä. Työttömien katselu lisääntyi peräti tunnilla. Työssäkävien television katselu lisääntyi 19 minuuttia ja opiskelijoiden 20 minuuttia. Oma kotitaloutta hoitavien television katselu lisääntyi vähiten, 15 minuuttia.

Työssäkävivistä miehistä työntekijät katsovat edelleen eniten televisiota. Seuraavaksi eniten katsovat alemmat ja ylempät toimihenkilöt. Yrittäjillä on vähiten aikaa katsoa televisiota. Eniten television katselua miehistä lisäsivät ylempät toimihenkilöt.

Naisista työntekijät ja alemmat toimihenkilöt katsovat eniten televisiota, seuraavaksi eniten katsovat yrittäjät. Vähiten televisiota katsovat ylempät toimihenkilöt. Työntekijöiden television katselu lisääntyi eniten. Näin naisilla ylempien toimihenkilöiden ja työntekijöiden välinen ero television katselussa kasvoi entisestään.

Kuvio 10. Television päätoimiseen katseluun käytetty aika iän mukaan vuosina 1979 ja 1987

Vanhimpien ikäryhmien television katselu on lisääntynyt eniten. Yli 55-vuotiaat katsovatkin nykyisin eniten televisiota, noin kaksi tuntia vuorokaudessa. Toiseksi eniten televisiota katsovat 10 - 14-vuotiaat. Kahdeksan vuotta sitten 10 - 14-vuotiaat katsoivat eniten televisiota. Lasten television katselu lisääntyi kuitenkin keskimääräistä vähemmän, 17 minuuttia. 20 - 24-vuotiaat taas katsovat televisiota nyt puolisen tuntia enemmän kuin kahdeksan vuotta sitten. Vähiten televisiota katsovat 25 - 44-vuotiaat, noin puolitoinen tuntia vuorokaudessa.

Kuten edellä todettiin, videonauhurit yleistyivät Suomessa vasta edellisen ajankäyttötutkimuksen jälkeen. Vuonna 1987 videonauhurin omistajat katsoivat televisiota keskimäärin yhdeksän minuuttia enemmän kuin muut. Video-ohjelmien katselun osuus kaikesta television katselusta on 7 prosenttia. Video-ohjelmia katsovat eniten työttömät (17 minuuttia) sekä koululaiset ja opiskelijat (12 minuuttia). Sunnuntai on yleisin video-ohjelmien katselupäivä.

Vuonna 1987 lähes kaikilla suomalaisilla oli jo väritelevisio kotona. Pelkästään väritelevision tai mustavalkotelevision omistajien välillä ei ollut eroa television katsomisessa.

Myöskään uusien lähetyiskanavien seuraamismahdollisuus ei ole lisännyt television katsomista verrattuna niihin, joilla näitä mahdollisuuksia ei ole. Kolmostelevisiön näkyvyysalueella asuvat katsovat saman verran televisiota kuin muualla asuvat. Kaapeli- tai satelliittitelevisiön seuraamismahdollisuus ei lisää sekään television katselun kokonaisaikaa.

Sosiaalinen kanssakäyminen

Sosiaalisella kanssakäymisellä tarkoitetaan perheenjäsenten, sukulaisten ja tuttavien kanssa seurustelua kotona, kylässä tai muualla kodin ulkopuolella. Myös ravintoloissa ja tansseissa käynti sekä baarissa tai kahvilassa istuminen luetaan sosiaaliseen kanssakäymiseen.

Sosiaalisen kanssakäymisen osuus koko vapaa-ajasta on pysynyt suunnilleen samana 1980-luvulla. Seurusteluun käytetään 23 prosenttia vapaa-ajasta eli 1 tunti 23 minuuttia vuorokaudessa. Kun miehiä ja naisia tarkastellaan erikseen, pieniä muutoksia on kuitenkin tapahtunut. Miehet käyttävät nyt päivässä kuusi minuuttia vähemmän aikaa sosiaaliseen kanssakäymiseen ja naiset puolestaan kuusi minuuttia enemmän. Miesten kylässä käynti ja tuttavien tapaaminen kotona ovat vähentyneet. Naisilla tuttavien tapaaminen kodin ulkopuolella on puolestaan lisääntynyt. Naiset käyttävät nyt myös puhelinkeskusteluihin enemmän aikaa kuin vuonna 1979.

Taulukko 20. Sosiaaliseen kanssakäymiseen käytetty aika sukupuolen ja viikompäivän mukaan vuosina 1979 ja 1987. Tunteja ja minuutteja vuorokaudessa

	1979	1987	Muutos
Arkipäivisin			
Molemmat sukupuolet	1.04	1.05	+0.01
Miehet	1.02	0.58	-0.04
Naiset	1.07	1.12	+0.05
Lauantaisin			
Molemmat sukupuolet	2.06	2.07	+0.01
Miehet	2.11	2.02	-0.09
Naiset	2.01	2.12	+0.11
Sunnuntaisin			
Molemmat sukupuolet	2.17	2.08	-0.09
Miehet	2.15	1.58	-0.17
Naiset	2.18	2.19	+0.01

Sosiaalinen kanssakäyminen keskittyy edelleen viikonloppuihin, mutta jakautuu nyt tasaisemmin lauantain ja sunnuntain kesken. Aikaisemmin sunnuntai oli selvemmin viikon kyläilypäivä. Sunnuntaisin päätoimista sosiaalista kanssakäymistä on 2 tuntia 8 minuuttia, lauantaisin 2 tuntia 7 minuuttia ja arkisin 1 tunti 5 minuuttia. Miehet tapaavat nyt tuttavien vähemmän viikonloppuisin kuin kahdeksan vuotta sitten.

Sosiaalista kanssakäymistä voidaan tarkastella ajankäyttötutkimuksessa myös sen mukaan, paljonko aikaa vietetään yhdessä muiden henkilöiden kanssa. Sukulaisten kanssa vieteään arkisin aikaa noin puoli tuntia ja viikonloppuisin lähes puolitoista tuntia. Aikuiset tapaavat sukulaisia enemmän kuin nuoret.

Arkisin sukulaisten kanssa seurustellaan yhtä paljon kuin kahdeksan vuotta sitten. Viikonloppuisin sen sijaan sukulaisten tapaamiseen käytetään keskimäärin 15 minuuttia vähemmän aikaa kuin vuonna 1979. Seurustelu sukulaisten kanssa on vähentynyt eniten alle 25-vuotiailla (24 minuuttia) ja 45 - 64-vuotiailla (17 minuuttia). Vanhimmissa ikäluokissa erityisesti naiset ovat vähentäneet sukulaisten tapaamista viikonloppuina.

Ravintoloissa ja tansseissa käynteihin sekä baareissa istumiseen käytetään yhtä paljon aikaa kuin kahdeksan vuotta sitten. Miehet käyvät ravintoloissa ja tansseissa nyt kuitenkin useammin lauantaisin kuin vuonna 1979. Nyt 14 prosenttia miehistä käy ravintoloissa tai tansseissa lauantaisin, kun vuonna 1979 kävijöitä oli 11 prosenttia miehistä. Naisista edelleen noin kymmenesosa käy lauantaisin ravintolassa tai tansseissa.

Onko vapaa-ajan kotikeskeisyys lisääntynyt tällä vuosikymmenellä? Vietetäänkö vapaa-ajasta yhä suurempi osa kotona? Ajankäyttötutkimuksessa kotikeskeisyyttä voidaan tarkastella vapaa-ajan viettopaikan avulla. Vapaa-ajasta vietetään kotona 62 prosenttia. Vuonna 1979 kotona oltiin 63 prosenttia vapaa-ajasta. Vapaa-ajan kotikeskeisyys ei siis ole lisääntynyt, vaan se on pysynyt suunnilleen samana. Toisessa kotitaloudessa vietetään kymmenesosa vapaa-ajasta, kuten vuonna 1979. Muualla kuin kotona tai kylässä kuluu runsas neljännes vapaa-ajasta. Naiset viettävät vapaa-ajastaan suuremman osan kotona (64 prosenttia) kuin miehet (60 prosenttia).

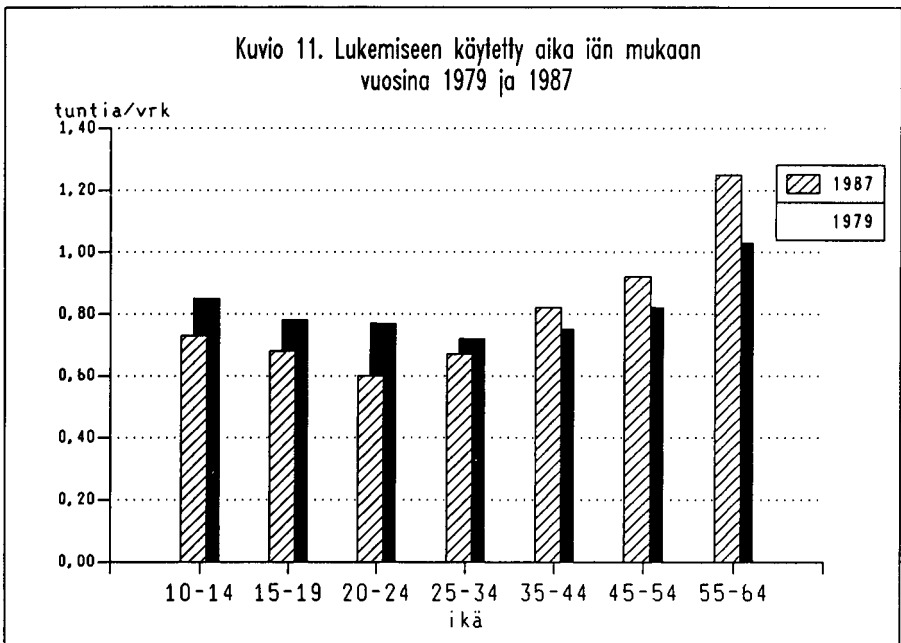
Lukeminen

Lukemisen osuus vapaa-ajasta pysyi 14 prosenttina. Vaikka television katselun osuus vapaa-ajasta on kasvanut, se ei kuitenkaan ole vienyt aikaa lukemiselta. Miehillä lukemiseen käytetty aika pysyi ennallaan ja naisilla kasvoi hieman.

Lukemiseen käytetystä ajasta noin 70 prosenttia on lehtien ja noin 30 prosenttia kirjojen lukemista. Miehet lukevat lehtiä naisia enemmän. Naiset lukevat puolestaan kirjoja enemmän kuin miehet. Naisilla kirjojen lukemiseen käytetty aika lisääntyi 1980-luvulla.

Lukemiseen käytetty aika vähenee nuorilla iän mukana aina noin 25 vuoteen saakka, minkä jälkeen se kääntyy kasvuun vanhemmissa ikäluokissa. Lukemisharrastus on muuttunut eri ikäryhmissä siten, että alle 35-vuotiaat lukevat nyt jonkin verran vähemmän kuin kahdeksan vuotta sitten. Sitä vanhemmat taas lukevat entistä enemmän. Eniten lukeminen on lisääntynyt 55 - 64-vuotiaiden ikäryhmässä.

Nuorilla lehtien lukeminen on vähentynyt, kirjojen lukeminen on pysynyt entisen suuruisena. Tosin 20 - 24-vuotiailla sekä lehtien että kirjojen lukeminen on vähentynyt. 35 - 44-vuotiaat lukevat kirjoja enemmän kuin kahdeksan vuotta sitten, yli 45-vuotiaat käyttävät sekä kirjojen että lehtien lukemiseen enemmän aikaa kuin vuonna 1979.

Työssäkävivistä ylempät toimihenkilöt lukevat eniten, noin tunnin päivässä. Seuraavaksi eniten lukevat alemmat toimihenkilöt (49 minuuttia päivässä). Työntekijöillä ja yrittäjillä lukemiseen käytetty aika vaihtelee 39 minuutista 44 minuuttiin. Lukeminen on lisääntynyt alemmilla toimihenkilöillä. Työntekijöillä lukeminen on puolestaan vähentynyt.

Liikunta ja ulkoilu

Liikunnan ja ulkoilun osuus vapaa-ajasta on 10 prosenttia kuten vuonna 1979. Miehet käyttävät liikuntaan aikaa keskimäärin 44 minuuttia vuorokaudessa. Naiset liikkuvat huomattavasti vähemmän, 27 minuuttia vuorokaudessa. Miehillä liikuntaan ja urheiluun käytetty aika pysyi suunnilleen samana kuin vuonna 1979. Naisilla se kasvoi hieman.

Taulukko 21. Liikunta ja ulkoilu sukupuolen mukaan eri viikonpäivinä vuosina 1979 ja 1987. Tunteja ja minuutteja vuorokaudessa

	1979	1987	Muutos
Arkipäivät			
Molemmat sukupuolet	0.26	0.29	+0.03
Miehet	0.33	0.36	+0.03
Naiset	0.19	0.22	+0.03
Lauantait			
Molemmat sukupuolet	0.46	0.44	-0.02
Miehet	1.05	0.58	-0.07
Naiset	0.28	0.31	+0.03
Sunnuntait			
Molemmat sukupuolet	1.06	0.59	-0.07
Miehet	1.27	1.10	-0.17
Naiset	0.46	0.47	+0.01

Viikonloppuisin on enemmän aikaan liikuntaan ja urheiluun kuin arkisin. Sunnuntaisin puolet väestöstä harrastaa jonkinlaista liikuntaa tai ulkoilua, lauantaisin 37 prosenttia ja arkisin kolmasosa.

Miehillä liikunnan viikkorytmi on muuttunut siten, että viikonloppuisin liikuntaan käytetään vähemmän aikaa kuin vuonna 1979. Lauantaisin liikkuminen on vähentynyt seitsemän minuuttia ja sunnuntaisin peräti 17 minuuttia. Sunnuntaisin miehet ovat vähentäneet ulkoilua ja kävelyä sekä luontoliikuntaa, kuten metsästystä, kalastusta ja sienestystä. Sen sijaan vapaamuotoinen liikuntaharrastus, kuten hölkkääminen tai pyöräily, ei ole vähentynyt sunnuntaina. Järjestöliikun-

ta on lisääntynyt hieman sunnuntaina. Naisilla vastaavaa viikkorytmin muutosta ei ole havaittavissa. Heillä liikuntaan käytetty aika on kasvanut arkipäivisin, mutta lauantaisin ja sunnuntaisin liikunta on pysynyt suurin piirtein ennallaan.

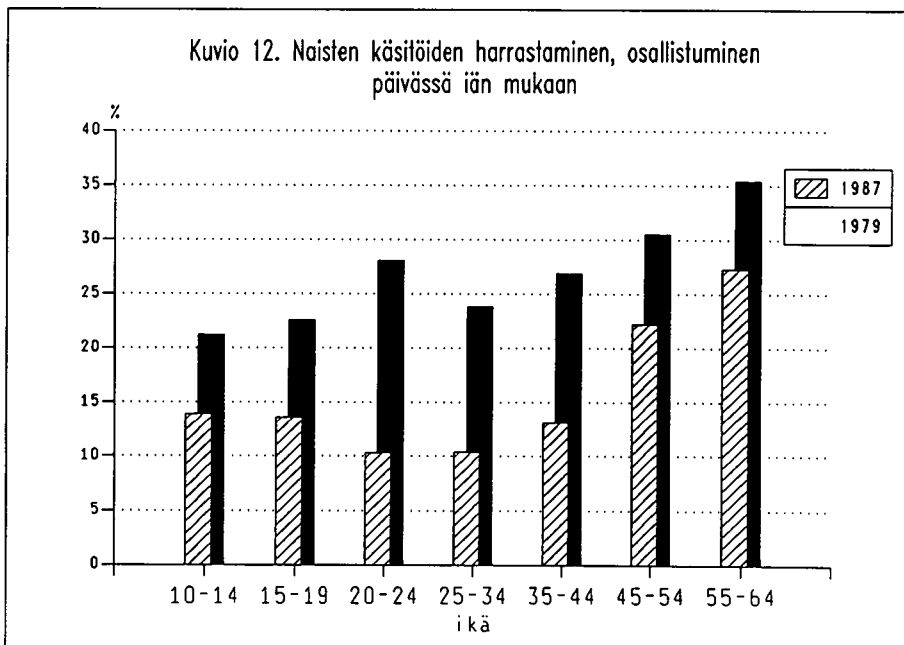
Muu vapaa-aika

Taulukko 22. Eräisiin vapaa-ajan harrastuksiin osallistuminen päivässä sukupuolen mukaan vuosina 1979 ja 1987. Luvut prosentteina

	Molemmat sukupuolet		Miehet		Naiset	
	1979	1987	1979	1987	1979	1987
Vapaa-ajan opis- kelu kotona	3,9	3,3	3,8	3,1	4,0	3,5
Vapaa-ajan opis- kelu muualla	1,8	2,1	1,1	1,3	2,5	2,9
Järjestötoiminta	4,1	3,7	4,9	4,3	3,3	3,1
Uskonnollinen toiminta	2,7	2,6	1,9	1,4	3,5	3,8
Urheilutapahtumat	1,2	1,4	1,9	1,9	0,6	0,8
Elokuvat	1,4	0,7	1,6	0,6	1,1	0,8
Teatteri, kon- sertti, museo	0,8	0,9	0,5	0,5	1,1	1,2
Kirjasto	2,3	2,4	2,1	2,0	2,5	2,8
Muut huvi- ja kulttuuritil.	0,7	1,0	0,5	0,9	0,8	1,0
Käsityöt	15,2	8,1	2,4	0,6	27,0	15,8
Taiteelliset harrastukset	5,3	5,6	4,4	4,2	6,2	6,9
Tekniset harras- tukset	1,1	2,4	1,6	3,9	0,7	1,0
Seurapelit ja -leikit	5,4	5,4	6,7	6,0	4,3	4,8
Leikit ja pelit yksin	4,4	4,9	3,8	4,4	5,0	5,4
Rahapelit	2,1	2,0	2,9	2,2	1,3	1,8
Levyjen ja kaset- tien kuuntelu ja äänitys	5,9	8,5	6,7	8,9	5,1	8,1
Kirjeenvaihto	2,6	2,8	0,9	0,6	4,3	5,0
Muut harrastukset	1,6	2,3	1,4	1,6	1,9	3,1
Tutkimuspäiviä	12 057	4 764	5 807	2 395	6 250	2 369

Television katselu, sosiaalinen kanssakäyminen, lukeminen ja liikunta vievät yhteensä kolme neljäsosaa vapaa-ajasta. Jäljelle jäävä neljäsosa käytetään lempäilyyn, vapaa-ajan ajeluihin, radion kuunteluun, järjestötoimintaan, huvi- ja kulttuuritilaisuuksiin, opiskeluun sekä vapaa-ajan erityisharrastuksiin. Suuri osa näistä toiminnoista on sen tyyppiä, että niitä ei harrasteta säännöllisesti päivittäin. Sen vuoksi niihin käytetty keskimääräinen päivittäinen aika onkin pieni. Tämän takia taulukossa 22 tarkastellaan näitä toimintoja osallistumisprosenttien avulla. Taulukosta nähdään kuinka suurella osalla väestöstä oli näitä harrastuksia keskimäärin päivässä vuosina 1979 ja 1987.

Suurin muutos on naisten käsityöharrastuksen väheneminen. Kun vuonna 1979 naisista 27 prosenttia teki päivässä käsitöitä, vuonna 1987 heitä oli enää 16 prosenttia. Päivittäinen käsitöihin käytetty aika laski 23 minuutista 13 minuuttiin. Vaikka muun toiminnan ohella tehtävät käsityöt otetaan huomioon, käsitöihin käytetty aika laski 35 minuutista 21 minuuttiin päivässä.

Eniten käsitöiden tekeminen on vähentynyt kotitaloustyötä tekevien naisten keskuudessa. Lapsiperheiden äideillä käsitöiden tekeminen on suorastaan romahtanut. Kun vuonna 1979 heistä 29 prosenttia harrasti päivässä käsitöitä, vuonna 1987 käsitöitä teki enää 12 prosenttia äideistä. Käsityöharastus laski enemmän 20 - 44-vuotiailla naisilla kuin sitä nuoremmilla ja vanhemmilla. Näyttää siltä, että vain yli 44-vuotiailla naisilla käsitöiden tekeminen on säilynyt yleisenä harrastuksena.

Miehillä tekniset harrastukset ovat yleistyneet 1980-luvulla. Teknisiä harrastuksia oli vuonna 1987 noin neljällä prosentilla miehistä päivässä (vuonna 1979 noin kahdella prosentilla). Lisäys johtuu uusista ATK-harrastuksista. Ajankäyttötutkimuksen haastattelutietojen mukaan 17 prosentilla suomalaisista oli kotona kotitietokone syksyllä 1987. Kun kotona on tietokone, kolme neljäsosaa miehistä käyttää sitä ainakin silloin tällöin, naisista alle puolet. Kolme neljäsosaa aktiivikäyttäjistä pelaa tietokoneella pelejä. Puolet käyttää tietokonetta ohjelmointiin ja viidesosa tekstinkäsittelyyn.

Elokuviissa käyminen on vähentynyt vuodesta 1979. Etenkin miehet käyvät harvemmin elokuvissa. Lasku näyttää kohdistuvan sunnuntaikänteihin. Vuonna 1979 noin kolme prosenttia suomalaisista kävi elokuvissa sunnuntaisin. Elokuviissa kävijöiden osuus on laskenut noin prosenttiin vuonna 1987. Toisaalta video-ohjelmia katsotaan eniten sunnuntaisin, mikä saattaa vaikuttaa elokuvissa käynteihin.

Vuosi 1979 oli elokuvissa käymisen huippuvuosi 1970-luvun alun jälkeen. Elokuviissa käyntejä oli tuolloin 10,1 miljoonaa. Elokuviissa käyminen väheni 1980-luvulla aina vuoteen 1986 saakka, jonka jälkeen käyntimäärät ovat nousseet hiukan vuosittain. Vuonna 1987 elokuvissa käyntejä oli 6,5 miljoonaa. (Joukkoviestintätalasto; Suomen elokuvasektori.)

Levyjen ja kasettien kuuntelu on lisääntynyt 1980-luvulla. Sekä miehet että naiset kuuntelevat nyt musiikkia enemmän kuin kahdeksan vuotta sitten.

Muita vapaa-ajan muutoksia ovat harrastusluonteisen opiskelun väheneminen kotona ja miesten uskonnollisen osallistumisen heikkeneminen.

Yhteenveto

Vapaa-ajan määrä on kasvanut 1980-luvulla keskimäärin tunnin viikossa. Vuonna 1987 viikottaista vapaa-aikaa oli 41 tuntia. Miesten vapaa-ajan määrä on pysynyt ennallaan, naisilla

se kasvoi pari tuntia viikossa. Miehillä on edelleen enemmän vapaa-aikaa kuin naisilla. Vapaa-ajan ero kaventui viidestä tunnista kolmeen tuntiin.

Suurin muutos vapaa-ajan sisällössä oli television katselun osuuden kasvu. Television katseluun käytetty aika lisääntyi 23 minuutilla vuorokaudessa. Lepäilyyn käytetty aika taas väheni.

Sosiaaliseen kanssakäymiseen, lukemiseen ja liikuntaan käytettiin yhtä suuri osa vapaa-ajasta kuin vuonna 1979. Lehtien lukeminen väheni nuorilla. Keski-ikäiset lukevat sekä lehtiä että kirjoja enemmän kuin kahdeksan vuotta sitten.

Miehet harrastavat kävelyä ja luontoliikuntaa viikonloppuisin vähemmän kuin kahdeksan vuotta sitten.

Naisten käsitöiden harrastaminen väheni huomattavasti. Kun vuonna 1979 tutkimuspäivänä käsitöitä teki 27 prosenttia naisista, heitä oli vuonna 1987 enää 16 prosenttia.

Miehet käyvät harvemmin elokuvissa kuin vuosikymmenen vaihteessa. Erityisesti sunnuntaikäynnit ovat vähentyneet.

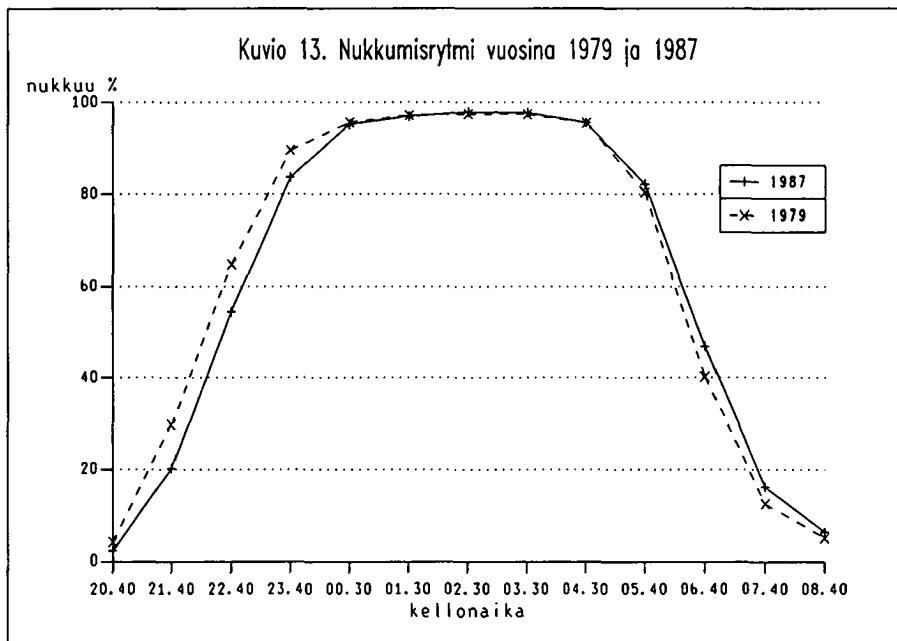
Vapaa-ajan kotikeskeisyys ei ole lisääntynyt 1980-luvulla. Vapaa-ajasta vietetään 62 prosenttia kotona.

Päivärytmin muutokset

Ajankäyttötutkimuksella selvitetään, paljonko ihmiset käyttävät aikaa erilaisiin toimintoihin. Sen lisäksi tutkitaan, miten nämä toiminnot ajoittuvat. Näin voidaan tarkastella ajankäytön rytmittymistä, ns. päivärytmiä. Tässä luvussa etsimme vastausta kysymykseen, onko ihmisten päivärytmi muuttunut vuodesta 1979. Tarkastelemme erikseen arkipäivän, lauantain ja sunnuntain ajankäyttöä.

Arkipäivän rytmi

Ihmisten arkielämän rytmittyminen on muuttunut jonkin verran vuodesta 1979.

Nukkumaanmeno on arkena siirtynyt puolisen tuntia myöhäisemmäksi. Kun puolet väestöstä oli nukkumassa kello 22.10 vuonna 1979, nukkui siihen aikaan vain joka kolmas vuonna 1987. Nukkumisrytmin myöhentyminen näyttää johtuvan muuttuneista

television katselutottumuksista. Television ääressä on iltaisin yhä suurempi osa väestöstä. Selvin katsojamäärän lisäys on kello 22 uutisten aikana. Päätoimintona katselee siihen aikaan televisiota 31 prosenttia väestöstä, kun kahdeksan vuotta aikaisemmin katselijoita oli tuohon aikaan vain 17 prosenttia. Myös kello 20.30 uutisten aikaan on katsojamäärä kasvanut. Silloin katsoo televisiota pääasiallisena toimintona 43 prosenttia väestöstä, kun sitä vuonna 1979 katseli 35 prosenttia.

Arkiaamuisin nukutaan hieman pitempään kuin aikaisemmin, mutta ei kuitenkaan niin pitkään, että iltavalvominen korvautuisi vastaavalla määrällä unta aamuisin. Ihmiset nimmittään nukkuvat arkisin seitsemän minuuttia vähemmän vuorokaudessa kuin kahdeksan vuotta aikaisemmin. Työt alkavat hieman myöhemmin kuin vuosikymmenen taitteessa, mikä johtuu osin siitä, että yhä useampi on toimihenkilöammattisissa. Työajat keskittyvät yhä selvemmin kello 9 ja 16 välille. Yöllä työskentelee kuitenkin saman verran väkeä kuin vuosikymmenen taitteessa.

Naisten työssäkäynnin yleistettyä käydään ostoksilla entistä enemmän työpäivän päätyttyä aina kello 19:ään illansuussa. Samalla on kotitöiden painopiste siirtynyt myöhempään ja yhä yleisemmin tehdään kotiaskareita television iltautuisten välillä.

Lauantain rytmi

Perjantai-iltaisin valvotaan entistä pitempään ja niinpä lauantiaamuisin nukutaan puolisen tuntia myöhempään kuin 1980-luvun taitteessa. Yhä useampi ottaa lauantaisin myös päiväunet ja illalla valvotaan taas pitkään. Lauantai on useammalle vapaapäivä kuin ennen. Ostoksilla käynti on lauantaisin yleistynyt. Valtaosa käy asioilla kello 10 ja 12 välisenä aikana, vaikkakin ostoksilla käynti jakautuu yhä selvemmin myös iltapäivään kauppojen pidentyneiden aukioloaikojen myötä.

Liikuntaharrastus ajoittuu lauantaisin hieman myöhäisempään kuin vuosikymmenen taitteessa. Erityisesti on aamulenkkeilijöiden osuus vähentynyt. Television katselu on lisääntynyt selvästi lauantai-iltaisin kello 20 jälkeen, ja myös lauantaisin mennään nukkumaan selvästi myöhemmin kuin 1980-luvun taitteessa.

Sunnuntain rytmi

Sunnuntaisin nukutaan puolisen tuntia pitempään kuin lauana. Puolet väestöstä nukkuu kello 8.30 sunnuntaiaamuisin nukkuu ja neljäsosa vielä kello 9.30. Sunnuntaisin nukutaan keskimäärin puoli tuntia myöhempään kuin vuonna 1979.

Aamupäivisin harrastetaan selvästi vähemmän liikuntaa kuin 1980-luvun taitteessa: harrastajia on silloisesta määrästä enää 3/4. Iltapäivällä harrastetaan saman verran liikuntaa kuin aikaisemmin, mutta kokonaisuudessaan on liikuntaharrastus vähentynyt sunnuntaina, kuten vapaa-aikaluvussa havaitsimme.

Sunnuntai-iltapäivisin ja -iltaisoin käydään selvästi vähemmän elokuvissa kuin aikaisemmin. Erilaisissa tilaisuuksissa käyminen on myös sunnuntaisin vähentynyt: miehet käyvät entistä vähemmän uskonnollisissa tilaisuuksissa tai naiset seuraamassa urheilukilpailuja. Sunnuntai-iltapäivisin kyläillään vähemmän kuin vuosikymmenen taitteessa.

Mitä näiden toimintojen tilalle on tullut? Mitä ihmiset tekevät sunnuntaisin? Miehet tekevät enemmän kotitöitä, osallistuvat ruokataloustöihin, siivoavat ja tekevät pihoja, huoltavat autoa ja hoitavat lapsia. Myös ansiotyön tekeminen on sunnuntaisin lisääntynyt. Eniten on kuitenkin kasvanut television katselu: kello 14.30 jälkeen television ääressä istuu vähintään joka kymmenes suomalainen. Jo joka viides katselee televisiota kello 18 ja yli 50 prosenttia väestöstä kello 20.30. Vuonna 1979 television ääressä istui enimmillään, eli kello 20.30 uutisten aikana, 39 prosenttia väestöstä.

Nukkumaan mennään sunnuntai-iltaisoin puoli tuntia myöhemmin kuin vuonna 1979.

Yhteenveto

Ihmisten päivärytmi on hieman muuttunut kahdeksan vuoden aikana: nukkumaan mennään puolisen tuntia myöhemmin niin arkisin kuin viikonloppuisin. Syynä on osin työn myöhäisemmät alkamisajat. Mutta pääosin päivärytmin muutos johtuu television katselutottumusten muuttumisesta. Televisio säätelee yhä selvemmin ihmisten ajankäyttöä, kello 22 uutiset ovat pidentäneet iltavalvomista.

Eniten on muuttunut sunnuntain viettotapa: kotikeskeisyys on lisääntynyt sunnuntaisin. Aamupäivisin harrastetaan vähemmän liikuntaa, iltapäivisin vähemmän kyläilyä, elokuvissa käyn-

tiä ja muuta osallistumista. Tilalle on tullut miehillä kotiaskareita ja molemmilla sukupuolilla television katse-
lua. Sunnuntaina hoidetaan myös entistä enemmän ansiotyöhön
liittyviä asioita. Näyttää siltä, että lauantain ja sunnun-
tain ajankäyttötavat ovat lähentyneet. Myös sunnuntaina teh-
dään ansio- ja kotityötä, kun aikaisemmin sunnuntai oli
selvemmin vapaapäivä.

Esimerkkinä lapsiperheen arkipäivä

Lopuksi esittelemme yhden väestöryhmän, jolle ajankäyttö on arkielämän keskeisiä ongelmia: pienten lasten työssäkäyvät vanhemmat. Vanhempainlomaa on pidennetty ja tarjottu mahdollisuus siirtyä lasten hoidon takia tilapäisesti osa-aikatyöhön. Tässä luvussa tarkastelemme, onko lapsiperheiden elämäntilanne helpottunut ajankäytön näkökulmasta ja kokonaisrasitus vähentynyt kahdeksassa vuodessa?

Ajanpuutteen kokemista kysyttiin seuraavalla haastattelukysymyksellä:

"Onko sellaisia asioita, joita haluaisitte tehdä tavallisina arkipäivinä mutta joista Teidän on luovuttava aikapulan takia?"

Vastausten mukaan lapsiperheissä koetaan aikapulaa selvemmin kuin muissa väestöryhmissä. Aikapulaa koki vastausten perusteella 75 prosenttia alle kouluikäisten lasten äideistä ja 68 prosenttia isistä.

Millainen on pienten lasten vanhempien arkipäivä ja onko se muuttunut vuodesta 1979? Alle kouluikäisten lasten vanhempien työpäivä ei ole lyhentynyt ajankäyttötutkimuksen mukaan, kun tarkastelemme palkansaajia. Äitien keskimääräinen työpäivä on päinvastoin pidentynyt 45 minuuttia ja isien puoli tuntia. Äidin ansiotyö matkoineen vie päivittäin keskimäärin kahdeksan tuntia ja isän runsaat yhdeksän tuntia. Pienten lasten vanhempien arkielämä ei siis ole helpottunut ansiotyön osalta.

Miten on käynyt kotityön määrälle? Äidit näyttävät vähentäneen kotitöitä lähes puoli tuntia päivässä. Vähemmän aikaa käytetään ruuan valmistamiseen ja astianpesuun sekä lastenhoitoon. Isät sen sijaan käyttävät työpäivinä lähes kymmenen minuuttia enemmän aikaa kotitöihin kuin vuosikymmenen taitteessa ja he osallistuvat aikaisempaa ahkerammin ruuanlaittoon ja lastenhoitoon.

Ansio- ja kotityöhön käytetty kokonaisaika on pidentynyt isillä (41 minuuttia) enemmän kuin äideillä (18 minuuttia). Tästä huolimatta on äitien kokonaistyöpäivä (11 tuntia 36 minuuttia) puoli tuntia pitempi kuin isien (11 tuntia 8 minuuttia). Niin isät kuin äidit ovat entistä rasitetumpia.

Mistä lapsiperheiden vanhemmat ovat tinkineet työajan pidentyessä? Nukkumisesta on nipistetty 10 minuuttia, samoin ruokailusta. Varsinaisesta vapaa-ajasta ovat miehet tinkineet 20 minuuttia, kun taas naisten vapaa-ajan määrä on pysynyt samana vähentyneiden kotitöiden takia.

Taulukko 23. Alle kouluikäisten lasten vanhempien ajankäyttö (palkan-saajat) sukupuolen mukaan vuosina 1979 ja 1987. Tunteja ja minutteja työpäivinä

	Miehet			Naiset		
	1979	1987	Muutos	1979	1987	Muutos
Päätyö	7.52	8.10	+0.18	6.37	7.20	+0.43
Sivutyö	0.08	0.17	+0.09	0.04	0.04	0.00
Työmatkat	0.39	0.45	+0.06	0.35	0.37	+0.02
Ansiotyö yht.	8.39	9.12	+0.33	7.16	8.01	+0.45
Ruuan valm., leip.	0.12	0.18	+0.06	0.52	0.45	-0.07
Astianpesu	0.03	0.02	-0.01	0.18	0.11	-0.07
Siivous	0.04	0.04	0.00	0.27	0.23	-0.04
Vaatehuolto	0.01	0.01	0.00	0.16	0.16	0.00
Remontit	0.08	0.11	+0.03	0.00	0.00	0.00
Eläinten ja pihan hoito	0.03	0.03	0.00	0.03	0.03	0.00
Auton huolto	0.08	0.04	-0.04	0.00	0.00	0.00
Muu kodinhoito	0.10	0.07	-0.03	0.09	0.07	-0.02
Kodinhoitomatkat	0.03	0.06	+0.03	0.01	0.01	0.00
Kodinhoito ja huolto yht.	0.52	0.56	+0.04	2.06	1.46	-0.20
Lastenhoito	0.28	0.33	+0.05	1.11	1.04	-0.07
Lastenhoitomatkat	0.05	0.05	0.00	0.13	0.14	+0.01
Lastenhoito yht.	0.33	0.38	+0.05	1.24	1.18	-0.06
Ostokset ja asiointi	0.23	0.22	-0.01	0.32	0.31	-0.01
Nukkuminen	7.39	7.29	-0.10	7.53	7.43	-0.10
Ruokailu	1.17	1.08	-0.09	1.05	0.55	-0.10
Pesut ym.	0.38	0.41	+0.03	0.36	0.42	+0.06
Henkilök. tarpeet yht.	9.34	9.18	-0.16	9.34	9.20	-0.14
Opiskelu	0.09	0.06	-0.03	0.07	0.02	-0.05
Järjestötoiminta	0.12	0.05	-0.07	0.03	0.11	+0.08
Liikunta	0.15	0.19	+0.04	0.07	0.10	+0.03
Kulttuuritil. ym	0.05	0.03	-0.02	0.02	0.00	-0.02
Lukeminen	0.36	0.28	-0.08	0.27	0.28	+0.01
Televisio	1.13	1.23	+0.10	0.51	1.00	+0.09
Seurustelu perheen kanssa	0.18	0.17	-0.01	0.14	0.20	+0.06
Seurustelu muiden kanssa	0.35	0.33	-0.02	0.42	0.36	-0.06
Käsi- ja puutyöt	0.01	0.00	-0.01	0.12	0.07	-0.05
Muut harrastukset	0.08	0.07	-0.01	0.03	0.02	-0.01
Lepäily	0.15	0.04	-0.11	0.10	0.03	-0.07
Muu vapaa-aika	0.12	0.09	-0.03	0.09	0.05	-0.04
Vapaa-aika yhteensä	3.55	3.34	-0.21	3.05	3.04	-0.01
Yhteensä	24.00	24.00		24.00	24.00	

Isät harrastavat vähemmän järjestötoimintaa, opiskelua ja lukemista kuin ennen. Lepäily tapahtuu entistä useammin television ääressä. Liikuntaa isät harrastavat työpäivän jälkeen hieman enemmän kuin aikaisemmin.

Vaikkei pienten lasten äitien vapaa-ajan määrä ole muuttunut, sen käyttötavassa on joitakin eroja. Kun isät ovat luopuneet järjestötoiminnasta, ovat äidit siinä selvästi aktivoituneet. Opiskeluun he kuitenkin käyttävät entistä vähemmän aikaa, samoin käsitöihin. Naistenkin lepäileminen on yhdistynyt television katseluun. Isien lisäksi myös äidit harrastavat työpäivän jälkeen hieman enemmän liikuntaa kuin aikaisemmin.

Yhdessäolo lasten kanssa on vähentynyt, työssäkäyvillä vanhemmilla keskimäärin 46 minuuttia työpäivinä: työpäivän jälkeen isät näkevät lapsiaan runsaat kolme tuntia ja äidit vajaat kuusi tuntia.

Miten vanhemmat itse kokevat arkielämänsä? Alussa totesimme, että he kärsivät aikapulasta, heidän on arkena luovuttava asioista, joita haluaisivat tehdä. Haluaisivatko he tehdä enemmän kotitöitä, olla lasten kanssa vai käyttää aikaa omiin vapaa-ajan harrastuksiin?

Taulukko 24. Mihin alle kouluikäisten lasten työssä käyvät vanhemmat haluaisivat käyttää enemmän aikaa arkipäivisin. Luvut prosentteja (%)

Toiminto	Miehet	Naiset
Ansiotyö	5	2
Kotityö	17	23
josta lastenhoito	4	4
Liikunta	16	15
Lukeminen	9	9
Käsi- tai puutyöt	4	12
Seurustelu perheen kanssa	6	1
Taideharrastus	4	4
Opiskelu	2	3
Kulttuuritilais.	2	2
Tuttavien tapaaminen	1	1
Muu	2	3
Ei aikapulaa	32	25
Yhteensä	100	100
Toiminnoista kotona	40	50
muualla	26	23

Edellisestä ajankäyttötutkimuksesta tiedämme, että pikkulapsiperheissä on paineita käyttää enemmän aikaa kotitöihin. Näimme selvän riippuvuuden työpäivän pituuden ja kotitöihin

käytetyn ajan välillä. Haastatteluvastaukset antavat samansuuntaisen tuloksen: joka neljäs alle kouluikäisen lapsen äiti haluaisi käyttää enemmän aikaa kotitöihin. Myös muissa perhevaiheissa kotitöitä myös haluttaisiin tehdä enemmän, mutta paine ei ole yhtä suuri kuin pienten lasten perheissä.

Selvimmin ajanpuute rajoittaa vapaa-ajankäyttöä. Puolet äideistä kokee pulaa "omasta ajasta". Nämä toiveet heijastavat osin varsinaista aikapulaa, mutta osin myös lapsiperheen kiihkeärytmistä elämäntilannetta, jossa vetäytyminen omiin harrastuksiin on mahdotonta. Lukeminen, käsitöiden tekeminen ja omaehtoiset taideharrastukset edellyttävät omaa rauhaa, samoin kuin esimerkiksi koneella ompeleminen. Liikunta vaatii irtautumismahdollisuuksia. Valtaosa naisten toiveista kohdistuu kodin piiriin.

Myös miehet ovat kotisuuntautuneita toiveissaan silloin, kun perheessä on alle kouluikäisiä lapsia. Tässä vaiheessa korostuvat kotityöt, lukeminen ja halu seurustella enemmän perheen kanssa.

Osa pienten lasten vanhemmista haluaisi tehdä enemmän ansiotyötä. Käytettävästä ajasta. Viisi prosenttia isistä ja kaksi prosenttia äideistä haluaisi käyttää vielä enemmän aikaa ansiotyöhön. Tämä heijastanee taloudelliseen toimeentuloon liittyviä ongelmia.

Alle kouluikäisten lasten äidit kävivät ansiotyössä vuonna 1987 yhtä yleisesti kuin vuonna 1979. Työvoimaosuus oli sama eli 78 prosenttia, sensijaan on osa-aikaisten määrä on hieman laskenut, 15 prosentista 12 prosenttiin (Työvoimatutkimukset 1979 ja 1987). Vanhempainlomien pidentyminen 10 kuukauteen on hieman helpottanut työn ja perheen vaatimusten yhteensovittamista. Mutta osa-aikatyötä ei ole koettu ratkaisuksi perheen ajankäyttöongelmiin, vaikka kolmasosa palkansaajaaideistä ja joka kymmenes -isä sanoo työvoimatutkimuksen mukaan haluavansa siirtyä kokopäivätyöstä osa-aikaiseen. Halu tehdä osa-aikatyötä on 80-luvulla pysynyt muuttumattomana. Taloudelliset mahdollisuudet näyttävät säätelevän nuorten perheiden ajankäytön perusrakennetta.

Yhteenveto

Tilastokeskus keräsi laajan tutkimusaineiston toista ajankäyttötutkimusta varten 1.4.1987 ja 31.3.1988 välisenä aikana. Tässä tutkimusprojektin ensimmäisessä julkaisussa kuvataan, mitä muutoksia suomalaisten ajankäytössä on tapahtunut kahdeksan vuoden aikana, syksystä 1979 syksyyn 1987.

Suomessa on 1980-luvulla lyhennetty työaikaa niin vuosilomia pidentämällä kuin lyhentämällä viikottaista säännöllistä työaikaa kolmivuorotyössä ja niissä ammattiryhmissä, joissa säännöllinen työaika on 40 tuntia viikossa. Näkyykö työajan lyhentyminen syksyn ajankäytössä? Onko vapaa-aika lisääntynyt 1980-luvulla ja miten vapaa-ajan rakenne on muuttunut? Mitä kotitöille on tapahtunut, osallistuvatko miehet enemmän kotitöihin kuin aikaisemmin ja jakautuuko kotityöpanos tasaisemmin naisten ja miesten kesken? Näihin ja moniin muihin kysymyksiin lähdettiin etsimään vastausta uudesta ajankäyttötutkimuksesta.

Tutkimusaineistona on 4 764 vuorokauden ajankäyttö syysmarraskuussa 1987, joita on verrattu 12 057 vuorokauden tietoihin samana ajankohtana vuonna 1979. 10 - 64-vuotiaat vastaajat ovat itse merkinneet päiväkirjaan toimintansa 10 minuutin tarkkuudella kahdelta vuorokaudelta. Tämän tyyppinen tutkimusaineisto sisältää keskimääräistä vähemmän mittausvirheitä, minkä takia se soveltuu käyttäytymisen muutosten tutkimiseen.

Väestön ajankäyttö on muuttunut perusrakenteeltaan hyvin vähän. Ansiotyöhön käytetään syksyllä aikaa hieman enemmän kuin ennen. Naiset tekevät vähemmän kotitöitä, mutta miehet käyttävät niihin enemmän aikaa kuin ennen. Koululaiset ja opiskelijat käyttävät varsinaiseen opiskeluun vähemmän aikaa kuin 1970-luvun lopulla. Ihmiset nukkuvat vähemmän kuin aikaisemmin ja ruokailevat yhä useammin jonkin muun toiminnon ohessa. Naisten vapaa-ajan määrä on lisääntynyt, mutta miesten pysynyt samana. Vapaa-aikaa hallitsee yhä selvemmin televisio.

Työ- ja vapaa-aika ovat eriytyneet toisalta pidempiin vuosilomiin ja toisaalta intensiivisempiin työjaksoihin. Työviikkoina tehdään 1,3 tuntia enemmän ansiotyötä kuin vuosikymmenen taitteessa. Niin yli- kuin sivutöitä tehdään jonkin verran enemmän kuin aikaisemmin. Oman tilan hoito sivutoimena on yleistynyt miehillä.

Työssäkäyvien miesten työaika on pidentynyt enemmän kuin naisten. Miesten työviikko on pidentynyt 44,1 tunnista 45,6 tuntiin ja naisten työviikko 36,3 tunnista 37,1 tuntiin, kun mukaan luetaan myös yli- ja sivutyöt sekä työmatkoihin kulu-

va aika. Työmatkoihin käytetään hieman enemmän aikaa kuin aikaisemmin. Viikottaisen työajan lyheneminen näkyy toisaalta kolmivuorotyössä ja toisaalta alemmilla toimihenkilöillä. Yrittäjät ja työntekijät käyttivät sen sijaan enemmän aikaa ansiotyöhön kuin aikaisemmin.

Koululaisten työssäkäynti ei ole koko maan tasolla yleistynyt, opiskelijat sen sijaan ansaitsevat opiskelurahojaan yhä yleisemmin omalla ansiotyöllä.

Kotityöhön käytetään saman verran aikaa kuin vuosikymmenen taitteessa koko väestön tasolla. Mutta väestöryhmien kotityömäärissä on tapahtunut muutoksia. Yleissuuntauksena on, että ne, jotka ovat käyttäneet eniten aikaa kotitöihin, ovat niitä supistaneet, kun taas ne, jotka ovat vähiten tehneet kotitöitä, ovat niitä lisänneet.

Naiset tekevät vähemmän kotitöitä ja miehet enemmän kuin aikaisemmin. Vanhimmat naiset ovat eniten vähentäneet kotityön tekemistä, nuoret naiset sen sijaan käyttävät siihen hieman enemmän aikaa. Miehillä kotityö ei ole lisääntynyt vain nuorissa ikäryhmissä, eniten käyttävät aikaa kotitöihin vanhimmat miehet. Toimihenkilöammateissa toimivat miehet ovat eniten lisänneet kotityön tekemistä, kun taas maatalousyrittäjät ja työntekijät ovat sitä vähentäneet.

Kotityön sisällössä on tapahtunut selviä muutoksia. Ruuanlaittoon ja astianpesuun käytetään vähemmän aikaa kuin aikaisemmin, lastenhoitoon ja ostoksilla käynteihin sen sijaan entistä enemmän aikaa.

Kokonaistyöaika tarkoittaa ansiotyöhön, opiskeluun ja kotityöhön käytettyä yhteisaikaa. Väestön kokonaistyöpanos on pysynyt samana syksystä 1979 syksyyn 1987. Naisten viikottainen kokonaistyöaika on neljä tuntia pitempi kuin miesten, kun ero vuosikymmenen taitteessa oli viisi tuntia. Se että miehet tekevät pidempää ansiotyöviikkoa ja naiset käyttävät vähemmän aikaa kotitöihin, on hieman kaventanut työssäkäyvien naisten ja miesten välisiä kokonaistyöajan eroja. Työpäivän kokonaispituus on pidentynyt 15 minuuttia vuodesta 1979 ja oli vuonna 1987 yhteensä 10,5 tuntia.

Miehillä on viikottaista vapaa-aikaa saman verran kuin vuosikymmenen taitteessa ja naisilla pari tuntia enemmän. Miehillä on keskimäärin kolme tuntia enemmän vapaa-aikaa kuin naisilla, kun ero oli vuosikymmenen vaihteessa viisi tuntia.

Suurin muutos vapaa-ajan sisällössä koskee television katse-
lua, siihen käytetään päivittäin aikaa 23 minuuttia enemmän kuin vuosikymmenen vaihteessa. Lisäys on suurin vanhimmassa ikäryhmässä. Työssäkäyvistä katsovat televisiota eniten työntekijät. Miehet istuvat ahkerammin television ääressä kuin naiset.

Sosiaaliseen kanssakäymiseen, liikuntaan ja lukemiseen käytetään saman verran aikaa kuin aikaisemmin. Lehtien lukeminen on kuitenkin vähentynyt nuorissa ikäryhmissä, kun se keski-ikäisillä on lisääntynyt. Käsityöharrastus on selvästi vähentynyt naisilla 1980-luvulla. Elokuviskakäynti on myös vähentynyt ja nähtävästi korvautunut television ja videon katselulla.

Vapaa-ajasta vietetään kotona saman verran aikaa kuin vuosikymmenen taitteessa - kotikeskeisyys ei toisin sanoen ole lisääntynyt tai vähentynyt.

Televisio näyttää muuttaneen ihmisten päivärytmiä, nukkumaan mennään puolisen tuntia myöhemmin ja yöuni jää lyhyemmäksi kuin vuosikymmenen taitteessa. Eniten on muuttunut sunnuntain päivärytmi. Sunnuntaisin ollaan enemmän kotona kuin aikaisemmin, aamupäivisin harrastetaan vähemmän liikuntaa, iltapäivisin vähemmän kyläilyä, elokuvissa käyntiä ja muuta osallistumista. Sunnuntaisin tehdään enemmän kotiaskareita, katsotaan televisiota ja tehdään ansiotyöhön liittyviä toimia. Sunnuntai näyttää "arkipäiväistyneen".

Väestön ajankäyttö näyttää muuttuvan hitaasti. Tiettyjä muutossuuntia voimme kuitenkin havaita. Työajan lyhentäminen viikkotasolla ei ole saanut vastakaikua, ei edes lapsiperheissä. Sen sijaan havaitsemme selvää pyrkimystä työn ja loman eriyttämiseen. Toisena muutossuuntana on kotitöiden tasaisempi jakautuminen väestöryhmien kesken. Kolmantena trendinä on vapaa-ajan televisiokeskeisyys, joka näkyy myös muissa teollistuneissa maissa.

Ajankäytön rakenteen hidasku muuttuminen merkitsee sitä, että tämän tutkimuksen tulokset ovat käyttökelpoisia pitkälle 1990-luvulle. Vuosien 1987-88 tutkimusaineiston käsittelyä jatketaan niin Tilastokeskuksessa kuin eri tutkimuslaitoksissa. Ajankäytön osa-alueiden ja eri väestöryhmien ajankäytön tutkimisen lisäksi tullaan suomalaisten ajankäyttöä vertaamaan muihin maihin.

Liitetaulukot

Taulukkoluetelo

1. 10-64-vuotiaiden ajankäyttö (95 lk) sukupuolen mukaan vuosina 1979 ja 1987
2. 10-64-vuotiaiden ajankäyttö (26 lk) viikonpäivän mukaan vuosina 1979 ja 1987, miehet
3. 10-64-vuotiaiden ajankäyttö (26 lk) viikonpäivän mukaan vuosina 1979 ja 1987, naiset
4. 10-64-vuotiaiden ajankäyttö (26 lk) iän mukaan vuosina 1979 ja 1987, molemmat sukupuolet
5. 10-64-vuotiaiden ajankäyttö (26 lk) iän mukaan vuosina 1979 ja 1987, miehet
6. 10-64-vuotiaiden ajankäyttö (26 lk) iän mukaan vuosina 1979 ja 1987, naiset
7. 10-64-vuotiaiden ajankäyttö (26 lk) perhevaiheen ja lasten lukumäärän mukaan vuosina 1979 ja 1987, miehet
8. 10-64-vuotiaiden ajankäyttö (26 lk) perhevaiheen ja lasten lukumäärän mukaan vuosina 1979 ja 1987, naiset
9. Työllisten ajankäyttö (26 lk) sosioekonomisen aseman mukaan vuosina 1979 ja 1987, miehet
8. Työllisten ajankäyttö (26 lk) sosioekonomisen aseman mukaan vuosina 1979 ja 1987, naiset

1. 10–64-vuotiaiden ajankäyttö (95 lk) sukupuolen mukaan vuosina 1979 ja 1987

Toiminto	Molemmat sukupuolet				
	Käytetty aika		Toimintoon osallistuneita		
	t.min		%		
	1979	1987	1979	1987	
01	Päätyö muualla kuin omalla tilalla	2.54	3.08	39,9	42,1
02	Sivutyö muualla kuin omalla tilalla	0.02	0.04	1,2	2,4
03–06	Maa- ja metsätaloustyö omalla tilalla	0.26	0.22	8,5	7,0
07	Muu työhön liittyvä aika	0.02	0.01	9,9	6,9
08	Työmatkat	0.16	0.17	36,7	38,7
01–08	Ansioityö yhteensä	3.40	3.53	48,8	49,3
09	Ruuan valmistaminen	0.33	0.28	62,0	61,3
10	Leipominen ja säilöminen	0.06	0.05	7,8	7,2
11	Astianpesu	0.13	0.10	41,1	36,2
12	Siivous	0.19	0.20	43,8	42,9
13	Pyykinpesu ja silitys	0.08	0.07	17,7	18,8
14	Vaatteiden valmistaminen	0.02	0.03	2,3	2,6
15	Vaatteiden ja jalkineiden huolto	0.01	0.00	3,1	1,2
16	Lämmitys ja vesihuolto	0.06	0.05	12,1	11,0
17	Kodin korjaus- ja rakennustyöt	0.06	0.06	4,7	5,0
18	Pihan ja eläinten hoito	0.08	0.08	15,8	16,3
19	Kulkuneuvon korjaus ja huolto	0.04	0.04	6,6	6,4
20	Perheenjäsenen auttaminen	0.01	0.01	4,0	3,2
21	Toisen kotitalouden auttaminen	0.05	0.07	4,4	6,8
22	Muu kotityö	0.05	0.03	17,3	13,5
23	Kotitöihin liittyvät matkat	0.02	0.05	6,8	12,7
09–23	Kotitalous- ja huoltotyöt yhteensä	1.59	1.52	82,9	82,8
24	Lasten hoito ja auttaminen	0.11	0.12	17,9	17,8
25	Lukeminen ja leikkiminen lasten kanssa	0.04	0.05	9,1	9,6
26	Lasten ulkoiluttaminen	0.01	0.01	2,3	2,0
27	Muu lastenhoito	0.00	0.00	0,5	0,9
28	Lastenhoitoon liittyvät matkat	0.01	0.02	4,7	7,2
24–28	Lastenhoito yhteensä	0.17	0.20	20,5	21,6
29	Ostokset	0.16	0.16	42,4	44,4
30	Palvelut, virastot tms.	0.03	0.03	11,1	12,8
31	Lapsen terveyspalvelut	0.00	0.00	0,4	0,6
32	Omat tai aikuisen perh.jäs. terveyspalvelut	0.02	0.01	2,7	2,5
33	Erittelemätön asiointi	0.01	0.02	1,6	4,1
34	Ostoksiin ja asiointi liitt. matkat	0.08	0.11	23,6	40,0
29–34	Ostokset ja asiointi yhteensä	0.29	0.35	48,2	52,5
35	Nukkuminen yöllä	8.24	8.18	99,9	99,9
36	Nukkuminen päivällä	0.06	0.07	8,2	9,4
37	Ruokailu	1.20	1.13	99,7	99,4
38	Henkilökoht. hygienia	0.30	0.32	93,0	93,8
39	Sauna	0.08	0.09	17,6	21,1
40	Vuodelepo sairaana	0.02	0.02	0,9	1,3
41	Muut fyysiset tarpeet	0.01	0.01	4,6	3,9
42	Fyys. tarpeisiin liittyvät matkat	0.01	0.02	6,5	9,2
35–42	Fyysiset tarpeet yhteensä	10.33	10.23	99,9	100,0

Miehet				Naiset			
Käytetty aika		Toimintoon osallistuneita		Käytetty aika		Toimintoon osallistuneita	
t.min		%		t.min		%	
1979	1987	1979	1987	1979	1987	1979	1987
3.18	3.32	42,9	45,6	2.32	2.44	37,2	38,5
0.03	0.05	1,4	2,5	0.01	0.03	0,9	2,2
0.36	0.30	10,3	8,8	0.17	0.13	6,8	5,1
0.03	0.01	11,9	6,9	0.02	0.01	8,0	6,8
0.18	0.20	40,7	42,7	0.14	0.15	33,1	34,7
4.17	4.29	53,3	54,4	3.06	31.7	44,6	44,0
0.13	0.14	43,5	46,3	0.51	0.43	79,0	76,5
0.01	0.02	1,5	1,9	0.10	0.09	13,7	12,6
0.04	0.03	14,9	15,1	0.22	0.16	65,3	57,7
0.06	0.08	19,5	21,9	0.31	0.31	66,2	64,2
0.01	0.01	2,7	3,9	0.14	0.13	31,4	33,9
0.00	0.00	0,2	0,2	0.04	0.06	4,2	5,1
0.00	0.00	1,0	0,4	0.02	0.01	5,0	1,9
0.08	0.07	13,7	13,1	0.04	0.03	10,6	8,9
0.12	0.11	8,2	8,4	0.01	0.01	1,5	1,5
0.07	0.08	11,5	14,0	0.08	0.08	19,8	18,6
0.08	0.08	12,1	11,6	0.01	0.01	1,5	1,1
0.01	0.01	2,7	2,4	0.01	0.01	5,2	3,9
0.05	0.07	4,5	6,6	0.04	0.06	4,3	7,1
0.05	0.03	15,2	11,4	0.05	0.04	19,2	15,5
0.04	0.07	9,7	16,0	0.01	0.03	4,1	9,4
1.15	1.21	72,8	74,7	2.40	2.25	92,3	91,0
0.04	0.04	11,3	11,2	0.17	0.21	23,9	24,6
0.03	0.04	6,5	6,6	0.05	0.06	11,5	12,6
0.01	0.01	1,2	1,0	0.02	0.02	3,4	3,1
0.00	0.00	0,4	0,4	0.00	0.00	0,6	1,4
0.01	0.01	4,1	5,6	0.02	0.03	5,4	8,8
0.08	0.10	15,3	15,9	0.25	0.31	25,3	27,3
0.13	0.14	34,9	37,2	0.19	0.19	49,4	51,8
0.03	0.03	11,1	12,3	0.03	0.03	11,2	13,3
0.00	0.00	0,2	0,2	0.00	0.00	0,5	1,0
0.01	0.01	2,1	2,0	0.02	0.01	3,3	2,9
0.01	0.03	1,6	4,4	0.01	0.02	1,7	3,8
0.06	0.10	19,4	35,4	0.09	0.13	27,5	44,7
0.25	0.30	41,7	46,4	0.33	0.39	54,3	58,7
8.24	8.16	99,9	99,9	8.25	8.20	99,9	99,9
0.07	0.08	9,3	11,5	0.05	0.05	7,1	7,2
1.23	1.17	99,6	99,5	1.16	1.09	99,7	99,3
0.26	0.28	90,9	91,7	0.34	0.37	95,0	95,9
0.09	0.10	18,4	23,0	0.08	0.07	16,8	19,3
0.02	0.03	0,7	1,4	0.03	0.02	1,1	1,2
0.01	0.01	4,8	3,5	0.01	0.01	4,5	4,3
0.02	0.03	9,2	12,5	0.01	0.01	4,0	5,8
10.35	10.25	99,9	100,0	10.32	10.21	99,9	100,0

1. (Jatkuu)

Toiminto	Molemmat sukupuolet				
	Käytetty aika		Toimintoon osallistuneita		
	t.min		%		
	1979	1987	1979	1987	
43	Oppilaitoksessa opiskelu	0.50	0.43	15,2	13,3
44	Läksyt ja opiskelu kotona	0.14	0.11	15,9	13,1
45	Koulumatkat	0.07	0.06	14,9	13,3
46	Vapaa-ajan opiskelu kotona	0.02	0.02	3,9	3,3
47	Vapaa-ajan opiskelu kodin ulkopuolella	0.02	0.02	1,8	2,1
48	Vapaa-ajan opiskelun matkat	0.01	0.01	1,6	1,9
49	Erittelemätön opiskelu	0.00	—	0,5	—
43—49	Opiskelu yhteensä	1.16	1.05	23,4	20,8
50	Järjestötoiminta	0.05	0.05	4,1	3,7
51	Uskonnollinen toiminta	0.03	0.02	2,7	2,6
52	Osallistuvaan toimintaan liitt. matkat	0.02	0.02	4,3	4,0
50—52	Osallistuva toiminta yht.	0.10	0.08	6,8	6,2
53	Ulkoilu, kävely	0.14	0.12	22,5	18,7
54	Vapaa-aikatoiminnat liikuntaharrastus	0.08	0.10	12,7	14,1
55	Organisoitu liikuntaharrastus	0.03	0.03	2,9	3,2
56	Metsästys, kalastus, sienestys	0.07	0.07	3,8	4,1
57	Erittelemätön liikunta	0.00	0.01	1,2	2,8
58	Liikuntaan liittyvät matkat	0.03	0.04	6,8	9,6
53—58	Liikunta yhteensä	0.34	0.36	37,3	36,5
59	Urheilutapahtumat	0.02	0.02	1,2	1,4
60	Elokuvat	0.02	0.01	1,4	0,7
61	Teatteri, konsertti, museo	0.01	0.01	0,8	0,9
62	Kirjasto	0.01	0.01	2,3	2,4
63	Muut hovi- ja kulttuuritilaisuudet	0.01	0.01	0,7	1,0
64	Huveihin ja kulttuuriin liittyvät matkat	0.02	0.01	4,7	2,1
59—64	Huvit ja kulttuuri yhteensä	0.07	0.08	6,1	6,1
65	Sanomalehdet	0.15	0.18	48,9	51,5
66	Aikakauslehdet	0.08	0.08	19,1	18,2
67	Kirjat	0.14	0.14	19,3	20,1
68	Erittelemätön lukeminen	0.12	0.09	28,7	25,4
65—68	Lukeminen yhteensä	0.48	0.49	78,2	77,4
69	Radion kuuntelu	0.08	0.10	17,8	20,1
70	Tv:n katselu	1.18	1.41	72,1	81,6
69—70	Radio ja tv yhteensä	1.26	1.51	76,7	85,1
71—72	Perheenjäsenen kanssa seurustelu	0.12	0.12	27,8	30,0
73	Kylässä käynti	0.25	0.24	26,6	26,1
74	Tuttavien kanssa seurustelu kotona	0.15	0.12	20,0	18,7
75	Tuttavien kanssa seurustelu ulkona	0.05	0.05	7,7	8,1
76	Puhelinkeskustelut	0.04	0.06	19,2	24,3
77	Ravintolassa, tansseissa käynti	0.07	0.07	5,0	5,0
78	Baarissa istuminen	0.01	0.01	2,3	2,3
79	Muu sosiaalinen kanssakäyminen	0.02	0.03	4,1	7,0
80	Sosiaal. kanssakäymiseen liitt. matkat	0.12	0.13	26,4	29,8
71—80	Sosiaalinen kanssakäyminen yhteensä	1.23	1.23	70,2	73,1

Miehet				Naiset			
Käytetty aika		Toimintoon osallistuneita		Käytetty aika		Toimintoon osallistuneita	
t.min		%		t.min		%	
1979	1987	1979	1987	1979	1987	1979	1987
0.50	0.42	14,9	12,6	0.50	0.45	15,4	14,1
0.13	0.09	14,8	11,4	0.16	0.13	16,9	14,7
0.06	0.06	14,7	12,5	0.08	0.06	15,1	14,1
0.02	0.02	3,8	3,1	0.02	0.02	4,0	3,5
0.01	0.02	1,1	1,3	0.03	0.03	2,5	2,9
0.00	0.00	1,0	1,1	0.01	0.01	2,3	2,6
0.00	—	0,5	—	0.00	—	0,5	—
1.13	1.01	22,5	19,5	1.19	1.10	24,2	22,2
0.07	0.06	4,9	4,3	0.04	0.04	3,3	3,1
0.03	0.01	1,9	1,4	0.03	0.03	3,5	3,8
0.02	0.02	4,6	3,6	0.02	0.02	4,1	4,4
0.11	0.08	6,7	5,7	0.08	0.08	6,8	6,7
0.14	0.10	21,9	16,5	0.13	0.13	23,0	20,9
0.10	0.13	14,2	15,1	0.06	0.06	11,4	13,1
0.04	0.05	3,8	3,8	0.02	0.02	2,1	2,5
0.12	0.11	6,4	6,0	0.02	0.02	1,4	2,2
0.01	0.01	1,8	3,5	0.00	0.01	0,6	2,0
0.04	0.05	9,1	12,0	0.02	0.03	4,6	7,1
0.45	0.44	40,4	37,6	0.24	0.27	34,4	35,3
0.03	0.03	1,9	1,9	0.01	0.01	0,6	0,8
0.02	0.01	1,6	0,6	0.01	0.01	1,1	0,8
0.01	0.00	0,5	0,5	0.01	0.01	1,1	1,2
0.01	0.01	2,1	2,0	0.01	0.01	2,5	2,8
0.00	0.01	0,5	0,9	0.01	0.01	0,8	1,0
0.02	0.01	5,1	2,5	0.02	0.01	4,4	1,7
0.08	0.08	6,4	5,7	0.06	0.08	6,0	6,5
0.17	0.20	50,1	53,1	0.13	0.16	47,8	49,9
0.08	0.08	17,4	17,2	0.08	0.07	20,8	19,3
0.13	0.11	16,0	14,5	0.15	0.18	22,4	25,8
0.14	0.10	31,0	25,9	0.10	0.08	26,5	24,8
0.51	0.50	78,0	76,5	0.45	0.48	78,5	78,4
0.10	0.12	20,4	21,6	0.06	0.08	15,5	18,6
1.27	1.51	74,4	83,8	1.10	1.31	70,0	79,5
1.37	2.03	79,2	87,1	1.16	1.39	74,6	83,0
0.12	0.11	25,0	26,2	0.13	0.13	30,3	33,8
0.24	0.22	24,6	23,6	0.26	0.26	28,5	28,7
0.12	0.09	15,4	14,2	0.17	0.16	24,3	23,3
0.07	0.04	9,0	7,2	0.04	0.05	6,4	8,9
0.02	0.03	11,1	14,2	0.06	0.09	26,7	34,6
0.09	0.09	6,0	6,2	0.06	0.05	4,0	3,8
0.02	0.02	3,1	3,3	0.01	0.01	1,6	1,3
0.02	0.04	4,3	7,7	0.02	0.02	3,8	6,2
0.13	0.13	26,9	29,0	0.11	0.13	25,9	30,7
1.22	1.16	65,1	66,1	1.24	1.30	75,1	80,2

1. (Jatkuu)

Toiminto	Molemmat sukupuolet				
	Käytetty aika		Toimintoon osallistuneita		
	t.min		%		
	1979	1987	1979	1987	
81	Käsityöt	0.13	0.07	15,2	8,1
82	Soittaminen, piirtäminen tms.	0.03	0.04	5,3	5,6
83	Keräily, tekniset harrastukset	0.01	0.02	1,1	2,4
84	Seurapelit ja -leikit	0.04	0.04	5,4	5,4
85	Leikit ja pelit yksin	0.02	0.02	4,4	4,9
86	Rahapelit	0.01	0.01	2,1	2,0
87	Levyt ja kasetit	0.03	0.04	5,9	8,5
88	Kinjeenvaihto	0.01	0.01	2,6	2,8
89	Muut harrastukset	0.01	0.01	1,6	2,3
90	Harrastuksiin liittyvät matkat	0.00	0.01	1,3	2,0
81-90	Harrastukset yhteensä	0.27	0.26	34,9	32,6
91	Lepäily	0.27	0.12	46,0	26,2
92	Matkustaminen	0.06	0.07	4,2	4,7
93	Vapaa-ajan ajelut	0.02	0.04	3,0	4,2
94	Erittelemätön vapaa-aika	0.04	0.05	13,9	14,5
91-94	Muu vapaa-aika yht.	0.40	0.28	56,9	41,9
99	Erittelemätön ajankäyttö	0.02	0.03	3,4	1,8
01-99	Yhteensä	24.00	24.00	99,9	100,0
Perusjoukko		3506700	3673537		
Tutkimuspäiviä		12057	4764		

Miehet		Toimintoon osallistuneita		Naiset		Toimintoon osallistuneita	
Käytetty aika		%		Käytetty aika		%	
t.min		%		t.min		%	
1979	1987	1979	1987	1979	1987	1979	1987
0.02	0.00	2,4	0,6	0.23	0.13	27,0	15,8
0.03	0.03	4,4	4,2	0.04	0.05	6,2	6,9
0.01	0.04	1,6	3,9	0.00	0.00	0,7	1,0
0.05	0.05	6,7	6,0	0.02	0.03	4,3	4,8
0.02	0.02	3,8	4,4	0.02	0.02	5,0	5,4
0.01	0.01	2,9	2,2	0.00	0.01	1,3	1,8
0.03	0.05	6,7	8,9	0.02	0.04	5,1	8,1
0.00	0.00	0,9	0,6	0.02	0.02	4,3	5,0
0.01	0.01	1,4	1,6	0.01	0.01	1,9	3,1
0.01	0.00	1,5	2,0	0.00	0.01	1,1	1,9
0.18	0.21	24,9	25,7	0.36	0.31	44,2	39,6
0.30	0.14	45,4	26,5	0.25	0.10	46,6	25,9
0.06	0.08	4,3	4,5	0.06	0.07	4,2	4,9
0.04	0.05	4,5	5,3	0.01	0.03	1,7	3,0
0.05	0.06	14,7	15,2	0.04	0.04	13,2	13,9
0.44	0.32	57,4	42,9	0.36	0.24	56,6	41,0
0.03	0.03	3,5	1,7	0.02	0.03	3,3	1,8
24.0	24.00	99,9	100,0	24.00	24.0	99,9	100,0
1681900	1851213			1824800	1822324		
5807	2395			6250	2369		

2. 10–64-vuotiaiden ajankäyttö (26 lk) viikonpäivän mukaan vuosina 1979 ja 1987, miehet

Toiminto	Arkipäivät (ma-pe)			
	Käytetty aika		Toimintoon osallistuneita	
	t.min		%	
	1979	1987	1979	1987
01 Ansiotyö	5.03	5.15	64,2	65,3
02 Työmatkat	0.23	0.25	52,1	55,1
01–02 Ansiotyö yhteensä	5.26	5.41	64,2	65,5
03 Kotitaloustyö	0.31	0.30	57,7	58,6
04 Huoltotyö	0.23	0.22	25,3	25,8
05 Muut kotityöt	0.09	0.09	18,3	16,7
06 Lasten hoito	0.07	0.08	14,1	14,2
07 Ostokset ja asiointi	0.21	0.22	45,7	49,2
08 Matkat	0.12	0.18	30,8	48,9
03–08 Kotityö yhteensä	1.42	1.50	81,5	84,6
09 Nukkuminen	8.14	8.06	100,0	99,9
10 Ruokailu	1.23	1.16	99,8	99,5
11 Peseytyminen, pukeminen ym.	0.39	0.43	94,8	95,3
09–11 Henkilökoht. tarpeet yht.	10.15	10.05	100,0	100,0
12 Koulunkäynti ja opiskelu	1.25	1.09	21,8	18,4
13 Koulumatkat	0.09	0.08	20,7	17,5
14 Vapaa-ajan opiskelu	0.05	0.04	5,2	4,6
12–14 Opiskelu yhteensä	1.38	1.21	26,4	22,4
15 Osallistuva toiminta	0.08	0.06	6,4	5,5
16 Liikunta ja ulkoilu	0.30	0.32	35,4	34,7
17 Huvit ja kulttuuri	0.04	0.04	5,2	4,6
18 Lukeminen	0.49	0.46	78,4	76,2
19 Radio	0.09	0.11	19,5	21,3
20 Tv	1.13	1.36	72,1	82,1
21 Seurustelu perheen kanssa	0.11	0.10	25,0	26,3
22 Seurustelu tuttavien kanssa	0.43	0.40	46,9	48,2
23 Harrastukset	0.16	0.18	23,5	23,9
24 Muu vapaa-aika	0.31	0.16	51,3	35,6
25 Matkat	0.21	0.23	37,7	41,8
15–25 Vapaa-aika yhteensä	4.55	5.01	99,1	98,9
26 Erittelemätön	0.03	0.02	3,6	1,6
01–26 Yhteensä	24.00	24.00	100,0	100,0
Perusjoukko	1196400	1337200		
Tutkimuspäiviä	4166	1724		

Lauantait				Sunnuntait			
Käytetty aika		Toimintoon osallistuneita		Käytetty aika		Toimintoon osallistuneita	
t.min		%		t.min		%	
1979	1987	1979	1987	1979	1987	1979	1987
1.44	1.33	29,0	27,3	1.02	1.14	23,5	26,2
0.07	0.06	15,6	13,1	0.03	0.04	9,0	10,0
1.50	1.39	29,1	27,3	1.05	1.18	23,7	26,2
0.52	0.52	67,2	68,4	0.32	0.42	59,0	66,4
0.42	0.44	35,2	39,4	0.32	0.36	28,7	33,5
0.20	0.20	26,1	25,9	0.14	0.14	27,8	24,6
0.09	0.10	13,7	12,1	0.10	0.12	13,7	13,8
0.23	0.25	45,9	50,1	0.04	0.06	14,3	19,6
0.14	0.23	33,1	52,2	0.05	0.11	12,8	31,9
2.40	2.55	87,8	91,4	1.37	2.01	78,3	84,4
8.45	8.37	100,0	100,0	9.47	9.39	100,0	100,0
1.25	1.23	98,9	99,5	1.23	1.14	99,6	99,3
0.56	0.57	95,2	96,4	0.34	0.39	89,9	93,1
11.05	10.57	100,0	100,0	11.44	11.32	100,0	100,0
0.07	0.04	4,3	4,3	0.14	0.11	15,2	14,5
0.00	—	0,1	—	0.00	0.00	0,1	0,4
0.02	0.04	3,0	2,3	0.04	0.02	3,7	3,3
0.09	0.08	7,3	6,6	0.18	0.13	18,9	17,7
0.13	0.09	6,9	5,3	0.13	0.10	8,2	6,9
1.00	0.50	43,6	38,7	1.21	1.03	60,5	50,8
0.09	0.10	6,7	7,8	0.16	0.12	11,0	9,1
0.53	0.59	76,3	75,6	1.04	0.59	78,2	79,1
0.12	0.13	22,1	21,3	0.13	0.15	22,8	23,7
2.08	2.27	77,9	84,5	1.58	2.32	82,4	91,2
0.13	0.10	22,0	23,1	0.14	0.14	28,3	28,6
1.40	1.31	63,0	64,4	1.35	1.19	69,5	66,1
0.21	0.27	25,1	29,2	0.27	0.28	31,5	30,4
0.42	0.22	56,6	39,0	0.44	0.36	58,0	44,1
0.44	0.58	53,6	61,3	1.05	1.06	63,4	67,4
8.14	8.16	99,7	99,7	9.13	8.53	99,9	99,6
0.02	0.05	3,6	2,5	0.03	0.02	3,1	1,6
24.00	24.00	100,0	100,0	24.00	24.00	100,0	100,0
243700	271200			241800	242900		
837	354			804	317		

3. 10–64-vuotiaiden ajankäyttö (26 lk) viikonpäivän mukaan vuosina 1979 ja 1987, naiset

Toiminto	Arkipäivät (ma-pe)			
	Käytetty aika		Toimintoon osallistuneita	
	t.min		%	
	1979	1987	1979	1987
01 Ansiotyö	3.40	3.51	54,0	54,1
02 Työmatkat	0.18	0.20	42,6	44,8
01–02 Ansiotyö yhteensä	3.58	4.11	54,2	54,1
03 Kotitaloustyö	2.10	1.54	89,0	88,1
04 Huoltotyö	0.10	0.08	21,4	19,5
05 Muut kotityöt	0.10	0.10	25,9	24,5
06 Lasten hoito	0.24	0.30	25,7	28,2
07 Ostokset ja asiointi	0.28	0.29	62,5	65,5
08 Matkat	0.14	0.20	38,1	59,0
03–08 Kotityö yhteensä	3.35	3.32	94,8	95,3
09 Nukkuminen	8.13	8.06	100,0	99,9
10 Ruokailu	1.14	1.07	99,7	99,4
11 Peseytyminen, pukeminen ym.	0.45	0.46	97,0	98,4
09–11 Henkilökoht. tarpeet yht.	10.12	10.00	100,0	100,0
12 Koulunkäynti ja opiskelu	1.29	1.17	22,6	20,8
13 Koulumatkat	0.11	0.09	21,1	19,6
14 Vapaa-ajan opiskelu	0.07	0.07	6,5	7,1
12–14 Opiskelu yhteensä	1.46	1.32	28,0	26,0
15 Osallistuva toiminta	0.06	0.07	6,7	7,1
16 Liikunta ja ulkoilu	0.18	0.20	30,3	32,1
17 Huvit ja kulttuuri	0.03	0.03	5,1	5,6
18 Lukeminen	0.43	0.46	79,2	78,8
19 Radio	0.05	0.07	14,1	16,5
20 Tv	0.55	1.18	66,0	77,7
21 Seurustelu perheen kanssa	0.12	0.13	30,4	34,3
22 Seurustelu tuttavien kanssa	0.47	0.50	59,8	65,6
23 Harrastukset	0.35	0.28	44,3	37,8
24 Muu vapaa-aika	0.26	0.13	51,4	34,3
25 Matkat	0.17	0.19	32,5	39,0
15–25 Vapaa-aika yhteensä	4.28	4.44	99,6	99,4
26 Erittelemätön	0.02	0.02	3,3	1,3
01–26 Yhteensä	24.00	24.00	99,9	100,0
Perusjoukko	1308300	1264900		
Tutkimuspäiviä	4519	1649		

Lauantait				Sunnuntait			
Käytetty aika		Toimintoon osallistuneita		Käytetty aika		Toimintoon osallistuneita	
t.min		%		t.min		%	
1979	1987	1979	1987	1979	1987	1979	1987
1.05	1.04	22,5	19,9	0.43	0.52	17,9	18,0
0.05	0.04	12,1	10,1	0.03	0.03	5,8	8,8
1.10	1.08	22,5	19,9	0.47	0.55	18,0	18,0
2.59	2.29	93,0	88,0	2.19	2.10	92,6	93,7
0.11	0.12	22,6	21,1	0.11	0.13	23,6	24,0
0.15	0.13	27,3	24,6	0.11	0.10	27,2	22,4
0.22	0.24	21,5	20,4	0.26	0.26	26,3	23,8
0.29	0.35	53,4	58,9	0.03	0.06	10,2	18,9
0.11	0.20	33,1	54,9	0.02	0.09	7,7	24,6
4.27	4.12	97,3	95,0	3.12	3.14	95,2	95,8
8.46	8.45	99,9	99,8	9.36	9.35	99,8	100,0
1.19	1.12	99,8	98,6	1.24	1.12	99,9	99,5
1.02	1.04	97,2	98,2	0.41	0.43	92,9	94,9
11.08	11.01	100,0	100,0	11.41	11.30	100,0	100,0
0.06	0.08	6,4	7,5	0.16	0.16	16,4	14,1
0.00	0.00	0,3	0,6	—	—	—	—
0.02	0.01	3,3	2,5	0.05	0.02	4,6	2,4
0.08	0.10	9,5	9,2	0.21	0.18	20,3	16,0
0.08	0.05	5,4	4,2	0.12	0.08	8,6	7,6
0.27	0.27	36,7	35,8	0.44	0.41	53,0	50,5
0.07	0.12	5,6	9,2	0.13	0.07	10,3	7,9
0.46	0.47	74,5	75,5	0.57	1.01	78,9	79,1
0.09	0.09	18,3	21,4	0.11	0.16	19,6	26,3
2.01	2.09	81,5	83,7	1.35	1.55	78,7	84,0
0.12	0.11	25,6	27,2	0.17	0.16	34,3	37,7
1.32	1.37	70,0	76,2	1.39	1.40	80,0	82,3
0.34	0.35	42,0	43,2	0.38	0.37	45,4	44,6
0.32	0.15	57,0	35,4	0.41	0.20	61,9	45,9
0.36	0.59	46,6	59,3	0.51	0.56	60,1	62,8
7.05	7.27	99,7	99,5	7.56	7.58	99,9	99,7
0.03	0.02	3,2	2,3	0.03	0.05	3,3	3,6
24.00	24.00	100,0	100,0	24.00	24.00	100,0	100,0
257100	269100			259400	288300		
870	347			863	373		

4. 10–64-vuotiaiden ajankäyttö (26 ik) iän mukaan vuosina 1979 ja 1987, molemmat sukupuolet

Toiminto	t.min/vrk		ikä	
	Yhteensä		10–14	
	1979	1987	1979	1987
01 Ansiotyö	3.25	3.36	0.05	0.03
02 Työmatkat	0.16	0.17	0.00	0.00
01–02 Ansiotyö yhteensä	3.41	3.53	0.05	0.03
03 Kotitaloustyö	1.28	1.18	0.18	0.16
04 Huoltotyö	0.18	0.18	0.05	0.06
05 Muut kotityöt	0.11	0.11	0.06	0.10
06 Lasten hoito	0.16	0.18	0.02	0.05
07 Ostokset ja asiointi	0.22	0.23	0.11	0.11
08 Matkat	0.11	0.18	0.05	0.08
03–08 Kotityö yhteensä	2.47	2.47	0.47	0.56
09 Nukkuminen	8.30	8.24	9.41	9.32
10 Ruokailu	1.20	1.13	1.10	1.05
11 Peseytyminen, pukeminen ym.	0.44	0.46	0.36	0.40
09–11 Henkilökoht. tarpeet yht.	10.34	10.23	11.28	11.17
12 Koulunkäynti ja opiskelu	1.05	0.55	4.23	4.17
13 Koulumatkat	0.07	0.06	0.27	0.26
14 Vapaa-ajan opiskelu	0.05	0.05	0.02	0.05
12–14 Opiskelu yhteensä	1.17	1.05	4.52	4.47
15 Osallistuva toiminta	0.08	0.07	0.11	0.05
16 Liikunta ja ulkoilu	0.32	0.32	0.59	1.03
17 Huvit ja kulttuuri	0.06	0.05	0.09	0.08
18 Lukeminen	0.48	0.49	0.51	0.44
19 Radio	0.08	0.10	0.04	0.03
20 Tv	1.18	1.41	1.32	1.49
21 Seurustelu perheen kanssa	0.12	0.12	0.12	0.10
22 Seurustelu tuttavien kanssa	1.00	0.58	1.13	0.59
23 Harrastukset	0.27	0.25	0.51	1.02
24 Muu vapaa-aika	0.32	0.17	0.17	0.15
25 Matkat	0.27	0.32	0.28	0.35
15–25 Vapaa-aika yhteensä	5.39	5.49	6.46	6.54
26 Erittelemätön	0.02	0.03	0.02	0.03
01–26 Yhteensä	24.00	24.00	24.00	24.00
Perusjoukko	3506700	3673537	338900	315596
Tutkimuspäiviä	12057	4764	1419	562

15-24		25-44		45-64	
1979	1987	1979	1987	1979	1987
2.12	2.22	4.42	4.48	3.40	3.39
0.11	0.13	0.22	0.24	0.15	0.16
2.23	2.34	5.05	5.12	3.55	3.55
0.46	0.40	1.37	1.26	2.13	1.49
0.11	0.11	0.21	0.18	0.25	0.27
0.08	0.09	0.11	0.09	0.14	0.16
0.11	0.12	0.32	0.35	0.03	0.02
0.16	0.19	0.24	0.25	0.26	0.26
0.09	0.16	0.14	0.21	0.12	0.19
1.40	1.47	3.19	3.15	3.32	3.19
8.49	8.50	8.13	8.06	8.17	8.13
1.13	1.04	1.19	1.12	1.28	1.21
0.44	0.49	0.44	0.46	0.46	0.47
10.46	10.44	10.17	10.05	10.30	10.21
2.45	2.29	0.08	0.10	0.01	0.00
0.18	0.17	0.01	0.01	0.00	0.00
0.06	0.05	0.06	0.05	0.04	0.04
3.09	2.51	0.15	0.16	0.06	0.05
0.07	0.05	0.08	0.08	0.09	0.08
0.31	0.30	0.26	0.26	0.33	0.33
0.08	0.06	0.06	0.05	0.03	0.04
0.47	0.38	0.44	0.44	0.55	1.05
0.07	0.05	0.05	0.06	0.14	0.21
1.15	1.40	1.13	1.33	1.24	1.51
0.08	0.09	0.15	0.15	0.10	0.10
1.19	1.11	0.53	0.54	0.50	0.55
0.32	0.37	0.20	0.16	0.27	0.21
0.24	0.13	0.27	0.13	0.50	0.26
0.42	0.49	0.25	0.29	0.20	0.25
5.59	6.02	5.02	5.10	5.54	6.17
0.02	0.02	0.03	0.02	0.03	0.03
24.00	24.00	24.00	24.00	24.00	24.00
757300	706113	1411000	1584311	991900	1067517
2557	879	4708	1990	3345	1333

5. 10–64-vuotiaiden ajankäyttö (26 ik) län mukaan vuosina 1979 ja 1987, miehet

Toiminto	t.min/vrk		lkä	
	Yhteensä		10–14	
	1979	1987	1979	1987
01 Ansiotyö	4.00	4.09	0.07	0.03
02 Työmatkat	0.18	0.20	0.00	–
01–02 Ansiotyö yhteensä	4.18	4.29	0.07	0.03
03 Kotitaloustyö	0.34	0.35	0.09	0.10
04 Huoltotyö	0.27	0.27	0.06	0.10
05 Muut kotityöt	0.11	0.12	0.06	0.12
06 Lasten hoito	0.08	0.09	0.01	0.03
07 Ostokset ja asiointi	0.19	0.20	0.10	0.11
08 Matkat	0.11	0.18	0.04	0.08
03–08 Kotityö yhteensä	1.50	2.01	0.38	0.53
09 Nukkuminen	8.32	8.24	9.47	9.34
10 Ruokailu	1.23	1.17	1.09	1.05
11 Peseytyminen, pukeminen ym.	0.40	0.45	0.31	0.37
09–11 Henkilökoht. tarpeet yht.	10.35	10.25	11.27	11.16
12 Koulunkäynti ja opiskelu	1.03	0.51	4.27	4.07
13 Koulumatkat	0.06	0.06	0.28	0.26
14 Vapaa-ajan opiskelu	0.04	0.04	0.01	0.02
12–14 Opiskelu yhteensä	1.14	1.01	4.56	4.34
15 Osallistuva toiminta	0.10	0.07	0.11	0.04
16 Liikunta ja ulkoilu	0.42	0.39	1.14	1.21
17 Huvit ja kulttuuri	0.07	0.06	0.10	0.07
18 Lukeminen	0.52	0.50	0.48	0.42
19 Radio	0.10	0.12	0.04	0.02
20 Tv	1.27	1.51	1.37	1.59
21 Seurustelu perheen kanssa	0.12	0.11	0.09	0.08
22 Seurustelu tuttavien kanssa	0.59	0.53	1.11	0.50
23 Harrastukset	0.18	0.20	0.41	1.01
24 Muu vapaa-aika	0.35	0.20	0.17	0.19
25 Matkat	0.31	0.34	0.29	0.36
15–25 Vapaa-aika yhteensä	6.01	6.02	6.50	7.09
26 Erittelemätön	0.03	0.03	0.02	0.05
01–26 Yhteensä	24.00	24.00	24.00	24.00
Perusjoukko	1681900	1851213		161512
Tutkimuspäiviä	5807	2395	721	299

15-24		25-44		45-64	
1979	1987	1979	1987	1979	1987
2.33	2.52	5.30	5.30	4.21	4.08
0.12	0.15	0.25	0.27	0.18	0.17
2.45	3.07	5.54	5.57	4.39	4.26
0.20	0.17	0.34	0.38	0.53	0.49
0.18	0.16	0.31	0.27	0.35	0.40
0.07	0.10	0.11	0.09	0.15	0.16
0.03	0.01	0.15	0.17	0.02	0.03
0.13	0.14	0.21	0.23	0.23	0.23
0.08	0.15	0.13	0.20	0.13	0.20
1.10	1.13	2.07	2.14	2.21	2.30
8.56	8.57	8.09	8.03	8.19	8.15
1.17	1.05	1.23	1.18	1.34	1.26
0.38	0.46	0.42	0.46	0.43	0.44
10.51	10.48	10.14	10.06	10.36	10.24
2.28	2.15	0.10	0.12	0.00	-
0.15	0.16	0.01	0.01	0.00	-
0.05	0.04	0.05	0.04	0.04	0.04
2.48	2.35	0.16	0.17	0.04	0.04
0.06	0.04	0.10	0.08	0.10	0.08
0.41	0.39	0.33	0.32	0.44	0.39
0.10	0.06	0.07	0.06	0.03	0.04
0.49	0.36	0.48	0.45	1.00	1.08
0.09	0.05	0.07	0.08	0.17	0.24
1.23	1.50	1.23	1.43	1.35	2.02
0.07	0.07	0.14	0.13	0.12	0.10
1.21	1.01	0.53	0.51	0.45	0.50
0.25	0.38	0.13	0.11	0.13	0.11
0.27	0.14	0.30	0.15	0.55	0.31
0.47	0.53	0.28	0.32	0.23	0.24
6.24	6.15	5.26	5.24	6.17	6.32
0.01	0.02	0.03	0.01	0.03	0.04
24.00	24.00	24.00	24.00	24.00	24.00
1225	339255 420	2308	816187 1012	1547	534259 664

6. 10–64-vuotiaiden ajankäyttö (26 lk) län mukaan vuosina 1979 ja 1987, naiset

Toiminto	t.min/vrk		ikä	
	Yhteensä		10–14	
	1979	1987	1979	1987
01 Ansiotyö	2.33	3.02	0.03	0.02
02 Työmatkat	0.14	0.15	0.00	0.00
01–02 Ansiotyö yhteensä	3.07	3.17	0.03	0.03
03 Kotitaloustyö	2.18	2.02	0.26	0.22
04 Huoltotyö	0.10	0.09	0.04	0.03
05 Muut kotityöt	0.10	0.11	0.06	0.07
06 Lasten hoito	0.24	0.28	0.03	0.07
07 Ostokset ja asiointi	0.25	0.26	0.11	0.12
08 Matkat	0.12	0.19	0.05	0.08
03–08 Kotityö yhteensä	3.39	3.35	0.55	1.00
09 Nukkuminen	8.30	8.24	9.36	9.29
10 Ruokailu	1.16	1.09	1.12	1.05
11 Peseytyminen, pukeminen ym.	0.47	0.48	0.41	0.43
09–11 Henkilökoht. tarpeet yht.	10.33	10.21	11.29	11.17
12 Koulunkäynti ja opiskelu	1.06	0.58	4.19	4.27
13 Koulumatkat	0.08	0.06	0.27	0.26
14 Vapaa-ajan opiskelu	0.06	0.05	0.03	0.08
12–14 Opiskelu yhteensä	1.20	1.10	4.49	5.01
15 Osallistuva toiminta	0.07	0.07	0.11	0.06
16 Liikunta ja ulkoilu	0.23	0.24	0.44	0.44
17 Huvit ja kulttuuri	0.05	0.05	0.08	0.10
18 Lukeminen	0.45	0.48	0.54	0.47
19 Radio	0.06	0.08	0.04	0.03
20 Tv	1.10	1.31	1.27	1.39
21 Seurustelu perheen kanssa	0.13	0.13	0.14	0.12
22 Seurustelu tuttavien kanssa	1.01	1.04	1.14	1.08
23 Harrastukset	0.36	0.30	1.02	1.04
24 Muu vapaa-aika	0.29	0.14	0.18	0.11
25 Matkat	0.25	0.30	0.27	0.34
15–25 Vapaa-aika yhteensä	5.19	5.35	6.42	6.38
26 Erittelemätön	0.02	0.03	0.02	0.01
01–26 Yhteensä	24.00	24.00	24.00	24.00
Perusjoukko	1824800	1822324		154084
Tutkimuspäiviä	6250	2369	698	263

15-24		25-44		45-64	
1979	1987	1979	1987	1979	1987
1.53	1.54	3.57	4.04	3.05	3.10
0.11	0.10	0.20	0.21	0.13	0.14
2.04	2.04	4.17	4.25	3.17	3.24
1.08	1.00	2.36	2.17	3.21	2.50
0.05	0.06	0.10	0.09	0.16	0.14
0.09	0.08	0.10	0.09	0.13	0.15
0.18	0.22	0.48	0.54	0.03	0.02
0.18	0.24	0.28	0.28	0.29	0.29
0.09	0.17	0.15	0.22	0.11	0.18
2.08	2.18	4.28	4.19	4.34	4.08
8.42	8.44	8.17	8.10	8.15	8.12
1.10	1.04	1.16	1.07	1.23	1.16
0.50	0.51	0.46	0.47	0.48	0.50
10.43	10.39	10.19	10.04	10.25	10.18
3.00	2.41	0.07	0.08	0.02	0.01
0.21	0.18	0.01	0.01	0.00	0.00
0.07	0.06	0.06	0.05	0.05	0.04
3.28	3.05	0.14	0.14	0.07	0.05
0.08	0.05	0.06	0.07	0.07	0.07
0.21	0.21	0.19	0.20	0.24	0.27
0.06	0.07	0.06	0.04	0.02	0.04
0.44	0.39	0.40	0.43	0.50	1.01
0.06	0.05	0.03	0.04	0.11	0.18
1.07	1.30	1.04	1.23	1.15	1.40
0.10	0.10	0.16	0.17	0.09	0.09
1.17	1.21	0.53	0.57	0.55	1.00
0.39	0.36	0.26	0.20	0.38	0.30
0.21	0.12	0.24	0.12	0.45	0.20
0.37	0.45	0.23	0.26	0.17	0.25
5.36	5.51	4.40	4.56	5.34	6.02
0.02	0.02	0.02	0.03	0.03	0.02
24.00	24.00	24.00	24.00	24.00	24.00
1332	366858 459	2400	768123 978	1798	533259 669

7. 10–64-vuotiaiden ajankäyttö (26 ik) perhevaiheen ja lasten lukumäärän mukaan vuosina 1979 ja 1987, miehet

Toiminto	t.min/vrk					
	Perhevaihe Vanhempien kotona as. naimaton		Muu naimaton, ei lapsia		Yksinhuoltaja, on lapsia	
	1979	1987	1979	1987	1979	1987
01 Ansiotyö	1.51	2.04	3.40	3.51
02 Työmatkat	0.08	0.10	0.17	0.18
01–02 Ansiotyö yhteensä	1.59	2.14	3.56	4.08
03 Kotitaloustyö	0.17	0.17	0.59	0.53
04 Huoltotyö	0.17	0.17	0.18	0.14
05 Muut kotityöt	0.07	0.10	0.10	0.09
06 Lasten hoito	0.00	0.01	0.00	0.00
07 Ostokset ja asiointi	0.12	0.12	0.19	0.23
08 Matkat	0.06	0.12	0.08	0.14
03–08 Kotityö yhteensä	0.59	1.09	1.56	1.53
09 Nukkuminen	9.12	9.05	8.29	8.20
10 Ruokailu	1.15	1.09	1.26	1.16
11 Peseytyminen, pukeminen ym.	0.35	0.41	0.41	0.49
09–11 Henkilökoht. tarpeet yht.	11.02	10.55	10.35	10.26
12 Koulunkäynti ja opiskelu	2.56	2.39	0.58	0.37
13 Koulumatkat	0.18	0.18	0.04	0.03
14 Vapaa-ajan opiskelu	0.03	0.02	0.07	0.07
12–14 Opiskelu yhteensä	3.17	2.59	1.09	0.47
15 Osallistuva toiminta	0.08	0.03	0.08	0.06
16 Liikunta ja ulkoilu	0.54	0.54	0.39	0.44
17 Huvit ja kulttuuri	0.10	0.07	0.09	0.05
18 Lukeminen	0.51	0.42	0.59	0.51
19 Radio	0.09	0.07	0.23	0.23
20 Tv	1.28	1.58	1.12	1.38
21 Seurustelu perheen kanssa	0.07	0.06	0.02	0.01
22 Seurustelu tuttavien kanssa	1.17	0.58	1.09	1.15
23 Harrastukset	0.30	0.45	0.16	0.23
24 Muu vapaa-aika	0.27	0.17	0.49	0.24
25 Matkat	0.39	0.44	0.34	0.54
15–25 Vapaa-aika yhteensä	6.41	6.41	6.20	6.43
26 Erittelemätön	0.02	0.02	0.04	0.02
01–26 Yhteensä	24.00	24.00	24.00	24.00	24.00	24.00
Perusjoukko	514900	489900	155100	202700	633300	9900
Tutkimuspäiviä	1895	700	523	255	22	12

Naimisissa/ avoliitossa, ei lapsia		Naimissa tai avoliitossa, on lapsia							
		Yhteensä		1 lapsi		2 lasta		3+ lasta	
1979	1987	1979	1987	1979	1987	1979	1987	1979	1987
4.17	4.19	5.38	5.47	5.19	5.27	5.56	6.00	5.46	6.02
0.19	0.20	0.25	0.27	0.25	0.28	0.26	0.28	0.24	0.24
4.37	4.39	6.03	6.14	5.44	5.55	6.23	6.27	6.10	6.26
0.43	0.41	0.36	0.37	0.38	0.35	0.33	0.40	0.38	0.35
0.33	0.34	0.34	0.34	0.30	0.35	0.31	0.31	0.49	0.45
0.14	0.16	0.13	0.09	0.12	0.08	0.14	0.09	0.11	0.15
0.00	0.01	0.20	0.25	0.20	0.21	0.21	0.28	0.15	0.22
0.24	0.23	0.21	0.23	0.24	0.24	0.18	0.21	0.19	0.26
0.13	0.20	0.15	0.21	0.16	0.22	0.14	0.20	0.14	0.22
2.08	2.15	2.18	2.30	2.21	2.26	2.11	2.29	2.26	2.45
8.22	8.14	8.05	8.02	8.10	8.05	8.02	7.57	7.60	8.06
1.31	1.22	1.25	1.18	1.24	1.12	1.24	1.23	1.26	1.19
0.46	0.47	0.42	0.44	0.42	0.42	0.42	0.45	0.40	0.43
10.39	10.23	10.12	10.03	10.17	9.59	10.08	10.05	10.06	10.08
0.11	0.12	0.04	0.05	0.07	0.09	0.03	0.04	0.00	–
0.01	0.01	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	–
0.04	0.03	0.05	0.06	0.05	0.10	0.04	0.02	0.06	0.04
0.16	0.16	0.10	0.11	0.12	0.19	0.08	0.07	0.06	0.04
0.08	0.06	0.12	0.11	0.10	0.10	0.11	0.12	0.23	0.10
0.43	0.39	0.32	0.27	0.32	0.26	0.33	0.29	0.33	0.23
0.05	0.05	0.05	0.06	0.04	0.06	0.06	0.06	0.05	0.06
0.59	1.03	0.46	0.44	0.50	0.49	0.42	0.42	0.44	0.37
0.14	0.18	0.05	0.07	0.07	0.09	0.04	0.05	0.05	0.04
1.39	2.04	1.24	1.39	1.26	1.46	1.25	1.42	1.14	1.09
0.12	0.10	0.18	0.18	0.18	0.17	0.18	0.20	0.18	0.14
0.52	0.51	0.45	0.42	0.48	0.45	0.42	0.33	0.45	1.00
0.12	0.11	0.13	0.08	0.12	0.07	0.15	0.07	0.11	0.14
0.46	0.26	0.30	0.15	0.33	0.17	0.27	0.14	0.31	0.12
0.27	0.30	0.25	0.24	0.25	0.26	0.25	0.20	0.22	0.27
6.17	6.23	5.15	5.00	5.24	5.19	5.07	4.50	5.10	4.36
0.03	0.03	0.02	0.02	0.02	0.03	0.03	0.02	0.02	–
24.00	24.00	24.00	24.00	24.00	24.00	24.00	24.00	24.00	24.00
372800	544500	632900	604100	288200	244200	245500	272700	99200	87200
1237	681	2130	747	963	307	829	336	338	104

8. 10-64-vuotiaiden ajankäyttö (26 ik) perhevaiheen ja lasten lukumäärän mukaan vuosina 1979 ja 1987, naiset

Toiminto	t.min/vrk					
	Perhevaihe Vanhempien kotona as. naimaton		Muu naimaton, ei lapsia		Yksinhuoltaja, on lapsia	
	1979	1987	1979	1987	1979	1987
01 Ansiotyö	1.03	0.47	3.15	3.17	4.34	4.02
02 Työmatkat	0.07	0.04	0.17	0.16	0.23	0.23
01-02 Ansiotyö yhteensä	1.09	0.51	3.32	3.33	4.57	4.25
03 Kotitaloustyö	0.43	0.39	1.54	1.36	2.40	2.08
04 Huoltotyö	0.05	0.05	0.11	0.07	0.08	0.08
05 Muut kotityöt	0.07	0.06	0.14	0.15	0.06	0.11
06 Lasten hoito	0.02	0.04	0.01	0.01	0.31	0.45
07 Ostokset ja asiointi	0.14	0.18	0.31	0.28	0.26	0.34
08 Matkat	0.07	0.12	0.11	0.17	0.13	0.24
03-08 Kotityö yhteensä	1.18	1.25	3.00	2.44	4.04	4.09
09 Nukkuminen	9.04	9.07	8.26	8.24	8.10	8.13
10 Ruokailu	1.11	1.06	1.17	1.07	1.15	1.14
11 Peseytyminen, pukeminen ym.	0.48	0.51	0.51	0.55	0.45	0.42
09-11 Henkilökoht. tarpeet yht.	11.04	11.04	10.35	10.26	10.09	10.10
12 Koulunkäynti ja opiskelu	3.51	3.39	0.36	0.41	0.10	0.07
13 Koulumatkat	0.26	0.24	0.05	0.03	0.02	0.00
14 Vapaa-ajan opiskelu	0.06	0.08	0.06	0.06	0.08	0.02
12-14 Opiskelu yhteensä	4.23	4.11	0.47	0.50	0.19	0.09
15 Osallistuva toiminta	0.09	0.05	0.10	0.12	0.04	0.03
16 Liikunta ja ulkoilu.	0.31	0.32	0.23	0.29	0.19	0.20
17 Huvit ja kulttuuri	0.07	0.09	0.07	0.04	0.05	0.04
18 Lukeminen	0.50	0.48	0.55	1.02	0.43	0.37
19 Radio	0.07	0.04	0.14	0.17	0.03	0.03
20 Tv	1.15	1.39	1.07	1.29	1.04	1.42
21 Seurustelu perheen kanssa	0.12	0.12	0.02	0.01	0.11	0.07
22 Seurustelu tuttavien kanssa	1.13	1.14	1.21	1.22	0.48	1.02
23 Harrastukset	0.49	0.53	0.38	0.36	0.28	0.23
24 Muu vapaa-aika	0.21	0.12	0.38	0.16	0.29	0.09
25 Matkat	0.31	0.39	0.30	0.38	0.16	0.23
15-25 Vapaa-aika yhteensä	6.04	6.28	6.04	6.26	4.29	4.54
26 Erittelemätön	0.02	0.01	0.03	0.00	0.02	0.12
01-26 Yhteensä	24.00	24.00	24.00	24.00	24.00	24.00
Perusjoukko	444300	377200	272800	293800	73300	62700
Tutkimuspäiviä	1624	541	904	373	242	82

Naimisissa/ avoliitossa, ei lapsia		Naimisissa tai avoliitossa, on lapsia							
		Yhteensä		1 lapsi		2 lasta		3+ lasta	
1979	1987	1979	1987	1979	1987	1979	1987	1979	1987
3.26	3.38	3.28	3.42	3.49	3.56	3.11	3.44	3.09	3.10
0.15	0.19	0.16	0.17	0.20	0.19	0.14	0.17	0.13	0.13
3.42	3.57	3.44	3.59	4.10	4.15	3.24	4.01	3.22	3.23
2.56	2.35	3.08	2.38	2.57	2.22	3.12	2.36	3.27	3.15
0.15	0.15	0.11	0.09	0.11	0.08	0.10	0.08	0.15	0.10
0.13	0.12	0.11	0.10	0.10	0.12	0.11	0.09	0.11	0.06
0.01	0.00	1.02	1.23	0.52	1.04	1.09	1.28	1.14	1.49
0.27	0.28	0.27	0.28	0.26	0.26	0.28	0.30	0.28	0.28
0.11	0.18	0.16	0.24	0.14	0.22	0.17	0.26	0.19	0.26
4.03	3.49	5.15	5.11	4.50	4.34	5.28	5.17	5.53	6.15
8.17	8.15	8.17	8.06	8.20	8.06	8.15	8.07	8.10	8.02
1.20	1.12	1.17	1.08	1.18	1.04	1.16	1.11	1.20	1.07
0.51	0.49	0.42	0.44	0.42	0.46	0.42	0.44	0.43	0.38
10.27	10.16	10.16	9.57	10.20	9.56	10.13	10.03	10.12	9.47
0.16	0.17	0.03	0.04	0.04	0.01	0.03	0.09	0.04	-
0.02	0.02	0.01	0.01	0.00	0.00	0.00	0.01	0.01	-
0.06	0.05	0.05	0.04	0.04	0.04	0.06	0.03	0.04	0.05
0.23	0.24	0.09	0.09	0.09	0.05	0.09	0.14	0.09	0.05
0.06	0.05	0.05	0.07	0.04	0.06	0.05	0.05	0.11	0.12
0.22	0.25	0.19	0.17	0.19	0.19	0.19	0.18	0.18	0.11
0.05	0.04	0.03	0.04	0.02	0.06	0.05	0.03	0.04	0.02
0.49	0.53	0.36	0.39	0.37	0.43	0.38	0.38	0.28	0.31
0.07	0.11	0.03	0.04	0.03	0.05	0.02	0.03	0.03	0.05
1.12	1.35	1.08	1.20	1.10	1.24	1.08	1.18	1.00	1.14
0.10	0.12	0.19	0.22	0.15	0.21	0.22	0.22	0.23	0.25
0.56	0.57	0.49	0.55	0.46	0.58	0.54	0.51	0.43	0.56
0.32	0.27	0.29	0.15	0.31	0.16	0.26	0.13	0.29	0.21
0.38	0.17	0.24	0.13	0.26	0.14	0.22	0.13	0.26	0.13
0.24	0.26	0.19	0.26	0.17	0.33	0.23	0.23	0.15	0.15
5.21	5.31	4.34	4.41	4.31	5.05	4.44	4.25	4.20	4.27
0.03	0.03	0.02	0.03	0.01	0.05	0.02	0.01	0.03	0.03
24.00	24.00	24.00	24.00	24.00	24.00	24.00	24.00	24.00	24.00
388300	523300	646100	565400	285200	216300	261800	245800	99100	103200
1317	658	2163	715	957	273	868	314	338	128

9. Työllisten ajankäyttö (26 lk) sosioekonomisen aseman mukaan vuosina 1979 ja 1987, miehet

Toiminto	t.min/vrk		Sosioekonominen asema	
	Yhteensä		Maatalous-yrittäjä	
	1979	1987	1979	1987
01 Ansiotyö	5.51	6.01	7.16	7.00
02 Työmatkat	0.26	0.29	0.04	0.09
01-02 Ansiotyö yhteensä	6.18	6.30	7.20	7.08
03 Kotitaloustyö	0.33	0.33	0.33	0.22
04 Huoltotyö	0.30	0.28	0.25	0.24
05 Muut kotityöt	0.12	0.10	0.11	0.08
06 Lasten hoito	0.10	0.12	0.03	0.04
07 Ostokset ja asiointi	0.19	0.20	0.20	0.20
08 Matkat	0.12	0.18	0.11	0.19
03-08 Kotityö yhteensä	1.56	2.00	1.42	1.36
09 Nukkuminen	8.10	8.06	8.03	7.57
10 Ruokailu	1.24	1.16	1.42	1.43
11 Peseytyminen, pukeminen ym.	0.41	0.44	0.36	0.37
09-11 Henkilökoht. tarpeet yht.	10.16	10.07	10.21	10.16
12 Koulunkäynti ja opiskelu	0.02	0.01	0.02	—
13 Koulumatkat	0.00	0.00	—	—
14 Vapaa-ajan opiskelu	0.04	0.03	0.05	0.00
12-14 Opiskelu yhteensä	0.06	0.05	0.06	0.00
15 Osallistuva toiminta	0.10	0.08	0.12	0.04
16 Liikunta ja ulkoilu	0.33	0.31	0.27	0.17
17 Huvit ja kulttuuri	0.06	0.05	0.02	0.00
18 Lukeminen	0.47	0.46	0.43	0.46
19 Radio	0.07	0.08	0.11	0.12
20 Tv	1.23	1.42	1.12	1.30
21 Seurustelu perheen kanssa	0.13	0.11	0.11	0.08
22 Seurustelu tuttavien kanssa	0.52	0.49	0.38	1.00
23 Harrastukset	0.12	0.11	0.05	0.07
24 Muu vapaa-aika	0.31	0.14	0.32	0.23
25 Matkat	0.28	0.31	0.15	0.26
15-25 Vapaa-aika yhteensä	5.22	5.17	4.28	4.52
26 Erittelemätön	0.03	0.02	0.03	0.07
01-26 Yhteensä	24.00	24.00	24.00	24.00
Perusjoukko	1120000	1245300	118900	110500
Tutkimuspäiviä	3760	1554	426	129

Muu yrittäjä		Ylempi toimihenkilö		Alempi toimihenkilö		Työn- tekijä	
1979	1987	1979	1987	1979	1987	1979	1987
6.30	6.42	5.38	5.39	5.45	5.37	5.36	6.01
0.25	0.31	0.31	0.31	0.30	0.27	0.28	0.31
6.55	7.13	6.09	6.10	6.16	6.04	6.04	6.32
0.23	0.31	0.29	0.32	0.31	0.39	0.36	0.34
0.31	0.27	0.24	0.26	0.29	0.33	0.32	0.28
0.07	0.09	0.12	0.15	0.12	0.12	0.12	0.09
0.06	0.11	0.16	0.20	0.13	0.13	0.10	0.10
0.17	0.17	0.20	0.21	0.18	0.19	0.19	0.20
0.13	0.15	0.12	0.15	0.12	0.21	0.12	0.18
1.37	1.50	1.53	2.10	1.56	2.17	2.01	1.58
8.09	8.03	7.59	7.57	8.06	8.06	8.15	8.11
1.31	1.10	1.21	1.13	1.20	1.15	1.22	1.14
0.42	0.50	0.46	0.52	0.44	0.46	0.41	0.42
10.22	10.03	10.06	10.02	10.09	10.08	10.18	10.07
0.00	—	0.02	0.02	0.03	0.03	0.01	0.01
—	—	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
0.01	0.05	0.11	0.06	0.05	0.06	0.03	0.02
0.01	0.05	0.14	0.08	0.08	0.10	0.04	0.02
0.07	0.13	0.20	0.13	0.12	0.09	0.06	0.05
0.36	0.36	0.35	0.28	0.37	0.30	0.31	0.33
0.03	0.03	0.11	0.06	0.06	0.07	0.06	0.05
0.44	0.43	1.00	1.07	0.52	0.52	0.44	0.39
0.05	0.03	0.04	0.06	0.07	0.07	0.08	0.09
1.19	1.11	1.07	1.33	1.22	1.44	1.31	1.51
0.12	0.12	0.14	0.15	0.13	0.12	0.13	0.10
0.54	0.58	0.55	0.47	0.48	0.44	0.54	0.48
0.07	0.11	0.17	0.12	0.12	0.11	0.13	0.12
0.27	0.13	0.22	0.11	0.28	0.10	0.34	0.16
0.28	0.23	0.32	0.31	0.30	0.33	0.29	0.31
5.02	4.47	5.37	5.30	5.27	5.20	5.29	5.19
0.03	0.01	0.02	0.00	0.04	0.02	0.02	0.02
24.00	24.00	24.00	24.00	24.00	24.00	24.00	24.00
66700	91600	133800	195700	216000	238300	582500	598400
221	117	432	256	725	306	1948	732

10. Työllisten ajankäyttö (26 lk) sosioekonomisen aseman mukaan vuosina 1979 ja 1987, naiset

Toiminto	t.min/vrk		Sosioekonominen asema	
	Yhteensä		Maatalous-yrittäjä	
	1979	1987	1979	1987
01 Ansiotyö	4.48	4.54	4.43	5.02
02 Työmatkat	0.23	0.24	0.01	0.02
01-02 Ansiotyö yhteensä	5.11	5.18	4.44	5.04
03 Kotitaloustyö	2.23	2.03	3.58	3.28
04 Huoltotyö	0.10	0.08	0.15	0.12
05 Muut kotityöt	0.10	0.09	0.13	0.26
06 Lasten hoito	0.26	0.30	0.14	0.13
07 Ostokset ja asiointi	0.26	0.27	0.20	0.11
08 Matkat	0.12	0.19	0.11	0.16
03-08 Kotityö yhteensä	3.47	3.36	5.11	4.46
09 Nukkuminen	8.15	8.08	7.53	7.47
10 Ruokailu	1.13	1.06	1.28	1.18
11 Peseytyminen, pukeminen ym.	0.47	0.48	0.41	0.48
09-11 Henkilökoht. tarpeet yht.	10.15	10.02	10.02	9.53
12 Koulunkäynti ja opiskelu	0.02	0.03	0.00	-
13 Koulumatkat	0.00	0.00	0.01	-
14 Vapaa-ajan opiskelu	0.07	0.04	0.03	-
12-14 Opiskelu yhteensä	0.09	0.07	0.04	-
15 Osallistuva toiminta	0.06	0.06	0.08	0.10
16 Liikunta ja ulkoilu	0.18	0.20	0.08	0.15
17 Huvit ja kulttuuri	0.05	0.04	0.01	0.00
18 Lukeminen	0.41	0.45	0.37	0.42
19 Radio	0.04	0.07	0.08	0.12
20 Tv	1.04	1.22	0.57	1.12
21 Seurustelu perheen kanssa	0.12	0.13	0.10	0.06
22 Seurustelu tuttavien kanssa	0.53	0.57	0.40	0.44
23 Harrastukset	0.26	0.20	0.30	0.21
24 Muu vapaa-aika	0.24	0.12	0.26	0.17
25 Matkat	0.23	0.27	0.11	0.18
15-25 Vapaa-aika yhteensä	4.36	4.53	3.58	4.17
26 Erittelemätön	0.02	0.03	0.01	0.00
01-26 Yhteensä	24.00	24.00	24.00	24.00
Perusjoukko	1069000	1106700	97200	75600
Tutkimuspäiviä	3569	1407	343	91

Muu yrittäjä		Ylempi toimihenkilö		Alempi toimihenkilö		Työn- tekijä	
1979	1987	1979	1987	1979	1987	1979	1987
4.33	5.20	5.13	5.15	4.48	4.35	4.44	5.13
0.14	0.09	0.31	0.30	0.27	0.26	0.24	0.28
4.47	5.30	5.43	5.46	5.15	5.00	5.08	5.41
2.17	2.08	1.49	1.41	2.06	1.54	2.27	2.08
0.08	0.08	0.09	0.08	0.10	0.08	0.09	0.08
0.12	0.08	0.13	0.12	0.09	0.07	0.09	0.07
0.27	0.46	0.33	0.34	0.32	0.34	0.21	0.19
0.34	0.30	0.24	0.30	0.26	0.28	0.27	0.28
0.13	0.26	0.12	0.18	0.14	0.19	0.11	0.19
3.52	4.06	3.20	3.22	3.37	3.31	3.43	3.29
8.17	8.05	7.58	7.53	8.16	8.21	8.22	7.56
1.14	1.09	1.15	1.07	1.11	1.05	1.12	1.03
0.47	0.47	0.51	0.49	0.50	0.49	0.44	0.46
10.18	10.02	10.04	9.49	10.17	10.15	10.18	9.46
0.03	0.03	0.07	0.01	0.02	0.04	0.01	0.02
0.00	—	0.00	—	0.00	0.00	0.00	0.00
0.16	0.02	0.11	0.06	0.08	0.06	0.05	0.02
0.20	0.05	0.18	0.08	0.10	0.10	0.06	0.04
0.06	0.04	0.08	0.06	0.06	0.07	0.06	0.06
0.20	0.13	0.18	0.19	0.18	0.21	0.20	0.23
0.04	0.02	0.08	0.02	0.06	0.06	0.03	0.02
0.43	0.36	0.52	0.53	0.42	0.48	0.39	0.39
0.03	0.02	0.03	0.06	0.03	0.06	0.05	0.08
1.10	1.17	0.41	1.01	1.06	1.24	1.08	1.31
0.12	0.13	0.17	0.20	0.13	0.14	0.10	0.11
0.49	0.53	0.57	1.06	0.55	0.55	0.53	0.58
0.25	0.11	0.16	0.20	0.24	0.22	0.30	0.19
0.27	0.12	0.22	0.10	0.20	0.10	0.28	0.16
0.22	0.25	0.34	0.32	0.25	0.28	0.21	0.23
4.43	4.08	4.37	4.55	4.38	5.01	4.43	4.55
0.01	0.09	0.00	0.01	0.02	0.03	0.03	0.04
24.00	24.00	24.00	24.00	24.00	24.00	24.00	24.00
42100	72500	88700	141000	459800	542200	380700	273700
138	91	288	184	1513	693	1285	346

Laatuseloste

Tutkimuksen otanta-asetelma

Aineiston keruu ja käsittely

Keskivirheet

Väestörakenteen vakiointi

Tutkimuksen otanta-asetelma¹

Ajankäyttötutkimuksen otanta-asetelmana on ositettu otanta. Otos on lisäksi jaettu päiväkirjajaksoihin. Otos on poimittu väestön keskusrekisteristä joulukuussa 1986. Heinäkuussa poimittiin syksyn tutkimusta varten noin tuhannen henkilön lisäotos ja samalla päivitettiin varsinaisen otoksen osoitteet. Lisäotos yhdistettiin varsinaiseen otokseen siten, että kuhunkin syksyn aikana mukaan tulevaan jaksoon lisättiin yhtä monta henkilöä.

Otos ositettiin alueen, sukupuolen ja iän mukaan. Alueositteet tehtiin siksi, että eräät kunnat kustansivat omalta alueeltaan lisäotokset. Alueellisen lisäotoksen poiminta vastaa käytännössä tiheimmän poimintasuhteen käyttöä. Ajankäyttötutkimuksen alueellinen ositus muodostui siten seuraavaksi: ositteen 1 muodostivat pääkaupunkiseudun kunnat (Helsinki, Espoo, Vantaa ja Kauniainen), ositteen 2 pääkaupunkiseudun ympäristökunnat (Hyvinkää, Nurmijärvi, Järvenpää, Kerava, Tuusula ja Vihti) ja ositteen 3 muut kunnat.

Sukupuolen ja iän mukainen ositus tehtiin lisäämään otoksen tarkuutta sekä pienentämään kadon vaikutusta. Perusjoukon muodostavat 10–64-vuotiaat maassa asuvat henkilöt, jotka kuuluvat kotitalousväestöön. Laitosväestö ei kuulunut tutkimusperusjoukkoon. Rekisteristä ei kaikkea laitosväestöä voitu poiminnan yhteydessä havaita, joten osa laitosväestöstä poistettiin ylipiittoon kuuluvana tietojenkeruuvaiheessa.

Iän mukainen ositus oli syksyn vertailuaineistossa kaksiluokkainen: 10–14 ja 15–64 vuotiaat. Ikä ja sukupuoliositteet jakavat kunkin alue-ositteen kuuteen osaan, joten ositteita on kaikkiaan 12 kappaletta.

Otantakehikkona käytettiin väestön keskusrekisteriä. Poimintamenettelynä käytettiin systemaattista otantaa, joka lisäotoksineen on rinnastettavissa kussakin ositteessa yksinkertaiseen satunnaisotantaan. Poimitut tiedot oli väestörekisterissä päivitetty noin kuukautta ennen poiminnan aloittamista. Sama koskee myös heinäkuussa 1987 poimitua lisäotosta. Osoitteet ja henkilöiden tiedot olivat siten tuoreita, mistä johtuen alipeittoa, eli henkilöitä jotka kuuluvat perusjoukkoon mutta eivät otantakehikkoon on vähän. Heitä ovat ensisijaisesti vain ulkomailta Suomeen muuttaneet, joiden täyttämää muutosilmoituksia väestörekisterikeskus ei ole ehtinyt päivittää rekisteriin poimintahetkeen mennessä.

Otos jaettiin 367 osaotokseen. Kukin osaotos vastaa yhtä ajankäyttöpäiväkirjajaksoa. Osaotos on pienoisotos koko perusjoukosta. Ennen osaotoksiin jakoa alkuperäinen otos lajiteltiin kotipaikkatunnuksen mukaiseen järjestykseen, jolloin osaotosten muodostaminen eli poiminta tapahtui samalla tavalla kuin alkuperäisen otoksen muodostaminen. Osaotosten poiminnan jälkeen kullekin otokselle arvottiin järjestysnumero, joka vastaa päiväkirjajaksoa.

¹ Luvun on kirjoittanut Paavo Väisänen

Kaavat

Käytettävät merkinnät

Merkitään seuraavasti:

N = perusjoukon koko

N_h = ositteen koko

n = otoskoko

n_h = otoskoko ositteessa h

y_{hi} = havainto i ositteessa h

$$f_h = \frac{n_h}{N_h}$$

Muuttujan y kokonaissumma estimoidaan ositteessa h lausekkeella

$$\hat{Y}_h = \frac{N_h}{n_h} \sum y_{hi}$$

Vastaava estimaattori koko perusjoukon kokonaissummalle on

$$\hat{Y} = \sum_h \hat{Y}_h$$

Painokerroin

Valmisohjelmistoja käytettäessä on käytännöllistä määritellä painokerroin, jolla em. estimaattoreita on helppo käyttää. Kullekin ositteelle tulee oma painokerroin, joka on kokonaissumman lausekkeessa oleva ositekohtainen vakio eli kerroin k_h on

$$k_h = \frac{M_h}{n_h}, \quad h = 1, \dots, 12$$

Käytännössä osa poimituista henkilöistä kieltäytyy osallistumasta tutkimukseen, osaa ei tavoiteta tutkimuksen tietojenkeruun aikana, osa ei kuulu tutkimusperusjoukkoon jne. Sen vuoksi otoskoon n_h paikalle sijoitetaan vastanneiden lukumäärä V_h . Tällöin tavallaan otos painotetaan vastaamistodennäköisyydellä

$$\pi_{hi} = \frac{V_h}{n_h}.$$

Päiväkirjatietojen estimointi

Ajankäyttöpäiväkirjatiedot estimoidaan kussakin osaotoksessa edellä esitettyjen kaavojen avulla. Koska päiväkirjaa pidettiin kaksi päivää ja joissakin tapauksissa kohdehenkilö ei ollut pitänyt päiväkirjaa toisena päivänä, lasketaan päiväkohtainen painokerroin, jossa em. kaavassa n_h on kyseisenä päivänä päiväkirjaa pitäneiden lukumäärä. Tällöin henkilö saa kaikkiaan kolme painokerrointa, koko otosta koskevan painokertoimen ja kaksi päiväkirjaan liittyvää painokerrointa.

Estimointilausekkeet

Tässä kappaleessa esitetään erilaisissa estimointitilanteissa käytetyt laskukaavat.

Merkitään dikotomista muuttujaa x :llä (x on 1 kun henkilö kuuluu tutkittavaan osajoukkoon ja 0 muulloin).

1) Toimintoon käytetty aika päivänä p

$$A_p = \sum_h \sum_i \frac{M_h y_{hpi}}{n_{hp}}$$

2) Toimintoon osallistuneita päivänä p

$$C_p = \sum_h \sum_i \frac{M_h x_{hpi}}{n_{hp}}, \text{ missä } x \text{ on dikotominen muuttuja}$$

3) Tutkittavien lukumäärä

$$B = \sum_h \sum_i \frac{M_h x_{hi}}{m_h}$$

4) Toimintoon käytetty aika viikossa

$$A = \sum A_p$$

5) Toimintoon käytetty aika keskimäärin päivää kohti laskettuna

$$A / 7$$

6) Toimintoon käytetty aika päivänä p henkeä kohti A_p / B

7) Toimintoon käytetty aika keskimäärin päivässä henkeä kohti viikon aikana

$$\frac{A}{7 B} = \frac{\sum A_p}{7 B}$$

8) Toimintoon käytetty aika keskimäärin päivänä p osallistunutta kohti

$$A_p / C_p$$

9) Toimintoon käytetty aika keskimäärin päivässä osallistunutta kohti

$$A / C$$

10) Toimintoon osallistuneiden osuus keskimäärin päivänä p

$$\frac{C_p}{B} \cdot 100 \%$$

11) Toimintoon osallistuneita keskimäärin päivässä

$$\frac{\sum C_p}{7 B} 100 \%$$

Aineiston keruu ja käsittely

Aineiston edustavuus

Ajankäyttötutkimuksen aineistonkeruu suoritettiin 1.4.1987 ja 31.3.1988 välisenä aikana. Ajankäytön muutoksia tarkastellaan syksyn 1987 aineistosta, koska vuoden 1979 tutkimuksen aineisto kerättiin syys-marraskuussa. Lokakuun otosta kasvatettiin noin 1 000 henkilöllä, koska edellinen tutkimuskin painottui lokakuulle.

Syys-marraskuun alkuperäinen otoskoko oli 3 153 henkeä. Näistä kuului otoskehikkoon 3 089. Päiväkirjaa piti 2 406 henkilöä eli 77,9 prosentilta otokseen kuuluvista. Nettokato oli siis 22,1 prosenttia. Kato on korkeampi kuin vuonna 1979, jolloin se jäi 17,6 prosenttiin. Kieltäytyneiden määrä nousi 13,8 prosentista 16,7 prosenttiin. Ei-tavattuja oli vuonna 1987 vain 3,2 prosenttia, kun heitä nyt oli 4,3 prosenttia. Muusta syystä syntyi katoa 1,1 prosenttia (0,6 vuonna 1979).

Kato kasvoi siis pääasiassa kieltäytyneiden osuuden lisäyksen takia. Kieltäytymistä perusteli 0,8 prosenttia työkii-reiden, 0,5 prosenttia sairauden ja 0,1 prosenttia loman takia. Voimme olettaa, että kieltäytyneet eivät eroa ajankäytön rakenteeltaan olennaisesti vastanneista vaan syynä kieltäytymiseen on ollut henkilökohtainen asenne tutkimuksiin osallistumiseen yleensä.

Päiväkirjan pitopäivät arvottiin kohdehenkilöille jakamalla kaikki tutkimusvuoden 366 päivää otoshenkilöiden kesken. Lokakuun täydennysotos jaettiin tasaisesti 31 kalenteripäivään. Päivittäin aloitti keskimäärin 21 suomalaista päiväkirjan pidon ja merkitsi siihen toimintansa kahden vuorokauden ajalta.

Kato on hieman korkeampi miehillä (23,3 %) kuin naisilla (20,9 %). Nuoret suhtautuivat myönteisemmin tutkimukseen kuin keski-ikäiset.

Taulukko 1. Kato sukupuolen ja iän mukaan

Sukupuoli ja ikä	Otoskoko	Kato henkeä	prosenttia
Molemmat sukup.	3 089	683	22,1
10 - 24	878	153	17,4
25 - 44	1 316	311	23,6
45 - 64	895	219	24,5
Miehet	1 579	368	23,3
10 - 24	449	86	19,2
25 - 44	686	175	25,5
45 - 64	444	107	24,1
Naiset	1 510	315	20,9
10 - 24	429	67	15,6
25 - 44	630	136	21,6
45 - 64	451	112	24,8

Vastaamishalukkuudessa on selviä eroja kaupunkien ja maaseudun välillä: kaupungeissa kato oli keskimäärin 25,1 prosenttia kun se muissa kunnissa jäi 16,0 prosenttiin. Pääkaupunkiseudulla kato nousi 35 prosenttiin. Kadon aiheuttamat vinoutumat on korjattu painokertoimin.

Päiväkirjan pidon alkamispäivä oli kullekin kohdehenkilölle arvottu. Jollei haastattelija tavoittanut henkilöä ennen tätä päivämäärää, päiväkirjan pitoa oli mahdollisuus siirtää korkeintaan kolmen viikon päähän kuitenkin niin, että viikonpäivä pysyi samana. Päiväkirjan pidon aloitti alun perin määriteltynä päivänä 78 prosenttia vastanneista. Lähes jokainen osallistuja piti kirjaa molemmilta päiviltä (98 prosenttia).

Päiväkirjamenetelmällä saadaan luotettavampaa tietoa ihmisten käyttäytymisestä kuin tavanomaisilla kysely- ja haastattelutekniikoilla. Ymmärtämis-, muisti- tai muuntamistendenssi eivät aiheuta samanlaista virhettä tuloksiin kuin yleistettyä käyttäytymistä mittaavat haastattelu- ja kyselymittarit. Tutkimusajankohdan läheisyys vähentää muistivirhettä, päiväkirjojen keskitetty koodaus ymmärtämisvirhettä. Koska tutkimuksessa mitataan kaikkia toimintoja, ei vastaajilla synny tarvetta vastausten muuntamiseen. Poikkeuksena ovat tietenkin arkaluontoiset toiminnot, joita päiväkirjamenetelmänkin aliarvioi (Mittausmenetelmän laadusta tarkemmin Niemi 1983 ja 1985).

Aineiston käsittely

Vastaaja palautti päiväkirjan postitse haastattelijalle, joka tarkisti sen alustavasti ja soitti vastaajalle täsmen- täen epäselviä merkintöjä. Aineiston varsinainen tarkistus ja merkintä suoritettiin keskitetysti Tilastokeskuksen työvoimatilastotoimistossa. Päiväkirjan toimintojen koodaus tapahtui viisikirjaimisten sanalyhenteiden avulla, mikä vähensi virheitä, jotka syntyvät numerosarjojen väärin muistamisesta. Koodauksen laatua tutkittiin niin, että tutkija vertasi merkintähenkilöstön tekemää koodausta omaan koodaukseensa. Tulkintaeroja ilmeni vain 3-4 prosentissa koodausta. Koodaustyö on huolellisesti tehtyä. Edellisestä vuoden 1979 tutkimuksesta on sen sijaan jälkikäteen löytynyt virheitä selvästi enemmän. Syynä merkintätyön eroihin on kirjainkoodien käytön lisäksi se, että edellisessä tutkimuk- sessa käytettiin lähinnä opiskelijoista koostuvaa tilapäis- työvoimaa, kun henkilöt tässä tutkimuksessa rekrytoitiin viraston sisältä työkokemusta omaavista. Työsuhteet olivat edellisessä tutkimuksessa muutaman kuukauden kestoisia, kun nyt työsuhteet jatkuivat pääosin puolesta vuodesta puoleen- toista vuoteen.

Tallennus tapahtui IDEAL-ohjelmalla, johon oli ohjelmoitu joitakin tarkistuksia. Koodaus- ja tallennustyö eriytettiin kokeiluvaiheen jälkeen, koska todettiin vaativan koodaustyön rytmin yhteensopimattomuus tallennustyöhön. Tallennus teh- tiin viraston ATK-kirjoitusyksikössä.

Keskivirheet

Otantaan perustuvaan tutkimukseen liittyy aina otantavirhettä. Otoksen perusteella voidaan laskea vain arvioita, estimaatteja, perusjoukkoa kuvaavista tunnusluvuista. Otannan aiheuttamaa satunnaisvirhettä voidaan tarkastella keskivirheen avulla. Keskivirheen perusteella voidaan otoksesta lasketulle keskiarvon estimaatille määritellä väli, jossa keskiarvo perusjoukossa tietyllä todennäköisyydellä on. Tätä väliä nimitetään luottamusväliksi. Taulukossa 1 on esitetty eri toimintoihin käytetyn ajan keskiarvojen estimaatit vuosina 1979 ja 1987 sekä näiden keskiarvojen keskivirheestimaatit.

Taulukosta voidaan laskea esimerkiksi 95 prosentin luottamusväli television katseluun käytetylle ajalle vuonna 1987 seuraavasti: kerrotaan keskivirhe 1,3 minuuttia luvulla 1,96 ja vähennetään saatu luku keskiarvosta 101,0. Luottamusvälin alarajaksi saadaan 98,5 minuuttia. Lisäämällä vastaava luku keskiarvoon saadaan luottamusvälin ylärajaksi 103,5 minuuttia. Television katseluajan keskiarvo on siis 95 prosentin todennäköisyydellä perusjoukossa 98,5 ja 103,5 minuutin välillä. Eli 95 prosentissa otoksista keskiarvo sijoittuu tähän väliin.

Luottamusvälien avulla voidaan myös arvioida ovatko vuosien 1979 ja 1987 keskiarvojen erot tulosta todellisesta muutoksesta perusjoukossa vai ovatko ne otannasta johtuvaa satunnaisvirhettä. Kun verrataan television katseluajan luottamusvälejä vuosilta 1979 (77,0 minuuttia, 79,8 minuuttia) ja 1987 (98,5 minuuttia, 103,5 minuuttia) huomataan, että välit eivät osu päällekkäin. Voidaan siis olla 95-prosenttisen varmoja siitä, että television katseluun käytetyn ajan keskiarvo on kasvanut perusjoukossa.

Taulukko 1. Toimintoihin (26 lk) käytetyn ajan keskiarvojen
estimaatit ja keskivirheet vuosina 1979 ja 1987. Minuutteja
vuorokaudessa

Toiminto	1979		1987	
	Keski- arvo	Keski- virhe	Keski- arvo	Keski- virhe
Ansiotyö	205,0	2,2	215,5	3,6
Työmatkat	15,8	0,3	17,4	0,4
Ansiotyö yhteensä	220,8	2,3	232,9	3,9
Kotitaloustyö	88,1	1,0	78,0	1,4
Huoltotyö	18,3	0,5	18,4	0,8
Muut kotityöt	10,7	0,4	11,1	0,6
Lastenhoito	16,2	0,5	18,4	0,9
Ostokset ja asiointi	21,8	0,3	23,2	0,6
Matkat (kotityö)	11,4	0,2	18,3	0,4
Kotityö yhteensä	166,5	1,5	167,4	2,3
Nukkuminen	510,5	0,9	504,1	1,4
Ruokailu	79,6	0,4	72,7	0,5
Peseytyminen, pukeminen ym.	43,8	0,4	46,5	0,6
Henkilökoht. tarpeet yht.	633,9	1,0	623,3	1,6
Koulunkäynti ja opiskelu	64,9	1,4	54,8	2,0
Koulumatkat	7,1	0,2	5,9	0,3
Vapaa-ajan opiskelu	5,0	0,3	4,6	0,4
Opiskelu yhteensä	77,0	1,5	65,3	2,3
Osallistuva toiminta	8,3	0,4	6,8	0,5
Liikunta ja ulkoilu	32,2	0,6	31,9	0,9
Huvit ja kulttuuri	5,9	0,3	5,5	0,4
Lukeminen	48,2	0,5	49,1	0,8
Radion kuuntelu	8,0	0,2	10,0	0,5
Television katselu	78,4	0,7	101,0	1,3
Seurustelu perheen kanssa	12,1	0,3	11,9	0,4
Seurustelu tuttavien kanssa	59,8	0,8	58,2	1,2
Harrastukset	27,4	0,5	25,2	0,8
Muu vapaa-aika	31,6	0,5	17,0	0,6
Vapaa-ajan matkat	27,4	0,5	32,2	1,0
Vapaa-aika yhteensä	339,4	1,7	348,6	2,7
Erittelemätön ajankäyttö	2,5	0,2	2,5	0,4
Tutkimuspäiviä	12 057		4 764	

Väestörakenteen vakiointi⁽¹⁾

Ajankäytön muutoksia pyritään vertaamaan kahden poikkileikkausaineiston avulla. Kummankin tutkimuksen vertailuotokset on poimittu a.o. ajankohdan 10 - 64-vuotiaasta väestöstä. Perusjoukon väestörakenne on muuttunut iän, työssäkäynnin, perhemuodon, lasten lukumäärän jne. osalta. Kahden tutkimusaineiston suora vertailu ei anna tietoa siitä, mikä on väestörakenteen muutoksen vaikutusta ajankäyttöön ja mikä taas seurausta ihmisten käyttäytymisen todellisesta muuttumisesta.

Vertailua voidaan tietysti tehdä siten, että lasketaan eri väestöryhmien ajankäytön keskiarvoja tai muita tunnuslukuja toisaalta vuoden 1979 ja toisaalta vuoden 1987 aineistosta ja verrataan näitä tuloksia. Tällaiset vertailut antavat laadukkailla aineistoilla periaatteessa aivan oikeita tuloksia.

Tällaiset ns. suorat laskelmat voivat kuitenkin myös harhauttaa, jollei keskeisiä selittäjiä ole otettu huomioon. Virhetulkintoja syntyy, jos esimerkiksi mittaamme lastenhoitoon käytettyä aikaa ja vakioimme vastaajan sukupuolen ja lasten lukumäärän, mutta unohdamme tarkastella, käykö vastaaja työssä vai ei.

Suora laskelma edellyttää mitattavan ilmiön kannalta keskeisten selittäjien samanaikaista vakiointia. Jollei esimerkiksi työssäkäyntiä ole vakioitu, harhauttaa äitien työssäkäynnin yleistymisen tai vanhempainloman piteneminen tulosten tulkintaa. Lastenhoitoon käytetty aika on siis yhteydessä lasten lukumäärään, vanhempien työssäkäyntiin jne. Näitä kutsumme yleisemmin *rakennetekijöiksi*.

Rakennetekijöiden muuttuminen antaa harhaista tietoa ihmisten käyttäytymisen muutoksista, jollei niitä vakioida. Esim. pelkkä lastenhoitoon käytetyn ajan lisääntyminen voi johtua lasten määrän kasvusta kahden tutkimusajankohdan välillä. Kun väestörakenteen vakioinnilla on tämä vaikutus poistettu, katsotaan onko lastenhoitoajan lisääntyminen seurausta lasten vanhempien hoitotedellytysten muuttumisesta, esimerkiksi vanhempainloman pidentymisestä, hoitovapaan käytön yleistymisestä, osa-aikatyön lisääntymisestä jne. Vasta kun näiden rakennetekijöiden vaikutus on eliminoitu, voidaan lastenhoitoajan kasvusta päätellä, että vanhempien käyttäytyminen on todella muuttunut.

(1) Luvun on kirjoittanut Seppo Laaksonen.

Ajankäytön muutoksia voidaan tarkastella erilaisilla tarkkuustasoilla. Tätä analyysia varten on ajankäytön luokat ryhmitelty seuraavaan seitsemään pääluokkaan:

- ansiotyö
- kotityö
- lastenhoito
- henkilökohtaiset tarpeet
- opiskelu
- television katselu
- muu vapaa-aika.

Rakennetekijöiden etsimisessä on ajateltu nimenomaan näitä ajankäyttöluokkia verrattessa toisaalta vuosien 1979 ja 1987 ja toisaalta miesten ja naisten tuloksia. Näillääkään edellytyksillä "oikeiden" rakennetekijöiden löytäminen ei ole helppoa. Toisaalta tutkimuksessa ei pyritty löytämään kaikkia mahdollisia rakennetekijöitä, jotka lopulta selittäisivät erot niin hyvin, että jäljelle jäisi vain satunnaisuudesta johtuvia eroja.

Tavoitteeksi asetettiin vähentää mahdollisimman paljon väestörakenteen muutoksista johtuvia eroja. Toisaalta haluttiin jokaisen ajankäyttöluokan rakennepuhdistukseen käyttää täysin samaa menetelmää, ei siis kullekin osatekijälle parhaiten soveltuvaa menetelmää. Näin siksi, että tulokset olisivat keskenään vertailukelpoisia. Viimeksi mainittu näkökulma rajoittaa rakennepuhdistuksen vapautta, koska samat taustatekijät eivät välttämättä selitä yhtä hyvin jokaista ajankäyttöluokkaa.

Rakennetekijöiden etsinnässä käytettiin hyväksi lähinnä ansiotyöhön käytettyä aikaa. Tätä toimintoahan voidaan pitää lähtökohtana myös muille toiminnoille. Jos ansiotyöhön käytetään paljon aikaa, on jäljellä vähemmän vapausasteita muille toiminnoille. Koko vuorokauden ajankäyttöhan on joka tapauksessa vakio ja kaikki käyttävät välttämättä määrätyn ajan myös nukkumiseen.

Väestöllisten rakennetekijöiden etsinnässä ja niiden soveltuvimpaan muotoon saattamisessa käytettiin hyväksi yleistä lineaarista mallia, so. regressiomallia, jonka selitettävä muuttuja oli ajankäyttölaji minuuteissa eli siis suhdeasteikon muuttuja (yleisemmin kvantitatiivinen muuttuja). Selittäjät olivat joko luokitteluasteikon muuttujia tai sellaisiksi muunneltuja (kvalitatiivisia muuttujia). Aineisto sisälsi mm. seuraavia mahdollisuuksia selittäjiksi:

- ikä vuosina
- ammattiasema (palkansaaja, maatalousyrittäjä, muu yrittäjä)

- päivätyyppi (työssä tai koulussa, lomalla, sairas, poissa muusta syystä)
- pääasiallinen toiminta (työllinen, työtön, opiskelija, työkyvytön, muulla eläkkeellä, hoitaa omaa kotitaloutta, muu)
- sosio-ekonominen asema (yrittäjä, muu yrittäjä, ylempi toimihenkilö, alempi toimihenkilö, työntekijä)
- perhevaihe (vanhempien kotona asuva naimaton, muu naimaton (ei lapsia), naimisissa ati avoliitossa, ei lapsia, naimisissa tai avoliitossa, on lapsia, yksinhuoltaja)
- lasten lukumäärä
- nuorimman lapsen ikä
- lääni, kuntamuoto, suuralue.

Vastaavantyyppisiä regressiomalleja ajankäyttötutkimusten yhteydessä ovat käyttäneet mm. Robinson (1985) ja Gershuny (1988). Mallia on käytetty myös monilla muilla aloilla. Esimerkiksi Karisto käytti tätä mallia terveyttä koskevassa tutkimuksessaan (1984). Mallin sovellutuksista on näissä yhteyksissä käytetty nimeä "moniluokitteluanalyysi" (multiple classification analysis). Mallin soveltaminen vakiointitarkoituksiin on teknisesti helpohkoa, mutta ei kiistatonta, kuten osoittaa mm. Kariston sovellutustapaa koskenut Ekholm (1986) kritiikki.

Pääongelma vakioinnissa on tietysti vakiointimuuttujien valinta, jolloin erityisesti seuraavat näkökohdat ovat tärkeitä:

- (i) Selittäjien määrä ei voi nousta kovin korkeaksi.
- (ii) Selitysastetta ja kunkin eri selittäjän selitysvoimaa voidaan käyttää hyväksi parhaiden selittäjien löytämiseksi.
- (iii) Selittäjiä voidaan luokitella uudelleen ja etsiä sellaisia kokonaisratkaisuja, jotka parhaiten tyydyttävät mallin kokonaistarpeet.
- (iv) Rakennetekijöiden monipuolinen luokittelu voi johtaa tilanteisiin, joissa kaikkiin luokkiin ei jokaisessa vertailuryhmässä löydy havaintoja ollenkaan. Tällöin siis rakenneuutos, jos on ajallisesta vertailusta kysymys, olisi niin voimakas, että toisena ajankohtana ei enää olisi tai ei vielä olisi jotakin väestöryhmää olemassa (ainakaan otoksessa). Tällaisessa tilanteessa vakiointi ei toimi hyvin eikä sellaista tilannetta tulisi sallia, kuten ei myöskään tilannetta jossa erot näissä luokissa ovat todella suuria. Tilanteen voi korjata luokkien yhdistelyllä, mutta samalla voi olennaista informaatiota kadota. Tämä on yksi esimerkki tilanteista, jolloin mikään vakiointi ei ole hyvä ratkaisu. Olosuhteiden muutos on tällöin hyvä kuvata myös muuten kuin pelkistetyllä vakiointipohjaisella tunnusluvulla.

(v) Jos selittäjien välillä on merkittäviä yhdysvaikutuksia, ei tätä tietoa voi jättää huomioon ottamatta. Tällöin on useita mahdollisuuksia, joista yksi on se, että rakennetaan uusia selittäjiä joko suoraan yhdysvaikutustekijöistä tai niitä sopivasti hyväksi käyttämällä.

Käsillä olevassa sovellutuksessa malleja rakennettiin siis ensisijaisesti ansiotyöhön käytetyille ajalle, kummallekin sukupuolelle erikseen. Mallit laskettiin kuitenkin aina myös muille tarkastelluille ajankäyttömuodoille: mikäli tulokset olisivat olleet erityisen huonoja näiltä osin, po. selittäjien joukkoa ei olisi hyväksytty yleisratkaisuksi. Parhaaksi malliksi katsottiin sellainen, jossa oli kaksi selittäjää:

(1) Perhevaihe, joka muodostettiin iän ja alkuperäisen perhevaihe-luokituksen pohjalta, koska näiden välillä oli selvä yhteys. Tällöin ikä oli luokiteltu kolmeen ryhmään: alle 25-vuotiaat, 25 - 54-vuotiaat ja 55 - 64-vuotiaat. Myös muita luokituksia kokeiltiin; vain hieman huonompi olisi ollut luokitus jossa ensimmäisen ikäluokan yläraja olisi ollut 20 vuotta. Alkuperäinen perhevaihe-luokitus supistettiin kolmeen luokkaan siten, että vain naimattomuus vs. naimisissa olo ja toisaalta se onko perheessä lapsia vai ei otettiin siihen mukaan. Lasten ikää ei sisällytetty luokitukseen, vaikka sillä todettiin olevan merkitystä naisten tuloksiin, erityisesti lastenhoitoon käytetyn ajan mallittamisessa.(1)

(2) Sosioekonominen asema, joka jaettiin viiteen alaryhmään: yrittäjä, toimihenkilö, työntekijä, opiskelija ja muu. Näistä kolme ensimmäistä ja kaksi viimeistä poikkesivat erityisen selvästi toisistaan. Yrittäjä- tai toimihenkilöryhmiä ei tarvinnut jakaa kahteen ryhmään, vaikka se olisi aineistosta ollut mahdollista. Toimihenkilöt ja työntekijätäkään eivät poikenneet kovin merkittävästi toisistaan eikä olisi kovin paljon huonompia tuloksia saatu, vaikka nämä ryhmät olisi yhdistetty.

Mallien selitysasteet eri toiminnoille olivat seuraavat:

- ansiotyölle 38 % (miehet) ja 38 % (naiset)
- kotityölle 12 % ja 33 %
- lastenhoidolle 14 % ja 25 %
- henkilökohtaisille tarpeille 7 % ja 6 %
- opiskelulle 60 % ja 60 %
- television katselulle 3 % ja 2 %
- muulle vapaa-ajalle 11 % ja 11 %.

(1) Perustuu malliin, jossa naimisissa tai avoliitossa olevien lasten vanhempien ryhmä oli jaettu kahteen luokkaan: (a) nuorin lapsi alle 7-vuotias ja (b) nuorin lapsi 7 - 17-vuotias.

Selitysasteet vaihtelivat siis merkittävästi. Niitä ei voitane pitää kovin korkeina. Kaikissa tapauksissa selitysasteet olisivat nousseet melko paljon (10-20 %), jos tutkimusviikonpäivä olisi otettu selittäjäksi. Tämä johtuu siitä, että lauantain ja sunnuntain ajankäyttö poikkeaa suurella osalla väestöstä muista päivistä. Tätä muuttujaa ei kuitenkaan käytetty hyväksi, koska se ei erottele juuri ollenkaan vertailuryhmiä toisistaan. Näin siksi, että päiväkirjan pitopäivä oli periaatteessa satunnainen; ainoastaan vähäiset erot kadossa aiheuttivat eroja vakiointituloksiin. Viikonpäivän mukanaolo mallissa olisi toisaalta vähentänyt mallin vapausasteita ja joissakin tapauksissa heikentänyt luotettavuutta. Selitysasteen kasvattamista ei ollut syytä pitää itsetarkoituksena, jos itse vakiointitulokse ei olisi parantanut.

Opiskeluun käytetyn ajan selitys onnistui parhaiten. Syynä on luonnollisesti sosioekonomisen aseman luokittelu, jossa ryhmä "opiskelija" oli eroteltu omaksi luokakseen. Kotityön ja lastenhoidon selitysasteen osalta on kiintoisaa selvä ero sukupuolten välillä. Käytetyt selittäjät erottelevat siis varsin hyvin kotityötä ja lastenhoitoa tekevät naiset, mutta paljon huonommin vastaavat miehet.

Havainnollistaaksemme vakioinnin vaikutusta esitetään seuraavassa muutamia vertailutuloksia erilaisilla malleilla vuodelle 1987. Esimerkki koskee em. kolmen ikäluokan ansiotyöhön käyttämän keskiajan eroja (ikäryhmiä nimitetään nimillä "nuoret", "keski-ikäiset" ja "vanhat"):

- Jos ajankäytöt lasketaan vakioimatta, niin keski-ikäisillä se oli 192 minuuttia enemmän kuin vanhoilla ja 230 minuuttia enemmän kuin nuorilla.

- Mikäli vakioivana muuttujana oli sosioekonominen asema, ero keski-ikäisten ja vanhojen välillä oli vain 52 minuuttia ja keski-ikäisten ja nuorten välillä vielä vähemmän eli 17 minuuttia. Muutokset alkuperäisestä johtuvat esimerkiksi nuorilla olennaisesti siitä, että he ovat enimmäkseen opiskelijoita, jotka tekevät suhteellisen vähän ansiotyötä, mikä näkyy vakioimattomassa luvussa vähäisenä ansiotyömääränä. Vakioiduissa luvuissa ansiotyöhön käytettyä aikaa verrataan sosioekonomisissa ryhmissä kussakin erikseen, jotka sitten lasketaan "painotettuina" yhteen. Erot vähenevät, koska ne nuoret, jotka ovat työelämässä, tekevät ansiotyötä lähes yhtä runsaasti kuin keski-ikäiset.

- Perhevaiheen vakiointi vähensi eroja huomattavasti vähemmän: keski-ikäisten ansiotyöhön käyttämä aika oli 200 minuuttia suurempi kuin vanhoilla ja 160 minuuttia suurempi kuin nuorilla. Tässäkin tapauksessa siis nuoret tekisivät enemmän ansiotyötä kuin vanhat.

- Jos malliin otetaan sekä perhevaihe että sosioekonominen asema eikä ikäluokan ja perhevaiheen välille oteta yhdysvaikutusta, nuoret tekisivät jopa minuutin enemmän ansiotyötä kuin keski-ikäiset, jotka taas tekisivät sitä noin 56 minuuttia enemmän kuin vanhat. Tämä tulos poikkeaa sellaisen mallin antamasta, jossa ikäluokka ja perhevaihe ovat mukana niiden yhdysvaikutustekijän kautta: osoittautuu, että keski-ikäiset tekisivät noin 11 minuuttia enemmän ansiotyötä kuin nuoret ja 54 minuuttia enemmän kuin vanhat.

Vertailut mallien välillä kertovat huomattavista eroista eli vakiointiin vaikuttaa olennaisesti käytettyjen vakiointimuuttujien kombinaatio. Po. tapauksessa sosioekonomisella asemalla oli selvästi suurin vaikutus ansiotyöaikoihin, mutta ikäluokka ja perhevaihe vaikuttivat myös merkitsevästi. Vastaavalla tavalla verrattaessa vuosien 1979 ja 1987 tutkimusten eroja, on syytä huomioida tänä aikavälinä tapahtunut väestörakenteen muutos. Tämä tapahtui siten, että vuoden 1987 aineistolla parhaaksi todettu mallirakenne otettiin näiden kahden aineiston analyysin pohjaksi, mutta malliin lisättiin tutkimusvuotta osoittanut muuttuja.(1) Kummankin vuoden mallin antamat eli vakioidut ajankäyttömäärät kertovat siten keskiarvon tilanteessa, jolloin kummankin vuoden sosioekonominen asema ja perhevaihe ovat samoja. Tuloksiin eivät siis vaikuta näissä tapahtuneet muutokset sillä tasolla kuin muuttujat on luokiteltu eli siis yhteensä $7 \times 5 = 35$:ssä solussa.

Vakioitujen ja vakioimattomien tulosten vertailu kertoo monista kiintoisista näkökulmista tarkastellun aikavälin kehitykseen. Esimerkiksi naisten ansiotyöhön käyttämä aika (ks. taulukko 2) on "suoraan" eli vakioimatta laskien kasvanut noin 10 minuuttia eli 5 %. Tämä on sinänsä tosiasia, mutta se ei johdu siitä, että työlliset naiset entistä enemmän käyttäisivät aikaa työntekoon, vaan mm. siitä, että naisia on nykyisin suhteellisesti enemmän työelämässä kuin vuonna 1979. Vakioitu luku osoittaa jopa laskua, joka tosin ei ole merkitsevä. Miesten ansiotyöaika on sen sijaan molemmilla tavoilla lievästi kasvanut, joskin vakioiduilla luvuilla laskien vähemmän.

(1) Koska kumpikin aineisto oli otos ao. vuoden 10 - 64-vuotiaista suomalaisista, tarvitaan niiden perusjoukon tasolle viemiseksi ns. korotuskertomia. Yhdistetyn aineiston korotuskertoimina käytettiin alkuperäisiä kertoimia eli toisin sanoen vuoden 1979 aineiston kertoimien summa oli estimaatti vuoden 1979 po. väestöstä ja vastaavasti vuodelle 1987. Tänä aikavälinä po. väestö oli kasvanut jonkin verran, josta näemme, että vuoden 1987 aineiston paino kokonaistulosten laskennassa oli hieman suurempi.

Kotityöhön käytetty aika on miehillä kasvanut mutta naisilla taas saman verran laskenut. Tähän tulokseen ei vakiointi vaikuta merkittävästi.

Lastenhoitoon eivät miehet ole kovin paljon osallistuneet eikä se vieläkkään ole merkittävää, vaikka onkin kasvanut voimakkaasti eli vakioidun luvun mukaan 29 %. Naiset käyttävät lastenhoitoon silti 3-kertaisen ajan ja onpa se lisääntynyt peräti 39 %. Eräänä syynä on äitiysloman pidentyminen.

Opiskeluaikeihin vakiointi vaikuttaa varsin paljon. Vakioimattomien lukujen mukaan se on vähentynyt merkittävästi eli miehillä 18 % ja naisilla 13 %. Vakiointi pienentää nämä luvut 6 %:iin ja 11 %:iin, joista vain jälkimmäinen on merkittävä muutos. Vakioidun ja vakioimattoman luvun ero johtuu paljolti siitä, että tyyppillisten opiskeluikäisten osuus väestöstä on kuluneina vuosina vähentynyt. Silti opiskeluun käytetty aika näyttää vähentyneen. Syynä lienee se, että yhä useampi opiskelija tekee sen ohessa ansiotyötä tai käyttää aikaansa johonkin muuhun, vaikkapa television katseluun yhä enemmän.

Vakioituja ja vakioimattomia tietoja voidaan vertailla myös selittäjien luokissa. Taulukon 1 mukaan vakioitujen ja vakioimattomien lukujen erot ovat varsin pieniä valitsemamme mallin pääselittäjän "sosioekonomisen aseman" luokissa, mutta sen sijaan perhevaiheen luokissa erot ovat eräissä tapauksissa huomattavia. Esimerkiksi naimattomien nuorten miesten ansiotyöaika kasvaa 100:sta 260:een, kun sosioekonominen asema ja tiedustelun ajankohta on vakioitu.

Tämä on taulukon korkeimpia lukuja, vain naimisissa olevat keski-ikäiset tekevät työtä heitä enemmän. Työssäoloaika on sama sekä niillä, joilla on lapsia että lapsettomilla. Naisien työaikaan sen sijaan lasten olemassaolo vaikuttaa alentavasti, myös vakioidussa tilanteessa. Tässä perhevaiheessa naiset tekevät peräti 37 % vähemmän ansiotyötä kuin miehet. Pienimmillään ero on 8 % toisaalta naimattomien vanhojen ja toisaalta nuorten naimisissa olevien lapsettomien parien ryhmissä. Sosioekonomisista ryhmistä yrittäjämiehet käyttävät selvästi eniten aikaa ansiotyöhön samalla kun ero yrittäjänaisiin on 30 % eli selvästi suurempi kuin toimihenkilöillä ja työntekijöillä.

Taulukko 1. Ansiotyöhön käytetty aika regressiomallin avulla vakioituna, vuosien 1979 ja 1987 yhdistetty aineisto. Minuutteja vuorokaudessa(1)

	Miehet		Naiset	
	Vakioimaton	Vakioitu	Vakioimaton	Vakioitu
Vuosi				
1979	258	260	187	193
1987	269	266	197	191
Ero	+11	+6	+10	-2
p-arvo		0.1939		0.6620
Perhevaihe				
Ei naimisissa, 10-24 v.	100	260	69	197
Ei naimisissa, 25-54 v.	293	241	285	212
Ei naimisissa, 55-64 v.	137	198	127	182
Naimisissa tai avol., ei lapsia, 10-24 v.	278	253	244	234
Naimisissa tai avol., ei lapsia, 25-54 v.	350	278	282	214
Naimisissa tai avol., ei lapsia, 55-64 v.	181	238	140	189
Naimisissa tai avol., on lapsia	368	278	236	175
Sosioekonominen asema				
Yrittäjä	427	427	298	301
Toimihenkilö	367	362	312	312
Työntekijä	373	369	316	317
Opiskelija	17	20	12	5
Muu	29	44	8	13
² R (selityssaste)		0.380		0.381

(1) Vakioimattomat luvut ovat muuttujien eri luokkien "suoria" keskiarvoja. Vuosien 1979 ja 1987 vakioidut luvut ovat keskiarvoja, kun perhevaihe ja sosioekonominen asema ovat samoja kumpanakin vuotena. P-arvo ilmoittaa merkitsevyydestason, jolla keskiarvojen ero poikkeaa nolasta.

Taulukko 2. Miesten ja naisten ajankäyttö vuosina 1979 ja 1987 vakioimattomana ja väestön perhe- ja sosioekonomisella rakenteella vakioituna. Minuutteja vuorokaudessa(1)

	Miehet		Naiset	
	Vakioi- maton	Vakioitu	Vakioi- maton	Vakioitu
Ansiotyö				
1979	258	260	187	193
1987	269	266	197	191
Ero	+11	+6	+10	-2
(p-arvo)		(0.1939)		(0.6620)
Kotityö				
1979	101	102	194	192
1987	111	109	184	185
Ero	+10	+7	-10	-7
(p-arvo)		(0.0081)		(0.0058)
Lastenhoito				
1979	9	8	26	24
1987	10	10	31	33
Ero	+1	+2	+5	+9
(p-arvo)		(0.0004)		(0.0001)
Henkilökohtaiset tarpeet				
1979	635	635	633	632
1987	625	625	621	622
Ero	-10	-10	-11	-10
(p-arvo)		(0.0001)		(0.0001)

(1) Vakiointi on tehty kullekin toimintoluokalle käyttämällä samanlaista regressiomallia kuin taulukossa 1. Tässä taulukossa esitetään kuitenkin vain muuttujaa "vuosi" koskevat luvut. P-arvo ilmoittaa merkitsevyytason, jolla vakioitujen lukujen ero poikkeaa nolasta.

	Miehet		Naiset	
	Vakioi- maton	Vakioitu	Vakioi- maton	Vakioitu
Opiskelu				
1979	70	65	74	73
1987	57	61	64	65
Ero	-13	-4	-9	-8
(p-arvo)		(0.0825)		(0.0002)
Television katselu				
1979	87	88	70	69
1987	111	111	91	91
Ero	+24	+23	+20	+22
(p-arvo)		(0.0001)		(0.0001)
Muu vapaa-aika				
1979	280	281	257	256
1987	257	256	251	252
Ero	-24	-26	-6	-5
(p-arvo)		(0.0001)		(0.1822)

Kirjallisuus

Asuntokunnat ja perheet

SVT VI C:107. Väestölaskenta 1985, osa II. Tilastokeskus. Helsinki 1988

Eglite P. and Zarins J.

Changes of Time Use of the Town Population in the Latvian SSR, Latvian Academy of Sciences 1988

Ekholm A.

Yleistetyt lineaarisen mallin käytöstä väestöntutkimuksessa, teoksessa Hämäläinen H. (toim.), Ajankohtainen väestöntutkimus Suomessa. Suomen väestötieteellisen yhdistyksen julkaisu N:o 10. Helsinki 1986

Gershuny J.I.

Changing Use of Time in the United Kingdom: 1937-1975, the Self-Service Era. Reprinted from Studies of Broadcasting No. 19, 1983

Gershuny J.

Changing Times. The Social Economics of Post-industrial Societies. University of Bath 1988.

Gershuny J., Miles I., Jones S., Mullings C., Thomas G. and Wyatt S.

Time Budgets: Preliminary Analyses of a National Survey. The Quarterly Journal of Social Affairs, 1986, 2(1), 13-39

Idömerleg 1977 es 1986 tavasza. Hungarian Central Statistical Office. Budapest 1987

Joukkoviestintätalasto

Tilastollisia tiedonantoja nro 78. Tilastokeskus. Helsinki 1987

Karisto A.

Hyvinvointi ja sairauden ongelma. Kansaneläkelaitoksen julkaisuja M: 46. Helsinki 1984

Kauppinen T.

Arbetslivet i Finland. Delegationen för arbetslivsfrågor. Helsingfors 1987

Lingsom S. & Ellingsaeter A. L.

Work, Leisure and Time Spent with Others, Changes in Time Use in the 70s. Central Bureau of Statistics of Norway, Statistiske analyser 49. Oslo 1983

Neljännesvuosittainen kansantalouden tilinpito 1988/IV
Tilastokeskus 1989. Moniste

Niemi I.
The 1979 Time Use Study Method. Tutkimuksia nro 91. Tilastokeskus. Helsinki 1983

Niemi I.
Harrastusmittareiden luotettavuus. Tutkimuksia nro 117. Tilastokeskus. Helsinki 1985

Niemi I.
Joukkoviestimet ajankäytön näkökulmasta, teoksessa Tietoyhteiskunta meissä - pelot, toiveet, teot. Liikenneministeriö. Helsinki 1986

Niemi I., Kiiski S. & Liikkanen M.
Suomalaisten ajankäyttö 1979. Tutkimuksia nro 65. Tilastokeskus. Helsinki 1981

Pojat ja tytöt koulussa 1987.
SVT. Koulutus ja tutkimus 1988:7. Tilastokeskus. Helsinki 1988

Robinson J.P.
Changes in American's Use of Time: 1965-1975, A Progress Report. Communication Research Center, Cleveland State University. Ohio 1977

Robinson J.P.
Television and Leisure: A New Tomorrow? Communication Research Center, Cleveland State University 1979. Moniste

Robinson J.P.
Changes in Time Use: An Historical Overview, teoksessa Juster F.T. & Stafford F.P. (toim.), Time, Goods and Well-Being. Ann Arbor 1985

Robinson J.P. & Converse P.
Social Change as Reflected in the Use of Time, teoksessa Campbell A. & Converse P. (toim.), The Human Meaning of Social Change. New York 1972

Suomen elokuvasäätö
Elokuvatilastot 1986

Suomen elokuvasäätö
Elokuvatilastot 1987

Suomen tilastollinen vuosikirja 1980
Tilastokeskus. Helsinki 1981

Suomen tilastollinen vuosikirja 1981
Tilastokeskus. Helsinki 1982

Szalai A.
Trends in Comparative Time-Budget Research. The American Behavioral Scientist 9 (1966): 3-8

Szalai A. (toim.)
The use of time. Daily activities of urban and suburban populations in twelve countries. The Hague 1972

The Time Budget Survey 1980-81
Central Bureau of Statistics of Norway, Norges offisielle statistikk B 378. Oslo 1983

Tilastokeskus, koulutustilastotoimisto
Julkaisemattomia ennakkotietoja

Työvoimatilasto 1987.
SVT Työmarkkinat 1988:27. Tilastokeskus. Helsinki 1989

Työvoimatutkimus 1979
TY 1980:26. Tilastokeskus. Helsinki 1980

Työvoimatutkimus 1981 (vuosiosa)
TY 1982:21. Tilastokeskus. Helsinki 1982

Työvoimatutkimus 1984
Julkaisematon taulukko. Tilastokeskus

Työvoimatutkimus 1987 (vuosiosa)
Julkaisematon taulukko. Tilastokeskus

Yleisradion vuosikirja 1987-1988
Oy. Yleisradio Ab. Helsinki 1988

Zuzanek J.
Work and Leisure in the Soviet Union, A Time-Budget Analysis. New York 1980

Ås D.
Studies of Time-Use: Problems and Prospects. Acta Sociologica 2/1978, 125-141

TUTKIMUKSIA

Tilastokeskus on julkaissut Tutkimuksia v. 1966 alkaen, v. 1986 lähtien ovat ilmestyneet seuraavat:

123. Pellervo Marja-aho, Kansantalouden tilinpito, Yksityinen palvelutoiminta kansantalouden tilinpidossa. Tammikuu 1986. 60 s.
124. Palkansaajien ansiotasoindeksi 1980=100. Helmikuu 1986. 68 s.
125. Matti Kortteinen — Anna-Maija Lehto — Pekka Ylöstalo, Tietotekniikka ja suomalainen työ. Huhtikuu 1986. 164 s.
125. Matti Kortteinen — Anna-Maija Lehto — Pekka Ylöstalo, Information Technology and Work in Finland. January 1987. 131 p.
126. Väinö Kannisto, Geographic differentials in infant mortality in Finland in 1871-1983. April 1986. 82 s.
127. Kaj-Erik Isaksson — Simo Vahvelainen, Muovituoteteollisuuden jätteet. Kesäkuu 1986. 93 s.
128. Time Use Studies: Dimensions and Applications. October 1986. 192 p.
129. Ritva Marin, Ammattikuolleisuus 1977 - 80. Joulukuu 1986. 265 s.
130. Maija Sandström, Tukku- ja vähittäiskaupan aikasarjat 1968-85. Tammikuu 1987.
131. Eeva-Sisko Veikkola — Riitta Tolonen, Elinkeinoelämän tuki taiteille 1984. Tammikuu 1987. 34 s.
132. Eero Tanskanen, Asuintaloyhtiöiden energiankulutus ja kuluttajakäyttäytyminen. Maaliskuu 1987. 106 s.
133. Heidi Melasniemi-Uutela — Eero Tanskanen, Asuintaloyhtiöiden kaukolämpöenergian ja veden kulutus 1984. Maaliskuu 1987. 82 s.
134. Perusparannuksen panoshintaindeksi 1985=100. Huhtikuu 1987. 52 s.
135. Reijo Kurkela, Tupakka tupakkalain jälkeen. Toukokuu 1987. 81 s.
136. Tie- ja maarakennuskustannusindeksit 1985=100. Joulukuu 1987. 25 s.
137. 1988:i Aila Repo, Väestön tutkinto- ja koulutusrakenne-ennuste 1985 - 2000. Tammikuu 1988. 62 s.
138. Anna-Maija Lehto, Naisten ja miesten työtöt. Maaliskuu 1988. 222 s.
139. Johanna Korhonen, Teollisuustilaston ennakkotietojen estimointimenetelmä. Maaliskuu 1988. 46 s.
140. Markku Tahvanainen, Asuntolainojen korot ja verot. Huhtikuu 1988. 90 s.
141. Leo Kolttola — Marja Tammelehto-Luode — Erkki Niemi, Luonnonvaratilinpito, Esitutkimusraportti. Toukokuu 1988, 93 s.
142. István Harcsa, Iris Niemi & Agnes Babarczy, Use of Time in Hungary and in Finland II, The effects of life cycle and education. May 1988. 55 p.
143. Heidi Melasniemi-Uutela, Kiinteistöhoitotavat ja energian kulutus taloyhtiöissä. Kesäkuu 1988. 112 s.
144. Ilkka Lehtinen — Tuula Koskenkylä, Kuluttajahintaindeksi 1985=100. Kesäkuu 1988. 50 s.
145. Elli Paakkolanvaara, Informaatitoyhteiskunta ja informaatioammatit. Heinäkuu 1988. 160 s.
146. Ilkka Lehtinen — Jarmo Ranki, Tuottajahintaindeksi 1985=100. Lokakuu 1988. 80 s.
147. Seppo Laaksonen, Katovirheen korjaus kotitalousaineistossa. Lokakuu 1988. 110 s.
148. Hannu Uusitalo, Muuttuva tulonjako. Lokakuu 1988. 137 s.
149. Pekka Rytkönen, Palvelusten ulkomaankauppa 1987. Marraskuu 1988. 66 s.
150. Seppo Varjonen, Kansainvälinen BKT- ja hintavertailu. Joulukuu 1988. 92 s.
151. Erkki Niemi — Päivi Väisänen, Energiatilinpito 1985, Tutkimusraportti. Maaliskuu 1989. 136 s.
152. Helena Korpi, Pääasiallinen toiminta ja ammattiasema vuoden 1985 väestölaskennassa: rekisteripohjaiset rinnakkais tiedot. Huhtikuu 1989. 154 s.
153. Iris Niemi - Hannu Pääkkönen, Ajankäytön muutokset 1980-luvulla. Toukokuu 1989. 120 s.

Ajankäytön muutokset 1980-luvulla

Iiris Niemi – Hannu Pääkkönen

Tutkimus kuvaa monipuolisesti väestön ajankäytön rakenteen muuttumista 1979–87: miten paljon aikaa kuluu nukkumiseen, ruokailuun, ansiotyöhön ja erilaisiin kotitöihin sekä paljonko on vapaa-aikaa ja miten se käytetään.

Tutkimuksessa verrataan ajankäytön muutoksia eri väestöryhmissä muun muassa sukupuolen, iän, perhevaiheen ja ammattiaseman mukaan.

Julkaisujen myynti:

Tilastokeskus
PL 504
00101 Helsinki
Puh. (90) 173 41

Försäljning:

Statistikcentralen
PB 504
00101 Helsingfors
Tel. (90) 173 41

Hinta–Pris

80 mk

ISSN 0355-2071
ISBN 951-47-2744-4